

ANKARA MARKASININ OLUŞTURULMASI (Proje alıőması)

Proje Yöneticisi: Yrd. Doç. Dr Poyraz Gürson

Başkan: Gökşen Selmin Arıkan

Proje Ekibi:

Bahar Göne

Gizem Günay

Mehmet Erdem Ilgar

Celal Aktaő

Dursun Tolga

Ateőoğulları

Deniz Aygün

Şerif Kerem Baykurt

Birce Cansu Beki

Burçe Boyraz

Hatice Ceylan

Volkan akırlar

Rana etin

Esra Nur Ergezen

Osman Ermiş

Gülfidan Güven

Sercan Hatipoğlu

Gönül İnamoğlu

Harun Karakaya

Gökhan Kılıç

Tuğçe Korucu

Eda Köksoy

Mehmet Fatih Küçüker

Nevin Mert

Ünal Oral

Önder Oruç

Haydar Özaydın

Zehra Özbir

Sibel Özseyrek

Özge Tatlısu

Mustafa Kemal

Timurhan

Rabia Toker

Mehmet Uslu

Seyyide Yıldırım

Gülay Yıldırı

Tuba Yılmaz

İsmail Yücel

Sırma Yürük

ANKARA

Ankara'nın Adı

Ankara kentinin eski çağlardaki adı üzerine araştırmacılar tarafından çeşitli tezler ileri sürülmüőtür. Hitit belgelerinde yer alan kent ve yöre adları arasındaki *Ankuruwa* ile *Ankuwa*'nın, Ankara kentinin Hitit dönemindeki adına iliőklin bir veri niteliği taőtıdığı tartışmalı bir konudur. Bu adlar, bir *Anka* kök sözcüğünden türetilmiő ve *Ankuruwa* adını elde etmek için *Anka*'ya önce *-ura* sonra *-uwa* eklenmiştir (böyle idiyse *Ankuruwa*'nın anlamı *Yüce Anka Tapınağı*'dır, *Ankuwa* adını elde etmek için ise *Anka* kök sözcüğüne yalnız *-uwa* takısı eklenmiştir ve bu adın anlamı "*Anka'lık (Yer)*", yahut *Anka Yapısı=Tapınağı* olmaktadır).

Hitit döneminde kentin hangi adla anıldığı bilinmese de Helen ağzında *Ankyra* biçimine bürünen Anadolu kökenli bu adın aslının, hiç değilse o dönemde, *Ankura* yani *Anka(a)-ura* “*Yüce Anka*” olduğunu güvenle söylenebilir. Diğer Hint-Avrupa dilleri ile karşılaştırma yapılarak, özellikle eski Helen dilinin *Ankos* sözcüğüne göre, *Anka* kök sözcüğünün “iğri büğrü” buradan da İğri Vadi anlamına geliyor olabileceği düşünülmüştür¹. Helen dilinde “gemi çapası” anlamına gelen *Ankyra*’nın, denizden yüzlerce km. uzaklıktaki bir kentin bu anlamda ve üstelik Helen dilinden gelme bir ad taşımasını açıklamak için, İlkçağın ileri döneminde, âdet olduğu üzere, bir destan öyküsü uydurulmuştu. Oysa MÖ. 334’de bile, Ankara’nın Helen dilinden gelme ad taşıyor olamayacağı pek açıktır. Helen ağzına *Ankyra* biçiminde giren adın aslı ve anlamı tartışmalıdır².

İlkçağda Arrianos, *Anabasis* adlı yapıtında, Makedonya Kralı İskender’in MÖ. 334/333 kışını Gordion’da geçirdikten sonra Ankara’ya uğradığını belirtirken, kenti *Ankyra* adıyla anar. Stephanos Byzantinos coğrafya sözlüğündeki *Ankara* maddesinde, Aphrodisias’lı Apollonios’a verdiği bilgi ve kayıtlarda “*Ankara Galatya eyaletinin bir kentidir ve Galatya ile Frigya’ya ait olduğundan olacak ki, bazıları burayı Frigya’nın bir kenti olarak da düşünürler. Zira Ankara Galatlar’ın Büyük Frigya sınırında bulunan bir kentidir*” demektedir³.

Antik devirde *Ankyra* adı ile bilinen iki kent daha vardır. Birincisinin Trakya’da olduğu bilinse de yeri belli değildir, diğeri Strabon’dan öğrenildiğine göre Anadolu’dadır ve küçük bir Frig kentidir.⁴

Strabon’un XII. kitabında verdiği bilgilere göre, Kelt ülkesinden bu bölgelere gelen Galatlar üç kabileye ayrıldıkları gibi, aynı nedenle ülkeyi de üç parçaya bölmüşlerdir. Fakat Apollonios yazmış olduğu Karia tarihinin XVII. bölümünde, Galatlar’ın gelir gelmez hemen Mithridates ve Ariobarzanes ile birlikte Ptolemaios’un göndermiş olduğu Mısırlılar’a karşı harp edip, onları denize kadar sürerek gemilerinin çapalarını zapt etmiş olduklarını bildirmektedir. Zafer mükâfatı olarak, bir şehir kurmak ve gemi çapasına göre bu şehri adlandırmak için kendilerine

---

¹ Umar 1993: 74-75.

² Ar 1960: 49-55.

³ Erzen 1943: 15.

⁴ Buluç 1991: 15.

arazi verilmiştir. Galatlar üç kent kurmuşlardır: Harpte kazanılan gemi çapasına göre adlandırdıkları *Ankyra*, kumandanlarına ithaf edilen *Pessinus* ve diğer bir kumandan ismini alan üçüncü kent *Tavia*. Bu dönemde Ankara halkına da “*Ankyranos*” denilmektedir.

Pausanias *Ankyra* hakkında verdiği bilgilerle Apollonios’dan ayrılır. Başlıca farklılıklardan en önemlisi de *Ankyra*’nın eski zamanlarda, Gordios’un oğlu Midas tarafından kurulmuş olup, gemi çapasını Midas’ın icat etmiş olduğu ve Pausanias’ın kendi zamanına kadar bu gemi çapasının Zeus mabedinde bulunmasıdır⁵. Önemli olan diğer bir nokta ise Anadolu’nun doğal coğrafyası göz önüne alındığı zaman tüm veriler ihtimal olarak değerlendirilebilir.

Ortaçağ ve Yeniçağ yazarlarının eserlerinde *Ankira*, *Ankura*, *Ankuriya*, *Angur*, *Engürü*, *Engüriye*, *Angara*, *Angora* isimleri görülmektedir. Avrupalıların kullandıkları *Angora* ismi Schede’nin belirttiğine göre⁶ Latince–İtalyanca *Ancora*’ya karşılık olarak Grekçe-Latince *Angora*’dan alınmıştır. 17. yüzyılda Osmanlı Devletince resmi olarak “*Ankara*” biçimi kabul edilmiştir. Böylece MÖ. 3000’den bu güne kadar kent pek az değişiklikle aynı ismi taşımıştır.

Coğrafya

Ankara Orta Anadolu kentleri arasında yer almaktadır. Anadolu’nun genel morfolojisinde, İç Anadolu ile bölgeyi denizden ve diğer bölgelerden ayıran sıradağlar arasında, yerleşmeye elverişli bir eşik kuşağı ortaya çıkar. Dağlardaki su kaynaklarından yararlanarak bozkırın kuraklığından kurtulmak, sıcak yaz döneminde yüksekliklerin sunduğu serinlik, düşman saldırılarından korunma imkânı, tarih boyunca kentlerin kurulup gelişmesine olanak vermiştir.

Morfoloji, iklim, flora, yerleşim şekilleri gibi göstergelere göre Orta Anadolu’nun farklı sınırlamaları yapılmaktadır⁷. Tarih boyunca batı ile doğuyu bağlayan ve Orta Anadolu bozkırının kuzeyi ile güneyinden geçerek Anadolu’yu kat eden ana yollar, bu bölgedeki

⁵ Erzen 1943: 20; Gordion için bkz. Young 1957: 217; 1958: 227; Gordion Kazıları ve Müzesi Rehberi 1975; The Princeton Encyclopedia of Classical Sites, “Gordion The Great Early Tumuli”, 1976: 1891.

⁶ Krencker ve Schede 1936: 1; Darkot 1943: 438.

⁷ Akçura 1971: 9, Darkot 1943: 437.

kentleri beslemiştir⁸. Ankara önemli yol kavşağında olması nedeniyle tarihi ve politik çerçeveye tâbi, zaman içinde de büyük değişmelere sahne olmuştur. Batıda Beypazarı–Polatlı yönünden gelen, doğuda Delice Irmağı–Kırşehir üzerinden Kayseri’ye ulaşan doğal yol güzergâhları tarih boyunca büyük değişmelere tanık olmalarına ve Yunan döneminde Ege’ye, Helenistik dönemden itibaren ise İstanbul’a yönelmelerine rağmen belirli bir öneme sahip olmuşlardır. Hatta bazı tarihçiler, “Kral Yolu” olarak adlandırılan ana bağlantının bu güzergâhları izlediğini ve Ankara’dan geçen yolun, tarihin bazı devrelerinde, büyük önem taşıdığını ileri sürmüşlerdir.

Ankara, doğu–batı yönünde uzanan Ankara Ovası’nın doğu yamaçlarında bulunmaktadır. Ankara Ovası kuzeyde Karyağdı Dağları; güneyde Meşe ve Hacı Dağları; güneydoğuda ise Elmadağ ile çevrelenmiştir. Hacılar ile Elmadağ arasında arazi yükselir; Gölbaşı’na doğru tekrar alçalır. İklim ve bitki örtüsü yönünden, güneydeki bozkırla, kuzeydeki ormanlık bölge arasında makilik bir geçit bölge karakterindedir. Ankara’nın yer seçiminde ve tarih boyunca önemini korumasında diğer önemli etken, şehrin yerleştiği yöre yani kalenin bulunduğu tepe olmuştur. Ortalama 850 m. yükseklikteki ovidan 978 m.ye yükselen ve kuzeyinde derenin olduğu dik meyillerle düzlükten ayrılan tepe, çok uygun savunma olanakları sağlamıştır.

Tarihçe

Ankara’nın günümüzdeki kent sınırları içinde ve çevresinde Prehistorik dönemlere kadar uzanan birçok yerleşme bulunmaktadır. Ankara’nın tarihi mirası, kentin tarih boyunca önemli bir konumda olduğuna işaret etmektedir. Anadolu’daki en önemli yerleşim merkezlerine yakın olan Ankara; çağlar boyunca topraklarının üzerinde yaşayan kültürel kimliklerden etkilenerek günümüze ulaşmıştır. İpek Yolu’na yakın olması nedeniyle birçok uygarlığın yerleşim alanı olmuştur ve geçmişteki önemini günümüzde de korumaktadır.

Günümüzdeki Ankara kentinin yayıldığı alan ile çevresinde, Paleolitik dönemlere ait buluntular çok eski çağlardan beri insanların Ankara ve çevresinde yaşadığını gösterir.

---

⁸ Erzen 1943: 29.

Ahlatlıbel’de Etiyokuşu yerleşmeleri Eski Tunç Çağı’ndan sonra terk edilmişlerdir⁹. Kent sınırları içinde fark edilen MÖ. 3. binden kalma birçok küçük höyük bu dönemde sürekli bir yerleşim olduğunu gösterir. Hasanoğlan Köyü’nde ele geçen gümüş-altın bir heykelcik (MÖ. 2100-2000), Hatti sanatına aittir¹⁰. MÖ. 2. binde Ankara ve çevresinin Hititler tarafından ele geçirildiği ve yerleşime uğradığı bilinmektedir. Mürted Ovası yakınındaki Bitik’te Hitit dönemine ait bir yerleşim alanı saptanmıştır. Bugün Anadolu Medeniyetler Müzesi’nde korumaya alınmış, pişmiş topraktan (h: 36.5 cm.), üzerinde kabartma tekniğinde evlilik ritüelinin canlandırıldığı Bitik Vazosu, Hitit Eski Krallık Dönemi’ne (MÖ. 1600 sıraları) ait önemli bir eserdir. Öyle ki vazo üzerinde yer alan sahnelerden birinde görülen solda erkek sağında ise kadın biçimindeki Hitit Protokolü, Anadolu’da Roma Dönemi’ne değin süregitmiş; ondan sonra da Jupiter Dolichenus inancı ile Avrupa’ya geçmiş ve oradan da günümüze değin yaşamıştır¹¹.

Haymana yakınlarındaki Gâvurkale’de, Hitit İmparatorluk Dönemine ait kutsal bir alan tespit edilmiştir ve burası Hititler’in Batı Anadolu seferlerinde konakladıkları bir ön karakol olmalıdır. Haymana’da bulunan Külhöyük de önemli bir Hitit yerleşmesidir. *Eski Ankara* olarak bilinen Kale ve çevresinde herhangi bir Hitit buluntusu ele geçmese de bu dönemde Hititler’in kalede bir garnizon bulundurduğu bilinmektedir. Ancak bu bilgiler, Ankara kentinin Hititler tarafından iskân edildiğini kanıtlamaz¹². İlk önemli yerleşim Frig döneminde olmuştur¹³. Ankara’nın kuruluşunu Frigler’e bağlayan hikâyeler Roma dönemi kaynaklarında geçmektedir. Arkeolojik veriler de bunu doğrular niteliktedir¹⁴. Frig kentinin kazılar sonucu Augustus tapınağı ve çevresinde bulunduğu; MÖ. 750 ile MÖ. 500 yılları arasında önemli bir Frig yerleşimi olduğu anlaşılmıştır¹⁵. Frigler kurdukları bu kente, geldikleri bölge olan Trakya ile ilgili bir ad vermiş olmalıdır; Galatlar ise kentin adını *Ankyra* olarak telaffuz etmiştir¹⁶. Bugün Anıtkabir çevresinde geniş bir alana yayılmış olan tümülüsler Frig dönemine aittir.

---

⁹ Akugal 1998: 35.

¹⁰ Akurgal 1998: 30.

¹¹ Akurgal 1998: 132-133.

¹² Akurgal 2000: 434; Buluç 1991: 13.

¹³ Akurgal 2000: 434 vd.

¹⁴ Buluç 1991: 14.

¹⁵ Koşay 1957: 134; Erzen 1946: 29.

¹⁶ Buluç 1991: 15.

Frigler'in başkenti Gordion da Ankara ilinin sınırları içindedir. Kentin kalıntılarını örten höyükten, Yunanlı yazarların tanıdığı Gordios, Midas gibi adlarla bağlantılı kimi Frigyalı yönetici ailelerin zengin mezarlarının bulunduğu çok sayıda tümülüs görünmektedir¹⁷. Höyükte Amerikalılar tarafından yürütülen kazılar, kentin MÖ. 8 yüzyıldaki askeri gücünü ve görkemini ortaya çıkarmıştır. Eski bir Hitit yerleşmesinin yıkıntıları üzerine kurulmuş olan kent, kalın ağaç gövdeleriyle desteklenmiş güçl taş duvarlarla çevrilmiştir. Taş kulelerin arasında oldukça içeride kalmış güzel bir kale kapısı ortaya çıkarılmıştır. Kapıdan sonra göz alıcı kamu yapıları gelmektedir. Bunların bir kısmı şekillerle süslü mozaiklerin çok erken örnekleriyle döşenmiştir. Amerikalılar'ın açmış olduğu birkaç tümülüsün en büyüğünün yüksekliği 60 m.yi geçmektedir. Sözlü geleneğe göre bu tümülüs, Kral Midas'ın mezarıdır. Mezar odasının yeri delmeyle 1955 yılında saptanmış; zemin düzeyinde açılan yatay tünelle de odaya ulaşılmıştır. Odanın duvarları çok özenli biçimde, kesiti 0.2 m² olan çok büyük ardiç gövdelerinden yapılmıştır. Mezarda çok sayıda tunç kap, fibula, bakır kazanlar, demir sacayakları bulunmuştur¹⁸. Gordion, MÖ. 700 civarında Kimmerler tarafından yıkılmıştır¹⁹. Frigler'den sonra Makedonya Kralı Büyük İskender dönemine kadar *Ankyra* için bilgi bulunmamaktadır.

Pers Kralı I. Dareios dönemine (MÖ. 522–MÖ. 486) ait, Mezopotamya'ya giden “Kral Yolu” üzerinde bulunan kent, bu dönemde küçük bir ticaret merkezidir. Aynı zamanda Kral Yolu, Gordion'dan da geçmektedir.

Asya seferi sırasında Büyük İskender, Parmenion'la birlikte, MÖ. 333 yılı Şubatı'nı Gordion'da geçirmiştir. İskender'in, Midas'ın eskiden beri bilinen kutsal yerini ziyaret edişini ve “Gordion Düğümü”nü çözmesini hem Plutarkhos hem de Arrianos uzun uzun anlatmaktadır²⁰. İskender, ilkbaharda da *Ankyra*'ya gelerek Pers ordusunu yaz aylarının başına kadar burada bekletmiştir²¹. Bu durum *Ankyra*'nın stratejik bakımdan önemine işaret etmektedir.

---

¹⁷ Herodotus, *Histories* I, 14. Bölüm.

¹⁸ Lloyd 1998: 60 ve 62.

¹⁹ Lloyd 1998: 80.

²⁰ Lloyd 1998: 161.

²¹ Erzen 1946: 29 vd., Flavius Arrianus *Anabasis* 2: 4: 1.

MÖ. 333'den sonra Pers İmparatorluğu'nun tüm toprakları gibi *Ankyra* da Büyük İskender'in egemenliğinde idi. *Ankyra* Pers egemenliğinde olduğu gibi Büyük İskender döneminde de Frigya Satraplığı'nın bir kenti oldu. İskender'in MÖ. 323'te Babil'de ölümünden sonra Frigya, MÖ. 301 yılına kadar Antigonos egemenliğinde kalmıştır. Bölge, dolayısıyla *Ankyra* MÖ. 301 yılındaki İpsos Savaşı ile Lysimakhos idaresine; MÖ. 281'deki Kurupedion Savaşı ile Seleukos idaresine geçmiştir. Bu savaştan sonraki karışıklıklar sırasında Galat kavimlerinin Balkanlar ve Trakya'ya akınları başlamıştır²². Üç kol halinde Avrupa'dan Anadolu'ya akın eden Galatlar MÖ. 278–277 yıllarında paralı asker olarak Anadolu'ya geçmişlerdir. Galatlar'ın Frigya'ya yerleştikleri tarih antik kaynaklara göre değişmektedir. Kızılırmak yayı ile Ankara çevresine yerleşen Galat (Kelt) akıncılarının bir boyu olan Tektosaglar *Ankyra*'yı başkentleri ilan etmişlerdir. *Pergamon*'un (mod. Bergama) müttefiki olarak Romalı komutan G. Manlius Vulso MÖ. 189'da *Ankyra*'da Galatlar'ı yenerek, kendi bölgelerinde kalmak koşulu ile *Ankyra*'yı Pergamon Krallığı'nın yönetimine bırakmıştır.²³

Krallığın MÖ. 133 yılında vasiyet yolu ile Roma İmparatorluğu'na katılması sırasında, Büyük Frigya'nın içinde kalan Galatya, Pontus Krallığı'nın yönetimine verilmiştir. Ancak Pontus Krallığı *Ankyra* çevresinde etkisini gösterememiş ve bölge Galat egemenliğinde kalmıştır. Karışıklıklarla geçen bir dönemin sonunda, Roma İmparatoru Augustus MÖ. 25'te Galatya'yı Roma egemenliğine almıştır²⁴. *Ankyra* bu kez, artık Roma eyaleti olan Galatya'nın başkenti olmuştur. Bundan sonra kente Augustus'a hürmeten “*Sebaste*” (saygıdeğer) adı verilmiş ve Augustus kente adını taşıyan bir tapınak inşa ettirmiştir. Roma'nın doğu sınırı ile Avrupa'dan gelen yolların birleşme noktasında bulunan *Ankyra*, stratejik konumu nedeni ile Roma egemenliği altında hızlı bir gelişme göstermiş ve doğudaki savaşlar sırasında imparatorlar ile ordularının dinlendikleri önemli bir üs olmuştur. MS. 2. yüzyılda en parlak dönemini yaşayan kentin, MS. 3. yüzyılda İmparator Caracalla tarafından kalesinin surları onartılmış ve kalenin alt kısmında büyük bir hamam inşa ettirilmiştir. MS. 4. yüzyıl ortasında Hıristiyanlığın yayılması ile *Ankyra*, dinsel yönden önemli bir merkez olmuştur. Kentte MS. 314 ve 358

---

²² Erzen 1946: 40 vd.

²³ Erzen 1946: 46; Buluç 1991: 17.

²⁴ Erzen 1946: 49; Buluç 1991: 17.

yıllarında iki meclis toplantısının yapıldığı ve piskoposların önemli kararlar aldığı bilinmektedir. MS. 362 yılında İmparator Julianus, *Ankyra*'da bir süre kalmış ve kent yönetimini güçlendirmek için yasalar çıkartmıştır. MS. 395'te, Roma'nın ikiye bölünmesi nedeniyle, kent Doğu Roma İmparatorluğu'nun idaresine geçmiştir²⁵. Bizans egemenliği altında MS. 7. yüzyıla değin çoğunlukla barış içinde yaşayan *Ankyra*, bu yüzyıldan başlayarak tüm Anadolu gibi, Araplar'ın akınlarına uğramış ve yağmalanmıştır.

1071 yılında Selçuk Sultanı Alparslan'ın Malazgirt'te Bizans ordusunu yenmesinden sonra 1073 yılında *Ankyra*, Selçuk hükümdarlığının yönetimi altına girmiştir. Sultan Alâeddin Keykubat'ın hüküm sürdüğü dönem (1219–1237) Selçukluların en parlak devridir ve *Ankyra* bu dönemde büyük imar faaliyetlerine sahne olmuştur. Moğolların Anadolu'yu istilası sırasında diğer Selçuklu kentleri gibi Ankara'da sarsılmış ve Moğollara yenilen II. Gıyaseddin Keyhüsrev güçlü bir kalenin olması nedeniyle Ankara'ya sığınmıştır. Ancak Anadolu Selçuklu devleti'nin 1243 yılından başlayarak, Moğol egemenliği altına girmeye başlaması üzerine, Selçuklu hükümdarlarının etkisi kalmamış ve 1304 yılında Osmanlılar tarafından ele geçirilmiştir. Osmanlı padişahı I. Murat 1362–1363 yıllarında Ankara'da hüküm sürmüştür. Timur'un Anadolu'yu istilası sırasında kent, 1402 yılında Çubuk ovasında yapılan ve Yıldırım Beyazıt'ın Timur'a yenilmesi ile sonuçlanan Ankara Savaşı'na sahne olmuştur. Daha sonra Timur'un Anadolu'dan çekilmesi, Osmanlı İmparatorluğu'nun genişlemesi ve eyalet teşkilatının kurulması ile Ankara bir süre Anadolu eyaletinin merkezi olmuştur.

Ankara kentinin temelleri, Bizanslılar döneminde inşa edilmiş İç Sur ile Dış Surlar'dan oluşmuştur. Dış Surlar 17. yüzyılın başlarında bölgede başlayan Celali İsyanları'ndan korunmak için yapılmıştır. Bu isyanlar sırasında kentin bir kısmı yakılmıştır. Osmanlı'nın gerileme döneminde Ankara, diğer Anadolu kentleri gibi sönük bir dönem geçirmiştir.

Osmanlı döneminde kentin kapıları Cenabi Kapısı, Arabapazarı Kapısı, Doğanbey Zaviyesi Kapısı olarak adlandırılmıştır. Bunlardan doğu tarafında bulunan, adını Cenabi Ahmet Paşa Camii'nden alan ve zaman zaman Kayseri Kapısı olarak da anılan kapıya, Cenabi Kapısı

---

²⁵ Erzen 1946: 54; Buluç 1991: 17.

denilmiştir. Bu kapıdan çıkan yolun Ulucanlar'dan Atpazarı'na, oradan da bir ucunun Fatih Bedesteni'ne, diğer ucunun Uzunçarşı üzerinden Kaledibi'ne indiğini, Kaledibi'nin ise bugünkü Denizciler Caddesi'nin altına düşen Arabapazarı Kapısı'na, Karaoğlan Çarşısı yoluyla da Hacı Bayram-ı Veli Camii ile Debbağhaneye (Tabakhane) çıktığı bilinmektedir.

18. yüzyıl Ankara'sında kentin sosyal tabakası 3 farklı kesimden oluşmaktaydı. Bunlardan birincisi kadı naib ve diğer bazı mahkeme görevlileri ile müftü, hekim gibi medrese çıkışlı ilmiye kesiminin oluşturduğu birinci grup, genellikle kent halkından emin ve mutemet birisi olup, padişah tarafından devleti temsil eden bürokratik işlere atanan görevliler ile ticaret ve küçük ölçekli üretimle geçinen esnaf ve zanaatkarlar ile ustalık, çıraklık ve ırgatlık yapan geniş halk kesimidir²⁶. 18. yüzyılın ortalarında Fransız sefreti tarafından hazırlanan bir rapora göre, 1823-1830 yılları arasında Ankara'da ticari hayatında Ermenilerin etkili olduğu ve Fransız, İngiliz ve Hollandalılara ait ticaret evlerinin bulunduğu, halkının büyük çoğunluğunun geçimini dokumacılıkla kazandığı anlaşılmaktadır²⁷.

1835-1837 yılları arasında Ankara'ya uğrayıp bir süre kalan İngiliz gezgin Hamilton, pek emin olmamakla birlikte kentte yaklaşık 6000 Türk-Müslüman, 4000 Katolik-Ermeni, 300 Ortodoks-Ermeni, 300 Rum ve 150 kadar da Yahudi konutunun bulunduğunu ve kent nüfusunun 50.000-60.000 civarında olabileceğini belirtmektedir²⁸. 1861 yılında George Perrot'nun Ankara ile ilgili gözlemleri arasında, kentli halkın yılda iki kez bağlara göç ettiği, uzun akşamlarda olgun üzümlerle eski şarapların içildiği, kahkahalar ve şarkıların her yanı kapladığı bağ eğlencelerinden söz edilir. Bazen müzik eşliğinde yapılan akşam ziyaretlerinin farklı etnik grupların ortak eğlence biçimi olduğu anlaşılmaktadır²⁹.

1881 yılında yapılan nüfus sayımında şehrin nüfusunun 26.00 civarında olduğu, dönemin Ankara'sının nüfus yoğunluğu bakımından 50 yıl öncesinden pek bir farkı olmadığı, 1890'lı

---

²⁶ Aktüre, 1998: 40-41.

²⁷ Sahillioğlu, 1968: 65.

²⁸ Aktüre, 1998: 40.

²⁹ Perrot, 1994: 276.

yıllarda Ankara'ya demiryolunun geldiği ve böylece dış ticarete bir canlanma sağlandığı bilinmektedir³⁰.

19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başında Ankara nüfusu³¹.

Tebaa	1881	1890	1902
Müslümanlar	17.218	17.992	22.769
Ortodoks Rumlar	1637	1565	2329
Ermeniler	6327	7855	7828
Museviler	413	413	842
TOPLAM	25.955	27.825	33.768

19. yüzyılda Ankara, Osmanlı İmparatorluğunun yönetsel kademesinde merkezi Kütahya olan Anadolu eyaletine bağlı bir livanın (sancak) merkezi idi³². 1830 yılında yapılan nüfus sayımına göre kentte 6108 Müslüman, 5185 Gayrimüslim, toplam 11293 erkek nüfus saptanmıştır³³. Kentte bir o kadar da kadın nüfusun olduğu varsayılırsa, dönemin Ankara nüfusunun 22.500 civarında olduğu söylenebilir. Bu rakamlar kentte Gayrimüslim azınlıkların yoğunluğunu da göstermektedir. 1824 yılına kadar Ankara'da, Ankara Sancağı'na atanan görevlilerin kalabileceği resmi bir yapı yoktu. 1824 yılında yapılan bir değişiklik ile Tülüce Mahallesi'nde bulunan özel mülkiyetteki Hacı Abdi Paşa Konağı, kentin ileri gelenleri tarafından vilayet halkı için satın alınmış ve bu tarihten itibaren sancağa gelen yöneticiler bu konakta oturarak işlerini buradan yönetmişlerdir³⁴. Böylece 1830'lu yıllardan itibaren Ankara'da devlet bürokrasisinin yerleşmekte olduğu görülmektedir.

Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı'nın kentteki etkileri devam ederken Ankara'da 1917 yılında büyük bir yangın yaşanmış ve Türkler ile azınlıkların birlikte oturdukları, kentin en zengin konut alanını ve iş bölgesini bütünüyle yok etmiştir. Yangının nasıl çıktığı bilinmemekle birlikte kapladığı alan, varlıklı Türklerle Ermeniler'in yaşadığı Hisarönü'nden,

³⁰ Aktüre, 1998: 53.

³¹ Behar, 1996: 34.

³² Akbal, 1951: 620.

³³ Çadırcı, 1980: 113.

³⁴ Özdemir, 1986: 238.

Rumlar'ın yaşadığı Çıkrıkçılar Yokuşu'na, oradan da Saraçlar Çarşısı'nı izleyerek Bedesten'e ve At Pazarı'na kadar uzanmıştır. Yanan binalar arasında Çıkrıkçılar Yokuşu'nun bugünkü Anafartalar Caddesi'nin kesiştiği köşede bulunan ve bir Ermeni tarafından işletilen tiyatro binasının da bulunduğu, yangın sonrasında evleri yanan Rumlar ve Ermeniler'in büyük bir bölümünün İstanbul, İzmir ve diğer illere göç ettikleri bilinmektedir³⁵.

1919'da Ankara'daki nüfusun en fazla 18.000 ile 20.000 civarında olduğu, Keçiören'in Ankara eşrafı için bir sayfiye yeri haline geldiği, Çankaya'da ise Müslüman olmayan nüfus bulunduğu, Samanpazarı ve çevresinin şehrin en kalabalık yeri olmakla birlikte en canlı alışveriş merkezinin Karaoğlan Çarşısı olduğu, kentte birkaç yeni binanın inşa edildiği, bunların Ulus'ta şimdiki Sümerbank'ın bulunduğu yerde o dönem otel olarak kullanılan Taşhan ile sonrasında 1. Türkiye Büyük Millet Meclisi binası olarak kullanılacak olan İttihat ve Terakki Kulübü, Ulus'ta bulunan Darülmüallimin (Öğretmen Okulu) olduğu, Keçiören'de bir Ziraat Mektebi'nin açıldığı bilinmekte ve 1919–1920 yıllarında Ankara'ya gelen bir yabancı'nın durağanlığı ve sessizliği ile dikkat çeken bir kent olan Ankara'nın en önemli çekim noktaları olduğu değerlendirilmektedir³⁶.

Özetle, Ankara için önem taşıyan Cumhuriyetin ilanından önceki dönemlerde Ankara'da yaşam ağır bir tempoda sürüp gitmektedir. Akşama doğru insanlar, bugün bir çok Anadolu kasabasında olduğu gibi, evlerine yönelmektedirler. Hava karardığında kül kokan yangın arsaları arasında cep fenerlerinin yanıp söndüğü ve evlerine çekilen halkın derin bir sessizliğe ve suskunluğa gömüldüğü görülmektedir³⁷. Yaşam kale içinde ve hemen yakınındaki mahallelerde, avlularda ve ev içlerinde geçmektedir. Yaşam mekânlarında birey ölçeği korunmuş, işlevler mekanlar ve kitleler biçiminde ortaya konmuş ve içe dönük bir yaşam birimi oluşmuştur. Kentin içinde bir yerden bir yere gitmek, avlular ve mahalle içi sokaklar dışındaki açık yerlerde bulunmak, çarşıya pazara çıkmak çoğu Ankaralı için (özellikle kadınlar) pek günlük işlerden sayılmazlar. Kentin tek çarşısı, Tahtakale ve Karaoğlan Çarşısı'ndaki salaş dükkan ve kahvelerdir³⁸.

---

³⁵ Bağlum, 1992: 34-38.

³⁶ Bardakçı, 1975: 65.

³⁷ Atay, 2000: 45.

³⁸ Karaosmanoğlu 2002: 127.

1920'li yıllarda Osmanlılardan kalma Ankara'da, 1917 yılında çıkan yangından dolayı, şehrin önemli bir bölümü yanmış vaziyette, yolları yazları toz, kışları çamur kaplı, bir bölümü bataklık ve sıtma içinde, yoksul bir bozkır kasabası görünümündedir. Eski bir kale ile bugünkü Gençlik Parkı ve İstasyon arasında kalan ve kalenin eteklerine yaslanan, küçük kerpiç evlerden oluşan şehir, kasvetli bir görünüme sahiptir. Ankara'nın tüm kentsel-mekânsal yapısı istasyon, sonra bataklık, mezarlık ve derme çatma Karaoğlan'dan sonra yangın yeri, onun sonunda da kerpiçten yapılmış evler ile kaldırımsız ya da arnavutkaldırımlı eğri büğrü sokaklardan ibarettir. Kentteki en önemli yol belediyeden başlayıp Samanpazarı'nda biten dar, bozuk kaldırımlı bir geçittir. Bu geçidin iki yanında dükkân denilen barakalar vardır. Buradan Samanpazarı'na ve Karaoğlan Çarşısı'na ulaşılmaktadır. Bugün Işıklar Caddesi denilen 1917'de Ermenilerle Rumların oturduğu mahallede yangın çıkmış ve yerinde bir harabe kalmıştır. Şimdiki Ulus Meydanı'ndan İstasyon'a ve Yenişehir'e giden caddeler aslında o dönemlerde iki yaylı arabanın yan yana geçemeyeceği kadar dar geçitlerdir; kesiştikleri yerde şehrin başlıca misafirhanesi Taşhan yer almaktadır. 1923'te Ankara bütün altyapı hizmetlerinden mahrumdur. Bu haliyle susuz, ağaçsız, yolsuz; altyapı tesisleri, caddeleri hatta sokakları bile olmayan bir yokluklar kentidir³⁹.

Mustafa Kemal Atatürk, Ankara'ya ilk olarak 27 Aralık 1919'da gelmiş ve coşkulu bir kalabalık tarafından karşılanmıştır. Kendisi önce Ziraat Mektebi'nde, sonra da İstasyon'daki bir yapıda kalmıştır⁴⁰. 1920 yılında kendisine Çankaya'da bir bağ evi hediye edilmiş ve buraya taşındıktan sonra, Çankaya'yı Ulus'ta bulunan 1. Türkiye Büyük Millet Meclisi binasına bağlayan toprak yolun genişletilip asfaltlanarak bulvar haline getirilmesi işine başlanmıştır⁴¹. Kurtuluş Savaşı yıllarında Mustafa Kemal Paşa'nın karargâhını Ankara'da kurması, 23 Nisan 1923 tarihinde ilk Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin toplanması ve 13 Ekim 1923 tarihinde Meclis'te alınan kararla Ankara'nın yeni başkent olması kentin günlük yaşamına büyük canlılık getiren olaylardır. Aynı zamanda bu olaylar Ankara tarihinin de dönüm noktasıdır. Başta İstanbul'un aydın çevreleri olmak üzere, kent bütün Anadolu'nun çekim merkezi haline

---

³⁹ Onsekiz 2003: 41.

⁴⁰ Bardakçı 1975: 109.

⁴¹ Bağlum 1992: 61.

gelmiştir. Kent nüfusu hızla artmış, ancak bununla doğru orantılı olarak kente gelenler büyük bir konut sorunu ile karşı karşıya kalmışlardır. Düşük çevre standartları ve yetersiz hizmetler kent gündeminin önemli maddelerini oluşturmuştur. Ankara halkı, özellikle İstanbul'dan gelen bürokratlar, o günkü koşulları yetersiz bulmuş, kentin imarını yeni kurulan yönetimin başarısı ile özdeşleştirme gayreti içerisinde girerek kentin bir an önce modern bir yapıya kavuşması için seferber olmuşlardır.

İstanbul'un aydın kesimi olarak bilinen şahısların Ankara'ya gelip yerleşmeleri ile Ankara'nın sosyal hayatı da değişmeye başlamıştır. Dönemin Ankara'sında yemek yenilecek yer bulmak imkânsız olmakla beraber, o günlerde tek yemek yenilip içki içilebilecek yer Meclis'in yanındaki *Kemal'in Lokantası*'dır. İki kahvehaneden biri Anafartalar'daki *Kuyulu Kahvehane* ile onun karşısındaki *Merkez Kıraathanesi*'dir. Bu iki kahvede gece yanlarına kadar nargile içilmekte ve oyun oynanmaktadır. 1923 Ankara'sında bundan başka sosyal hayat yok gibidir⁴².

Bir yabancıya gözüyle, başkent oluşunun ilk yıllarında Ankara'nın eğlence hayatı konfordan uzak, tüm zevklerin birkaç yıllık eski filmler gösteren zavallı bir sinematografla uzun uzun nargile içilen birkaç pitoresk kahve ve akşamları canlanan küçük belediye bahçesindeki gezintilerle sınırlı idi⁴³. Anafartalar Caddesi boyunca sıralanmış olan kahvehaneler Ankara için bir ekmekçi, bir bakkal dükkanı kadar gerekiyordu. Çünkü bunların yurdun dört köşesinden iş takibi için devlet dairelerine gelen sayıları oldukça kabarık bekar memurların, iş saatleri dışında oturup konuşabilecekleri tek yer olduğunu gazetelerden öğrenmek mümkündür. Ancak geceleri erkenden kapanmaları ve sadece birkaçında radyo bulunması nedeniyle kahvehanelerin yalnız erkekler için olsa bile, yeterli bir dinlenme yeri sağlayamadığı anlaşılmaktadır⁴⁴.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında yayınlanan gazete haberlerine bakıldığında; "*Ankara erken yatıp erken kalkıyor, birbirlerine misafirlige gitmekten başka yapabilecekleri bir şey yok*" şeklinde değinmelere (*Saat 1 Ankara Derin Uykü İçinde*); Yaşar Nabi tarafından kaleme alınan 29

---

⁴² Onsekiz, 2003: 43.

⁴³ Schlicklin, 1994: 313.

⁴⁴ Aslanoğlu, 2001: 327.

Aralık 1937 tarihli Ulus gazetesinde yayınlanan “*Ankara Tiyatrosuna Kavuştu*” başlıklı yazıda geçen “Çalışma sahasında geniş imkanlara malik olan Ankara halkı eğlenme hususunda aynı derecede zengin değildir” şeklindeki yakınmalara bakıldığında, Ankara’nın, başkent oluşunun ilk yıllarındaki sıradan yaşam biçimi gözler önüne serilmektedir. Nüfusun artması ve kentleşmenin sürmesiyle birlikte bazı mekanların açılmaya başladığı görülmektedir. Cumhuriyet döneminde ortaya çıkan, batı tarzı eğlence olanaklarının deneyimlendiği bu mekânlar, modernleşme ve batılılaşma sürecinin evreleri olan âdab-ı muaşeret, giyim kuşam tarzı, müzik ve dans zevki, karşı cinsle ilişkiler, yeni yeme içme alışkanlıklarının da deneyimlendiği ve gözlemlenerek öğrenildiği mekânlar olmuştur⁴⁵. Kentin artan nüfusu ile birlikte başkentlilerin yabancıları oldukları bir “cemiyyet hayatı”, bizzat Mustafa Kemal’in isteği ve şehirde, alışık oldukları boş zaman etkinliklerine kavuşma arzusu içinde olan yeni Ankaralılar’ın bulunması sebebiyle inşa edilmeye başlanmıştır. Gündelik hayatın sakin olduğu Ankara’da, kadın ve erkeklerin bir araya gelebileceği içkili, müzikli, danslı eğlence yerleri, sosyal kulüp ve lokantaların yokluğu Burhan Asaf’a göre, 30’ların ortasına doğru bile “*kocaman bir sosyal dava*”dır. Asaf özellikle 20-30 yaşlarındaki gençlerin gece hayatından mahrum olduklarını üzüntüyle dile getirir; “*konser, aile dansingi, tiyatro, varyete, sirk olmayınca*” gençlerin kumara dadandığını belirtir⁴⁶.

1927’de yapılan nüfus sayımına göre kentin 70.000 üzerine çıkan nüfusu içinde, tarım kesimi dışında, kentte çalışan nüfusun % 50’ye yaklaşan bölümünü asker ve sivil bürokratlar oluşturuyordu. Eski kent dokusunun yenilenme sürecinde yüksek talebin yarattığı yapı tipi ise apartman idi⁴⁷. Öncelikle ana bulvar üzerinde tek ve iki katlı, villa tipi şeklinde yapılmaya başlayan konutların artması ile birlikte eski Ankara’lıların sık sık Yenişehir’e gelerek bu modern yapıları seyrettikleri anlaşılmaktadır⁴⁸.

Bu tekdüze yaşam içinde insanların büyük bir kısmı, 1930’ların ortalarına kadar Ankara’nın sürekli başkent kalacağından devamlı şüphe etmişlerdir⁴⁹. Cumhuriyetin ilk yıllarında

---

⁴⁵ Üstel, 2002: 281.

⁴⁶ Cantek, 2003: 261.

⁴⁷ Nalbantoğlu, 1984: 258.

⁴⁸ Bağlum, 1992: 145

⁴⁹ Koloğlu, 2003: 15-28.

Ankara'ya sadece Sovyet, İtalyan ve Fransız büyükelçileri daimi olarak yerleşmişlerdir. Dönemin Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras'ın en büyük sorunu, değerini devamlı olarak Ankara'da tutmaktı. Diğer büyükelçiler kendilerine bina yapılması için bedava arsa teklif edildiği halde İstanbul'dan gelmekte direnmekteydiler⁵⁰. Bu dönemde Ankara bölgenin önemli gelir kaynağı olan tiftik ve tiftikten yapılan kumaş ile deri ticaretinde önemli bir merkezdi.

Osmanlı'nın yıkılışı ile Kurtuluş Savaşı sırasında kent yeniden önem kazanmaya başlamış savaşın kazanılmasından sonra 13 Ekim 1923 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin başkenti olmuştu. Cumhuriyet'ten önceki yerleşimi yalnız Kale ve çevresinde gelişen Ankara, Cumhuriyet'in ilanından sonraki dönemde, başkent olmasının gerektirdiği hizmetleri verebilmesi amacıyla, ekonomiden sanayiye, ticaretten nüfusa ve sosyal hayata kadar pek çok alanda büyük değişimler göstermiştir. Ancak bu hızlı değişim hareketleri ve sonucunda elde edilen refah, Ankara'ya diğer şehirlerden göçü de beraberinde getirmiştir.

Tarihte "İpek Yolu"nun üzerinde bulunması, Cumhuriyet'in ilanından sonraki dönemde ise karayolu, demiryolu ve havayolu ulaşımında kilit noktası olması, Ankara'nın günümüz ticaret ve meslek hayatına yön veren önemli bir özelliğidir. Bu bağlamda Ankara, İç Anadolu'nun en canlı ticaret merkezi olmuştur. Dolayısıyla pek çok yerli ve yabancı sanayi kuruluşu, yatırımlarını Ankara kentine yöneltmiştir. Bunlar, çoğunlukla dokumacılık, giyim, ahşap, doğrama, mobilya, gıda, inşaat, makine, otomotiv, madeni eşya vb. gibi sanayi ürünlerine yönelik yatırımlardır.

Ankara'nın Cumhuriyet'in ilanından sonra devlet yönetimindeki idari organların teşkilatlanması, sanayinin hızla gelişmesi gibi sebeplere bağlı olarak, göç ve nüfus artışı yaşadığından söz edilmektedir. 1927–1955 yılları arasında hızlı bir nüfus artışı olan Ankara'da, 1927 yılı sayımına göre nüfus 444 581 iken⁵¹ Devlet İstatistik Enstitüsü'nün en son verilerine göre 2000 yılında 4 007 860'dır⁵².

---

⁵⁰ 50 Yıllık Yaşantımız: 22.

⁵¹ Ankara Rehberi 1998:8.

⁵² [http:// www.die.gov.tr](http://www.die.gov.tr)

Kentleşme Süreci ve Kent Dokusu

1920'lerin başında, harap görünümlü küçük bir Orta Anadolu kenti olan Ankara'nın yazgısı değişmeye başlamıştır. Ankara Cumhuriyet'in ilk yıllarıyla birlikte Ulus ve çevresindeki alanlara doğru yayılma göstermiştir. Başkent Ankara'nın imarı çerçevesinde ilk olarak 16 Şubat 1924 gün ve 417 sayılı yasa ile kentsel yönetim konusu gündeme gelmiştir. Bir yandan yürürlükteki 1882 tarihli Ebniye Yasası'nı aşmak, diğer yandan da Eski Ankara, Yeni Ankara, Ankara'nın imarında merkezi ve yerel yönetim arasındaki işbölümünün boyutları, ucuz konut ve arsa sunumunda kamunun rolü, kamulaştırma, kamulaştırmada değer tespiti ve spekülasyon gibi konularda yoğunlaşan politik çekişmeleri sonuçlandırmak gereği oluşmuştur. Bu amaçla 24 Mart 1925 gün ve 583 sayılı yasa çıkarılmış; bu yasa ile Sıhhiye'de 400 hektarlık bir alan kamulaştırılmış; 1925 yılında Heussler Firmasında çalışan Lörcher'e Sıhhiye için bir plan hazırlanması buna bağlı olarak başlatılan dar kapsamlı bir uygulama olmuştur.

1927'de Jausseley, Brix ve Jansen arasında kısıtlı bir imar planı yarışması düzenlenmiştir. Ankara İmar Planı yarışması 1928 yılı içinde tamamlanmıştır. Yarışmayı kazanan Jansen'in yarışma projesinden farklı olarak hazırladığı kesin imar planı, 1932'de onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Ayrıca 28 Mayıs 1928'de 1351 sayılı yasayla Ankara İmar Müdürlüğü kurulmuştur⁵³. 1928'de yarışmaya sunulan proje de 1932'de onanarak imar planına geçilmiştir.

Jansen planı dönemi (1932–1957): Jansen Hermann 1869 Aachen doğumlu, Ankara'nın ilk nazım planı yarışması sonunda kazanarak Türkiye'ye gelen şehircilik uzmanıdır. Planı 1932'de onaylanıp, 1934'te uygulamaya konmuştur.

Başkent olduktan sonra, Ankara'nın temelden çatıya kadar kurulması için çeşitli yollar aranmış; sonunda uluslararası bir proje yarışması açılmıştır. Gelen planları Mustafa Kemal'in de incelediği bu yarışmayı ünlü Alman Mimar Prof. Jansen kazanmıştır. Jansen, bu Anadolu kasabasından çağdaş bir başkent yaratmak için çalışmalarına başlamıştır.

---

⁵³ Bademli 1994: 161.

Mimar Jansen'in durmadan yinelediği bir söz vardır: “*Yepyeni bir şehir kuracaksınız, dünyaya yepyeni ve çok güzel bir örnek vereceksiniz*” ve hemen ardından ekler: “*Biliyorsunuz, Avrupa şehirlerinin hemen hepsi motor'dan önce yapılmıştır. Motor eski nizamları ve anlayışları altüst etti. Ben size şehircilik sanatının son sözlerini getiriyorum*”.

Hermann Jansen'in dilinden düşürmediği “şehircilik sanatının son sözlerinde”, otomobiller için ayrılmış çok geniş bir cadde, bu caddeye açılacak ve her biri caddeyi bir bloğa bağlayacak yan yollar; geriye doğru yapılacak ve kapıları caddeye değil yan yollara açılacak evler, apartmanlar vardır. Tüm Ankara'da, birbirinin altından üstünden geçirileceği için, üzerinde hiçbir trafik memurunun bulunmayacağı ve trafiğin düzen içinde akacağı çok işlek yollar vardır. Arka taraflarda, hızla gelen arabaların bu hızını kesecek dönemeçler vardır. Yollar boyunca dikilecek ağaçlar vardır. En önemlisi, son şehircilik anlayışı gereği, yalnızca dört katlı meskenler vardır. Hemen belirtilmelidir ki, bu plan en çok üçyüz bin nüfusa ulaşabileceği öngörülmüş olan bir kent için hazırlanmıştır.

Temel strateji olarak, Kızılay meydanında kesişen iki aks üzerinde kentin gelişimi düşünülmüştür. Nüfusun milyonları aştığı günümüzde bu aks görevini yapamamakta, trafiği başka kanallara çekecek çevre yollarının düşünülmemiş olmasının güçlüğü yaşanmaktadır. Jansen Planı Çankaya-Telsizler doğrultusunda bir gelişmeyi esas alan, bugünkü Gar Binası'nın arkasında bir sanayi bölgesi düşünen, Gar binasını Dİİ Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nin karşısına, havaalanını da Tandoğan Meydanı'na oturtan bir plandı. Bu planda tüm devlet daireleri bugünkü yerinde bulunuyor ve bu dairelerin çok yakınında 3000 memur için düşünülen evler yer alıyordu. Ayrıca bugünkü Güvenpark'tan başlayan ve Meclis'e kadar uzanan alan, üniversitelerin, bilim ve kültür kuruluşlarının bulunacağı bir merkez olarak düşünülüyordu. Türkiye Büyük Millet Meclisi binası bugünkü yerindeydi. Jansen Planı, bütün iyi niyete karşın, tam olarak uygulanamamış bir plan olarak kaldı. Ama Ankara'nın önemli merkezleri bu süreç içinde anıtlarla süslendi.

Jansen, planında Eski Ankara'nın korunması konusunu gündeme getirmiş ve bir “Protokol Alanı” önermiştir. Ancak bu düzenlemelere sıcak bakmayan kamu nedeniyle, plan

uygulamasının özellikle Ulus kent merkezine ulaşamaması, kendi başına ve düzensiz gelişmelere neden olmuştur. Eski kentin çevresinde gecekondulaşma hareketleri artarak sürmüş ve bu kesim düşük gelir gruplarına terk edilmiştir⁵⁴. Yenilenmesi gerekli alanlar yenilenmediği için bu kesimler konut dışı kullanımlara açılmıştır. Bunun yanı sıra, Kesin İmar Planı'nın 1932'de onanmasından 1950'lere gelene kadar birçok uygulama yapılmıştır.

Ankara'nın şekillenmesi tümüyle Jansen'in senaryosuna bağlı kalmamıştır. Planla birlikte planı değiştirmeye dönük girişimler de çoğalmıştır. Spekülatif eğilimler, temelde genç Cumhuriyetin güçlü bürokrat kesiminden kaynaklanmaktaydı. 1938 yılında bir 1/10.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı hazırlandı. Ne var ki, spekülatif baskılardan bunalan Jansen, söz konusu çalışmadan hemen sonra, 1938 yılının başında, "Planın altından imzamı silebilirsiniz" diyerek sahneden çekilmiştir⁵⁵.

Muhtemelen, Jansen Planı'nı zorlayan spekülatif talepler kentin beklenenden çok hızlı nüfus artışı göstermesinden güç almaktaydı; nitekim Jansen'e kentin 1978 nüfusu 300 000 dikte ettirilmiştir. Oysa, Ankara 50 yılda ulaşacağı tahmin edilen bu nüfus düzeyine 25 yılda, yani 1950'lerin başında ulaşmış, gecekondulu olgusu 1940'ların son yarısına doğru kente damgasını vurmaya başlamıştır⁵⁶.

1939 sonrasında, hızla nüfusu artan ve gecekonduları yoğunlaşan başkentte spekülatif eğilimler daha da artmış ve 1950'lerin ikinci yarısında, planı olduğu halde sanki plansız gelişmiş izlenimi bırakan Ankara için yeni bir imar planının hazırlanması kaçınılmaz olmuştur. Ankara İmar Müdürlüğü 1955'te yeni bir imar planı elde etmek amacıyla uluslararası bir yarışma açmıştır⁵⁷.

Cumhuriyetin ilk yıllarını ve ilk yapılaşma dönemlerini yabancı devletler de takip etmekteydi. Ankara'ya Cumhuriyetin ilk yıllarında gelen yazarlar kentin yıkık, harap hali karşısında büyük bir hayal kırıklığına uğramış, eski başkentten görkeminden sonra yeni kurulmaya çalışılan

---

⁵⁴ Tunçer 200:

⁵⁵ Bademli 1994: 162.

⁵⁶ Yalçın 2006: 38-42.

⁵⁷ Bademli 1994: 163.

başkent için olumsuz yazılar yazmışlardır. Daha sonra ise planlı dönemlerle birlikte yeni gelişen Ankara'yı büyük bir şaşkınlıkla seyretmişler, gelişen Ankara'ya övgüler yağdırmışlardır⁵⁸.

Uybadin-Yücel planı dönemi (1957-1969): 1955 yılındaki imar plan yarışmasını Raşit Uybadin ile Nihat Yücel'in hazırladığı proje kazanmıştır. Yarışmaya sunulan projeyi esas alan Uygulama İmar Planı 1957'de onanarak yürürlüğe girmiştir. Ancak Uybadin-Yücel Planı kentin 2000 yılında 750 000 nüfusa ulaşacağı varsayımına göre hazırlanmıştı. Nitekim henüz 1965 yılına ulaşmadan, Ankara nüfusu bu sınırı aşmıştır. Öte yandan İmar Müdürlüğü planın kesinlikle belediye sınırları içinde kalmasını şart koşmuştu ki, bu kısıtlama çok geçmeden bir yandan da belediye imar planı sınırları dışında kaçak veya görece serbest yapılaşma eğilimlerine neden olmuştur. Uybadin-Yücel, Jansen Planı'na yapılmış ek ve değişiklikler yanında, o günlerde söz konusu olan önemli yerleşme ve kentsel altyapı yatırım kararlarını birbirine uyuşturan bir çerçeve olmanın ötesine geçemeyen bir plan olmuştur.

Uygulama İmar Planı bir yandan Temmuz 1965 tarihinde kabul edilen 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu'nun yapılmasını zorladığı 1968 tarihli Bölge Kat Nizamı Planı; öte yandan da, İmar Planı değişiklikleri ve büyüklü küçüklü Mevzi İmar Planları yoluyla yapılan ekler sonucunda tanınmaz hale gelmiştir. Burada, sık sık değiştirilen Bölge Kat Nizamı Planı yoluyla sağlanan yoğunluk artışlarının, zaten yetersiz olan kentsel sosyal ve teknik altyapı hizmetlerine yaptığı olumsuz etkilere özellikle işaret etmek gerekir⁵⁹.

Eski Ankara, ana caddeler boyunca çok katlı bloklar ardında sıkışıp kalmış; kullanım değişikliği, çevre kalitesinde düşüş, sosyal dönüşüm, doğal yıpranma ile bölüntü ve eklentilerle çöküntü bölgesi niteliği kazanmıştır. Yapılan imar uygulamaları da planla öngörülen gelişme yönünde koruma ya da ıslah amaçlı değil, tamamen yıkıp yenilemeye yönelik olmuştur⁶⁰. Uybadin-Yücel Planı bir ölçüde de olsa uygulanmıştır, ama planın gecekondulu bölgeleri, Eski Ankara ve Ulus çevresi gibi uygulanamayan kesimlerinin genişliği,

---

⁵⁸ Şimşir 1988:36.

⁵⁹ Bademli 1994: 162.

⁶⁰ Tunçer 2001: 39.

değiştirilerek uygulanan parçalarının çokluğu, plan sınırları içindeki yoğunluk artışları ve en önemlisi, plan sınırları dışında beliren gelişme eğilimlerinin güç ve yaygınlığı daha 1960'larda başkent Ankara için yeni planlama girişimlerini kaçınılmaz kılmıştır⁶¹. Bu görev, 1969 yılında İmar ve İskan Bakanlığı bünyesinde kurulan Ankara Metropolitan Alan Nazım Plan Bürosu (AMANPB)' na düşmüştür⁶².

Ankara Metropolitan Alan Nazım Plan Bürosu (AMANPB) dönemi (1969-1984): AMANPB 1970-1975 yılları arasında yürüttüğü kapsamlı Ankara araştırmaları sonunda 20 yıl bir Nazım Planı Şeması geliştirmiştir. 1982 yılında onanarak "Ankara Metropolitan Alan Nazım Planı" adıyla yürürlüğe giren bu şema bir Uygulama İmar Planı değildi. 1968 Bölge Kat Plan Nizamı ve o güne kadar gerçekleştirilmiş plan değişiklikleri ile Mevzii Planlar yürürlükte bulunmaktaydı⁶³. Görüldüğü gibi, AMANPB Planı, bir imar planı deyiminden çok, yapısal plan denebilecek yeni bir planlama anlayış ve sürecini gündeme getirmiştir. Hazırlanan çoğu Mevzii İmar Planı ve İmar Plan Değişikliği, Nazım Plan Şeması doğrultusunda biçimlenmiştir. 1982'de Nazım Planı'nın onaylanmasını izleyen iki yıl içinde AMANPB'nun etkinliği giderek azalmış; Büro'da odaklanan planlama diyalogu yerine politik kanallardan plan değiştirme olgusu yeniden gündeme gelmiş ve sonunda Büro kapatılmıştır. 1935 sonrası Jansen Planı ve özellikle Uybadin-Yücel Planı uygulama dönemlerinin tersine, AMANPB deneyimi, planlamanın kenti yönlendirebildiği bir dönem olmuştur. Bu plan Ulus-Kızılay ikilemine, Eski Ankara'ya önemli akslar boyunda kendiliğinden biçimlenen sanayi öbeklerine ve örgütlü konut ve sanayi girişimlerine olumlu önerilerde bulunmuştur. Ne var ki, AMANPB'nun anılan başarıları Nazım Planı dışındaki bazı gelişmeleri önleyememiş; büro dışında biçimlenen eğilimler nedeniyle, zamanla istenmeyen gelişmeler doğurmuştur; planlamanın kenti yönlendirmesinde en önemli engel spekülasyonlar olmuştur. Özel mülk sahipleri mülkleri üzerine çöken kentsel gelişme kaynaklı rantların çoğalmasını beklemiş; artan fiyatlar da kent makro formunu istenmeyen yönlere sokmuştur. Bu durum Nazım Plan Şeması ve Nazım Plan Bürosu üzerindeki politik baskıları arttırmıştır. Bu dönemde, Ankara Belediyesinin Planlama çalışmalarını unutmamak gerekir. Belediye 1970'lerin ilk yarısında Başkanlık Danışma

---

⁶¹ Bademli 1994: 163.

⁶² Yalçın 2006: 43-44.

⁶³ Bademli 1994: 163.

Kurulları yoluyla İmar Müdürlüğü'nden bağımsız planlama çalışmaları yapmıştır. Bu durum 1977–1980 döneminde Belediye bünyesinde Planlama Birimi'nin kurulmasıyla sonlanmıştır⁶⁴.

Ankara Büyükşehir Belediyesi (ABŞB) planlama dönemi (1983 sonrası): 1983 sonrasında Ankara'daki kentsel planlama çerçevesi önemli ölçüde değişmiştir. İlk olarak, 1970'lerin başarılı AMANPB kapatılarak Ankara Büyükşehir Belediyesi (ABŞB) bünyesinde kurulan Metropolitan Planlama Dairesi'ne aktarılmıştır. Sonra, önemli plan uygulama yetki ve olanaklarıyla donanımlı Ankara İmar Müdürlüğü de, özel yapısını yitirerek ABŞB'nin bir dairesi olmuştur. Kuşkusuz, planlama çerçevesindeki bu değişiklikler, Ankara Belediyeleri'ne (Ankara Büyükşehir ve beş ilçe belediyesi) büyük sorumluluk yüklemiştir. Geriye bakıldığında, plan hazırlama, onaylama ve uygulamadaki görev, yetki ve olanakların farklı odaklara dağıtılmasının kentsel sorunların sahipliği üzerindeki olumsuz etkileri de görülmüştür. AMANPB kent sorunlarına sahip çıkarak planlar hazırlamıştır ancak ne plan onaylama yetkisi ne de uygulama gücü olmadığından planlar sahipsiz kalmıştır. AİM, hem plan hazırlama hem de uygulama gücüne sahipti ama, ne planlara ne de kente ve sorunlarına sahip çıkmıştır. İmar ve İskan Bakanlığı, konumu gereği yapılan planları sadece onaylamış; uygulamaları ise olurlarına bırakmıştır. Ankara Belediyesi ise, kent ve sorunlarının asıl sahibi olarak bir yandan plan üretmeye, diğer yandan da plan uygulamaya çalışmıştır fakat diğer kuruluşlarla prosedürde sık sık sorunlar çıkmış ve mali olanaksızlıklarla beraber, işlerin devamını engellemiştir⁶⁵.

Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin tarihsel çevreyi korumaya ilişkin çalışmaları: Ulus kent merkezine ilişkin *Ulus Tarihi Kent Merkezi Koruma İslah İmar Planı*, Arkeolojik ve Kentsel Sit Alanları ile Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıkları Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 12.4.1980 gün ve A-2167 sayılı kararı ile belirlenmiştir. Söz konusu karar ile Ulus yöresinde kimi alanlar Sit Alanı ilan edilmiş ve alana ait koruma planının elde edilmesi için yarışma çıkarılmıştır⁶⁶. Anılan planda; Kamu Proje Alanları (KPA), Kamusal Projeler (KP), Koruma Amaçlı Toplulaştırma/Kamulaştırma Parselleri (KT), Yeni

⁶⁴ Bademli 1994: 163; Yalçın 2006: 44-46.

⁶⁵ Yalçın 2006: 46-47.

⁶⁶ Günay, <http://www.ulusgirisimi.org>, 2005.

Yapılaşma Amaçlı Toplulaştırma/Kamulaştırma Parselleri (YT) olarak "Kamu-Özel Proje Paketleri" yer almıştır. İlerleyen süreç içinde Ankara Büyükşehir Belediye Meclisi 14.01.2005 gün ve 210 sayılı kararı ile “Ulus Tarihi ve Kültürel Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje Alanı”nı gündeme almıştır. Alınan kararlar, Ulus Atatürk heykeli etrafındaki 100. Yıl Çarşısı, Ulus Sehir Çarşısı, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ile Anafartalar Çarşısı yıkılarak Atatürk Anıtı’yla bütünleşecek bir kent meydanı oluşturulması planlanmakta; diğer bir kararla da, Anafartalar Caddesi’ndeki Büyükşehir Belediye Binası (Taş Bina), Perakende Hali, Modern Çarşı ele alınarak, bu bölgenin de yıkılarak büyük bir otoparkla alışveriş merkezi oluşturulması kararı alınmıştır (Tunçer 2005). Projenin üç ayağından birincisi Kale Projesi, diğeri Hacı Bayram Projesi, üçüncüsü de belediyenin Anafartalar Caddesi’ndeki taş binası, Perakende Hali ve Modern Çarşı alanını kapsayacak Ulus Çarşı Projesinin birkaç yıl içinde tamamlanacağı belirtilmiştir. Burada yapılacak en önemli iş Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nin büyütülmesidir; müzede şu anda 6 000 eser sergilenmektedir, 180 000 eser depolarda saklanmaktadır. Müze büyütüldüğünde dünyanın en büyük müzelerinden birisi haline geleceği planlanmaktadır⁶⁷.

Devletin Ankara İçin Planları (2010-2023): Hükümet 3000 yıllık tarihiyle dünyanın sayılı metropollerinden biri olan Ankara’yı, 2010-2011 yıllarında modern bir kent haline getirmeyi hedefleyen onbeş büyük program başlatmıştır. Ankara’yı bir dünya başkenti yapmayı ve şehri daha modern, daha estetik ve turistik yapmayı hedefleyen bu projelerin kapsamı aşağıda açıklanmıştır.

2010-2023 yılları arasında tamamlanacak olan bu projelerle Ankara’nın, Türkiye’nin tam anlamıyla yeni markası olması hedeflenmektedir. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Ankara Ticaret Odası’nda Ankara Proje Tanıtım Toplantısı’nda konuştu. Erdoğan konuşmasında Ankara için hazırlanan çok sayıdaki projeyi açıkladı. Bu projeler;

YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ FARKLI KONSEPTTE TASARLANACAK

---

⁶⁷ Yalçın 2006: 47-50.

2010'da Ankara'da kurduğumuz Yıldırım Beyazıt Üniversitesi'ni farklı bir konseptle tasarlayarak uluslar arası bilim merkezi olarak büyütülecektir. %25'i uluslararası öğrencilerden oluşacak bu üniversite yaklaşık 25.000 öğrencisiyle Ankara'ya, bölgeye ve ülkemize hizmet edecektir. Bu üniversite 2023 hedeflerimizi akademik anlamda desteklerken 2023'te bir bilim merkezine dönüşecek ve Türkiye'de önemli bir aktör haline gelecektir.

ANKARA FUAR KENTİ OLACAK

Akyurt ilçemize 1 milyon 800 bin metrekare alan üzerine kurulu, uluslararası standartlarda bir fuar merkezi inşa ediliyor. Böylece Ankara'nın bir fuar kenti olma vasfında da güçlendiriliyor.

ULUS KENT PROJESİ

Kalenin eteklerini, Altındağ'ı, hapishane ve çevresini gecekondulardan temizlenerek estetik bir görünüm ve mimariye kavuşturulacaktır.

500 BİN NÜFUSLU YENİ ŞEHİR

Ankara'da yeni bir şehrin inşa ve imarına başlanıyor. Güneykent adı verilen bu projeyle, Ankara'ya 500 bin kişilik yeni bir şehir kazandırılıyor. Sadece konut, uydukent olarak değil bir yaşam alanı olarak bu şehir tasarlanıyor. İstanbul'daki gibi, gecekondu bölgelerinden Güneykent'e yerleşmek isteyen vatandaşlar oraya taşıyabilecekler. Çalışmaların büyük oranda tamamlandığı bildirilmiştir.

YENİ HAYVANAT BAHÇESİ

Ortadoğu'nun en büyük hayvanat bahçesini Ankara'ya inşa edilecektir. 1 milyon 700 bin metrekare alan üzerine kurulu bu hayvanat bahçesinde ayrıca bir lunapark ve gösteri merkezi

bulunacaktır. Başta çocuklarımız olmak üzere tüm Ankara'nın, tüm Türkiye'nin geldiği zaman uğrayacağı bir uluslararası hayvanat bahçesini Ankara'ya kazandırılacaktır.

MİLLİ BOTANİK PARKI AÇILACAK

Türkiye'de ilk kez bu boyutta ve konseptte bir park oluşturuluyor. Eskişehir yolu üzerinde iki bin dekar alan üzerine, 83 milyon yatırım tutarındaki bu botanik parkında, Türkiye genelinde yetişen 4 bin endemik bitki açık alanda ve seralarda ziyaretçileri karşılayacak. Ayrıca kütüphane, ürün bankaları, eğitim ve araştırma tesisleriyle de bu park botanik bilim merkezine dönüşecektir.

ANKARA TERMAL TURİZMİN MERKEZİ OLACAK

Ankara ve ilçeleri termal su noktası açısından oldukça zengindir. Kızılcahamam, Güdül, Haymana, Çubuk, Çamlıdere, Ayaş ve Beypazarı'ndaki termal su kaynaklarını yeni bir konseptle değerlendirerek, tesisler inşa ederek Ankara'yı termal turizmin de başkenti haline getirilecektir.

HIDIRLIKTEPE'DE DİN, İNANÇ VE TARİH MÜZESİ

Ankara'nın merkezinde, Hıdırlıktepe'de din inanç ve tarih müzesi inşa edilecektir. Hıdırlıktepe'de kentsel dönüşüm kapsamında inşa edilecek bu müzelerde tarihimize, kültürümüze, medeniyetimize ait eserler, müslüman mucitlerin eserlerinin numuneleri ve gösteri merkezleri bulunacaktır.

KIZILAY FARKLI BİR ÇEHREYE BÜRÜNECEK

Kızılay farklı bir görünüm kazanacaktır. Bir Selçuklu şehrimiz olan Ankara'mıza bir marka olma özelliği getirilecektir.

ANKARA SAVUNMA SANAYİ'NİN BAŞKENTİ OLACAK

Savunma Sanayisi'nin merkezi Ankara olacaktır. TSK'nın tank, savaş gemisi, güdümlü roket gibi ihtiyaçlarının büyük çoğunluğu artık ülkemizde tasarlanıyor ve üretilmeye başlandı. Dünyadaki en büyük 100 savunma sanayi firması içinde Türkiye'den iki firma yer alıyor. Savunma Sanayi'nin yüzde 80'i Ankara'da bulunuyor. 2016 yılındaki savunma sanayisinin ciro hedefi 8 milyar dolar. Bunun en az 6 milyar doları Ankara'daki savunma sanayi şirketleri tarafından gerçekleştirilecektir. Üretilen ATAK helikopterleri uçuşlara başladı. İlk milli tasarı GÖKTÜRK uydumuz Ankara'da üretildi. 2012 yılında uzaya fırlatılacak. Ankara'daki firmalar, yan sanayi ve kobi'lere büyük imkan sağlıyor. Sadece OSTİM'de yerleşik 70'ten fazla firma, savunma sanayine üretim yapıyor. Radar tasarım ve üretim merkezini de Gölbaşı'nda kurulmaktadır.

UZAY MERKEZİ FAALİYETE GEÇECEK

Ankara'da uzay merkezi faaliyete geçecek. Yatırım 100 milyon dolar civarındadır. Bu tesiste, askeri uydular ve Türksat'a ait haberleşme uyduları üretilecektir.

YENİ ADALET SARAYI

Ankara'ya yeni bir adalet sarayı yapılmaktadır. Mevcut adalet sarayı Ankara'nın ihtiyaçlarını karşılamıyor. Ankara'nın ihtiyacı olan 300 bin metrekare kapalı alana sahip bir adalet sarayıdır.

ANKARA'YA DEV HASTANE

Ankara'yı bölgenin sağlık merkezi haline getirerek, sağlık başkentine dönüştürülecektir. İki tane şehir hastanesi kurarak Ankara'ya, toplam 7 bin yatak kapasitesi kazandırılacaktır.

40 BİN KİŞİLİK STADYUM

40 bin seyirci kapasiteli UEFA kriterlerine uygun bir stadyum Ankara'da inşa edilecektir. Bu stadyum son derece modern bir mimariyle Ankara'nın silüetine güç katacaktır. İlave spor tesisleriyle Ankara'da sporun kalbinin attığı bir merkez inşa edilecektir.

15 KİLOMETRELİK TÜNEL

Keçiören ile İstanbul Bulvarı arasına inşa edilecek tünelle, Keçiören, İstanbul, Eskişehir ve Konya yoluna bağlanacak. 15 kilometre uzunluğundaki bu tünelin, 3 yıl içinde tamamlanacak, şehir içi trafiğine büyük rahatlama sağlanacaktır.

Tarihi Yapılar

Ankara Kalesi: Ankara'ya hâkim bir tepenin üzerinde kurulmuş olan ve zaman içinde kentin simgesi haline gelen Ankara Kalesi'nin ilk yapım tarihi kesin olarak bilinmemektedir. MÖ. 2. yüzyılda Galatlar döneminde var olduğu bilinen kale, daha sonra Romalılar döneminde onarım görmüştür. İç ve dış kale olmak üzere iki kısımdan oluşan kalenin iç surları büyük bir olasılıkla MS. 7. yüzyılda Bizanslılar tarafından inşa edilmiştir. Daha sonra Arap akınları sırasında tahrip edilen kale 9. yüzyılda Bizanslılar tarafından yeniden onarılmıştır. Dış surların ne zaman eklendiği kesin olarak saptanamamıştır. Kale 1073'te Selçukluların, 1101'de ise Haçlı seferleri ile birlikte Haçlıların eline geçmiştir. 1227'de yeniden Selçukluların eline geçen kale bu dönemde ve onu takip eden Osmanlılar döneminde çeşitli onarımlar görmüş, son

yıllarda yapılan restorasyon çalışmalarıyla sağlamlaştırılmıştır. Geniş bir yer tutan 20 kuleli dış kaleden günümüze çok az bir kısmı ulaşabilmiştir. Dış kaleden kuleler dörtgen şeklinde olup iki kapısı vardır. Bunlar batıdaki Dış Kale Kapısı ve güneydeki Hisar Kapısı'dır. Hisar Kapısı'nın üzerinde İlhanlılara ait 1330 tarihli bir yazıt bulunmaktadır. İç kale yaklaşık bir dikdörtgen şeklinde olup, kısmen Ankara taşı, kısmen de karışık malzemeden yapılmıştır. İç kale yükseklikleri 14-16 m. arasında değişen 42 kuleden oluşmaktadır. Kuleler beşgen şekildedir. İç surların kuzeybatı kısmında Selçuklular dönemine ait bir yazıt bulunmaktadır. Kalenin en yüksek yeri kuzeyde, denizden 978 m. yükseklikteki Akkale'dir. Bugün kale içinde Osmanlı Ankara'sının 17. yüzyıldan itibaren ayakta kalmış birçok Ankara evi ve Alaeddin Camii bulunmaktadır.

Ankara Kalesi, Dış Kale (foto. İlgül KAYA).

Ankara Kalesi, Dış Kale (foto. İlkül KAYA).

Ankara Kalesi, Dış Kale (foto. İlkül KAYA).

Ankara Kalesi, Dış Kale kapısı (foto. İlkgül KAYA).

Ankara Kalesi, İç Kale (foto. İlkgül KAYA).

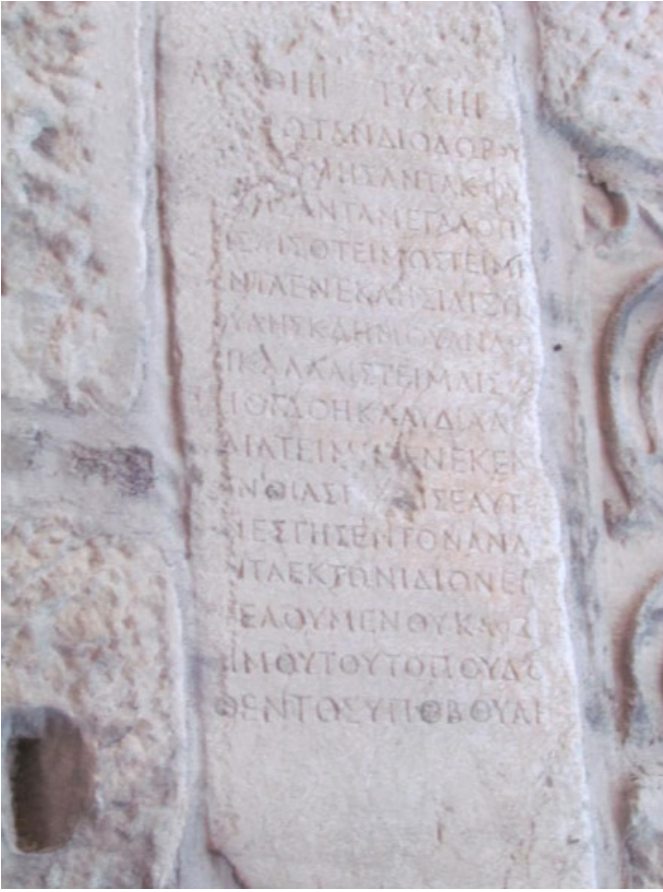

Ankara Kalesi, İç Kale duvarlarındaki Roma dönemine ait devşirme taşlar
(foto. İlgül KAYA).

Ankara Kalesi, İç Kale duvarlarındaki Roma dönemine ait devşirme kitabe
(foto. İlgül KAYA).

Ankara Kalesi, İç Kale duvarlarındaki Roma dönemine ait devşirme kitabe
(foto. İlgül KAYA).

Ankara Kalesi, İç Kale duvarlarındaki Roma dönemine ait devşirme parça, çelenk taşıyan küpid ve tiyatro maskı (foto. İlkül KAYA).

Ankara Kalesi, kale kapılarından biri (foto. İlgül KAYA).

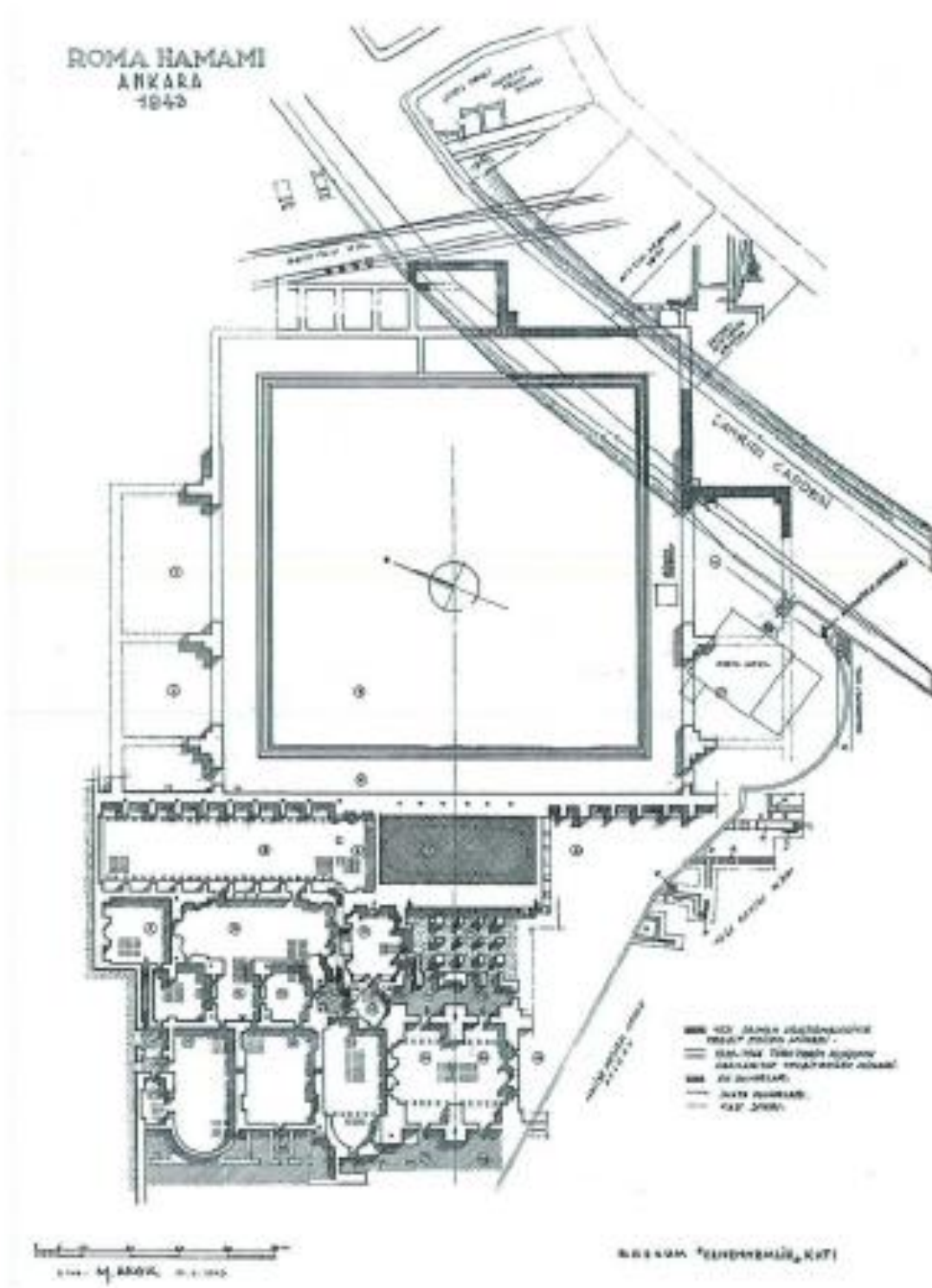
Roma Hamamı: Döneminin ünlü yapıları arasında olup, ihtişamlı mimarisiyle dikkat çeken Roma Hamamı MS. 3. yüzyılda Roma İmparatoru Caracalla döneminde (MS.212–217), Sağlık tanrısı Asklepeion adına inşa edilmiştir. Ankara’da Ulus meydanından, Dışkapı alanına doğru uzanan geniş caddenin, meydandan itibaren 400 m. kadar ilerisinde ve batı yönünde, cadde seviyesinden 2.5 m yükseklik gösteren bir plato üzerinde, modern Ankara şehri planında Arkeolojik Park diye ayrılmış bir bölüm vardır. Bu platonun ortasında, İlkçağ yerleşmesinden kalma bir hamam öreni kazılarda meydana çıkarılmıştır. Bu semte eski adıyla Çankırı Kapı denilmekte idi⁶⁸. Arkeolojik Park alanında eskilerin yoğun duvar dedikleri birtakım yapı öreni sahayı kaplamakta idi. 1926 yılında, bu yere Milli Savunma Bakanlığı binasının kurulması düşünüldüğünden, toprak tesviyesine başlanılmış ve büyük yığınlar halinde bulunan ve Roma Çağı hamamına ait olan duvar ve yapı enkazı dinamitlerle atılarak yıktırılmıştır. Buradan çıkarılan enkaz, yakın çevrede bulunan Hatip Çayı kenarındaki bataklık kısımlara doldurulmuştur. Tesviye işi sırasında, burada bulunan ören ve enkaz ile eski eser yönünden kimse ilgilenmemiş ve bu suretle tarihi hamam binasının ayaktaki kısımları tespit edilmeden, alan belli bir yüzeye kadar yarı enkazından temizlenmiştir. O zaman, bu yerde bakanlık binası kurulmasından vazgeçilip, burası boş bir arsa olarak Milli Eğitim Bakanlığı’na bırakılmıştır. 1927–28 yıllarında bu alana, Milli Eğitim Bakanlığı, Genel Kitaplık binasını kurmayı düşünmüş ise de bir höyük ve tarihi iskân yeri olabileceği düşüncesi ile bu durumdan cayılmıştır. 1931 yılında, Ulus meydanından Dışkapı istikametine doğru açılan geniş caddenin, adı geçen tarihi alanın yerini de kısmen yarıp geçilmesiyle, ortaya çıkan bazı Klasik Çağ mimari parçaları dikkati çekmiştir. Bu buluntuların incelenmesini, o zaman Milli Eğitim Bakanlığı’nın, Müzeler Müdürlüğü, İstanbul’da bulunan Alman Arkeoloji Enstitüsü’nden istemiştir. Adı geçen Enstitünün uzmanlarından, Kurt Bittel ve Dalman buluntuları yerinde incelemişlerdir⁶⁹. Bu incelemeler sonucunda hamam binasına ait kesin sonuçlar söylenememiştir.

---

⁶⁸ Semte bu ismin verilmesinin sebebi, eski Ankara şehrinin dış surlarından bu adı taşıyan bir kale kapısının bu yerde bulunmasından ileri gelmektedir.

⁶⁹ Kurt 1932: 256-259.

1937 yılında, Prof. Dr. Remzi Oğuz Arık'ın Ankara sınırları içindeki arkeolojik araştırmaları arasında, bu yerde kazı yapmış ve höyük olduğu kabul edilen be yerin Arkeolojik tabakaları kesin olarak tespit edilmiştir. 1938–39 yıllarında, kesin bir şekilde Arkeolojik araştırma alanı olarak kabul edilen Çankırı Kapı Höyüğü'nde, Milli Eğitim Bakanlığı Müzeler müdürü Hamit Koşay'ın umumi nezaretinde, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nin Arkeoloji bölümü profesör ve öğrencileri yönetiminde kazılara başlandı. Bu araştırmalar sonucu olarak, Frig Çağı yerleşmesi izleriyle, Roma Çağı Hamam binası kesin olarak rastlandı ve tespit edildi. 1940–43 yıllarında, Türk Tarih Kurumu'nun verdiği ödenek ve yine Müzeler Müdürü Hamit Koşay'ın umumi nezaretinde, Arkeolog Necati Dolunay'ın yönetiminde kazılara tekrar devam edildi. Dört mevsim süren kazılar neticesinde, Hamam binası bütünüyle çıkarılmış oldu. Bu devir kazılarında Etnografya Müzesi asistanlarından Arkeolog Cevriye Artuk ile Arkeolog Mahmut Akok da kazı heyetinde çalışmışlardır. 1944–47 yıllarında da, bu esere çevre olan iskân parsellerinde, yeni kurulan binaların temel kazıları sırasında görülen ve Hamam binasıyla çağdaş yapıların kalıntıları, Arkeolog Mahmut Akok ve iş arkadaşları tarafından, planları çizilmek ve fotoğrafları çekilmek suretiyle tespit edilmiş, bu çalışmaların bir kısmının sonucu da yayımlanmıştır. Daha sonra David French araştırma yapmış, günümüzde ise Anadolu Medeniyetler Müzesi tarafından kazılar devam etmektedir.

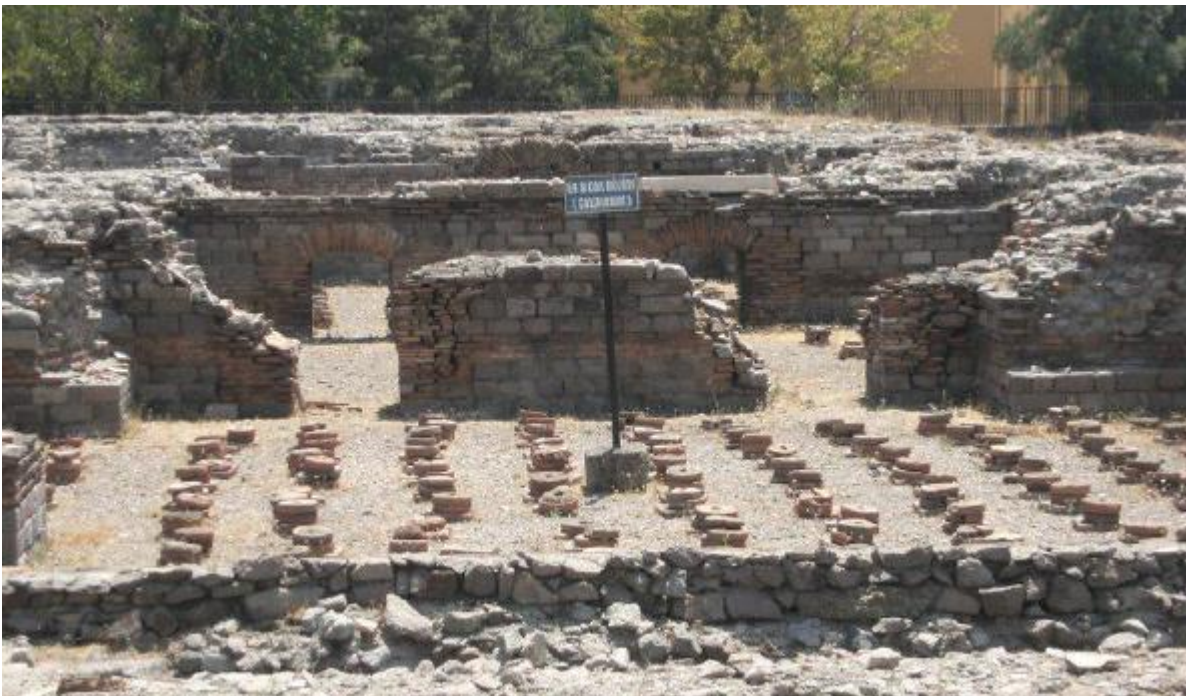

Roma Hamamı planı (M. Akok).

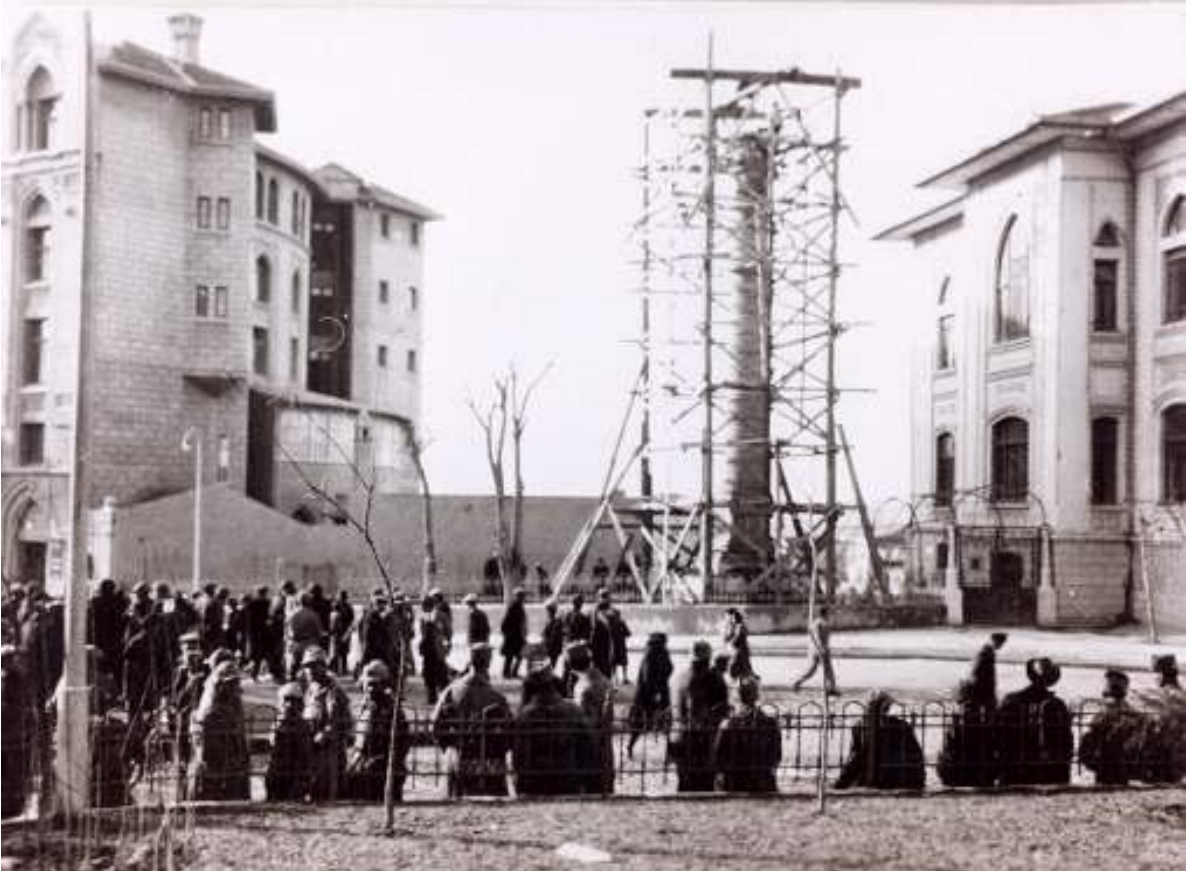

Roma Hamamı apodyterium.

Roma Hamamı caldarium.

Julianus Sütunu: Roma İmparatoru Julianus'un MS. 362 yılında Ankara'yı ziyareti anısına dikildiği düşünülmektedir. Oldukça aşınmış durumdaki başlığın kuzey yüzü tümüyle kırılmıştır, diğer yüzlerde ise Akantus yapraklarıyla sınırlanan madalyonlar görülür. Julianus Sütunu şu anda bir meydan düzenlemesi (Hükümet Meydanı) içinde kalmıştır.

Julianus Sütunu (Yalçın 2006: 57; şek. 4).

Kalecik Kalesi: Kalecik Kalesi, Çankırı'ya giden yol üzerinde Ankara'dan 78 km. uzaklıktadır. Bizans devrine tarihlenen kale, modern kasabaya hâkim olan simetrik koni biçimli bir tepenin üzerine kurulmuştur. Güneybatısındaki dağlara bir sırtla bağlanır ve Kızılırmak'a doğru uzanan ovada tek başına yükselmektedir.

Alaaddin Camii: Ankara Kalesi içinde yer alan cami 1178 tarihlidir. 1361 ve 1434 yıllarında onarım görmüştür. Duvarları kesme ve moloz taştan yapılmış, üzeri sıvalı, kiremit çatılı bir yapıdır. Ankara'nın en eski camilerinden biri olan Alaaddin Camii'nin kible duvarı iç kalenin zindan kapısına bitişiktir. Giriş kapısı üzerinde üç yazıt bulunmaktadır. Kuzeybatı köşesinde tek şerefeli minaresi yükselir. Alaaddin Camii, özellikle 1178 tarihi taşıyan minberi, son cemaatte bulunan antik sütun başlıkları, kapı üzerindeki tamir yazıtları ile önem kazanan bir eserdir. 18. ve 19. yüzyıllarda yenilenen cami tarihi karakterini kaybetmiştir.

Akköprü: Varlık Mahallesi önünde ve Ankara Çayı üzerinde olup, Ankara'nın en eski köprüsüdür. 1222 yılında Selçuklu Hükümdarı I.Alaaddin Keykubat tarafından Ankara Valisi Kızılbey zamanında yaptırılmıştır. Bugün sağlam bir durumda bulunmakla beraber dar bir köprü oluşu ve bugünkü kullanılan geniş yolun dışında kalışı nedeniyle işlerliğini yitirmiştir. O zamanlarda Batı Anadolu'yu Ankara'ya bağlayan yolun üzerinde idi. Eskiden Ankara'dan askere ve hacca gidenler bu köprünün başında ayrılık ağıtları söylenerek uğurlanırdı. Kesme bazalt tasından yapılmıştır. Yedi adet sivri kemerden meydana gelmiştir. Batı yönünde biri silik iki yazıt yer almaktadır.

Aslanhane (Ahi Şerafettin) Camii: Samanpazan Aslanhane Mahallesi'nde bulunan caminin dış görünüşü çok sadedir. İlk yapılışı 13. yüzyılın başına, tamiri ise 1289-1290'a rastlar. Planı uzunlamasına beş sahınlı bazilikal tiptedir. Roma ve Bizans'ın eski yapılarından toplanan

taşlarla yapılmıştır ve bugün üzeri sivri kurşun kaplama çatıyla örtülmüştür. Kıyılan işlemeli üç kapısı kuzey, batı ve doğu yönündedir. Caminin kuzeydoğu duvarına bitişik olan tek şerefeli minare, taş kare kaideli ve silindirik tuğla gövdelidir. 12 pencere ile aydınlanan caminin içinde, altışardan dört sıra olarak dizili 24 çam sütundan on altısı çatıyı, sekizi kadınlar mahfilini taşır. Tavanı ağaç oymalıdır. Tavana kadar yükselen çinilerle süslü mihrabı, Selçuklu dönemi mihraplarının en güzel örneklerinden biridir. Caminin doğusunda bulunan türbe duvarına gömülü antik aslan heykelinden dolayı Aslanhane Camii olarak anılır.

Ahi Elvan Camii: Samanpazarı Ahi Arap Mahallesi'nde bulunan ve çok sade bir dış görünüşe sahip olan cami, 1832 yılında Ahi Elvan Mehmet Bey tarafından yaptırılmıştır. 1413 yılında onarım gören caminin minaresi ve minberi 1423 yılında yapılmıştır. Dört köşeli bazilikal plana sahip caminin duvarlarının alt bölümü taş, üst bölümü kerpiç, iç konstrüksiyonu ahşaptır. Ahşap tavanı 12 mermer başlıklı ağaç sütun üzerine oturmuştur. Kuzeyde ahşap olarak birinci sütun sırasına kadar uzanan bir alt kat ve ikinci sütun sırasına kadar uzanan bir üst kat mahfili vardır. Beş köşeli motiflerle süslü minberi, Selçuklu üslubu ahşap işçiliğinin güzel bir örneğidir. Caminin kuzeybatısında duvara bitişik olarak yükselen tek şerefeli minarenin kare kaidesi taş, silindirik gövdesi tuğladır.

Ahi Yakup Camii : İsmetpaşa Mahallesi'nde, eğimli bir arazide bulunan cami 1391'de Ahi Yakup tarafından yaptırılmıştır. Camiye doğu cephesinden 11 basamaklı merdivenle çıkılır. Taş temel üzerine kerpiçten yapılmış, kiremit çatılı sade bir yapıdır. 14. yüzyıl Ankara camileri için tipik olan mihrabı ile dikkat çeken cami yenilenerek kısmen karakterini kaybetmiştir.

Hacı Bayram Camii: Ulus'ta Augustus Tapınağı'nın bitişiğinde yer alan cami, 1427-1428 yıllarında Hacı Bayram Veli tarafından yaptırılmıştır. Doğu duvarı Augustus Tapınağı'na, güney duvarı Hacı Bayram Türbesi'ne dayanır. Selçuklu mimarisi stilinde inşa edilmiş olan cami Mimar Sinan tarafından onarılmıştır. Uzunlamasına dikdörtgen planlı, taş kaideli, tuğla duvarlı, kiremit çatılı bir yapıdır. Türbenin güneydoğu duvarında yükselen iki şerefeli minaresi kare planlı, taş kaideli ve silindirik tuğla gövdelidir. Alt pencereler dışta sivri kemerli nişlerle kuşatılmıştır. Üst pencereler sivri tuğla kemerlidir. Ahşap mihrabı 17. yüzyıl sonunda ünlü Nakkaş Mustafa tarafından işlenmiş olan cami daha sonra Kütahya çinileri ile

süslenmiştir. Sanat değeri yönünden ilgi çekici olan bu cami halen Ankara'nın en önemli camilerinden birisidir.

Karacabey Camii: Hamamönü'nde bulunan cami türbesi, çeşmesi ve çifte hamamıyla birlikte külliye oluşturmaktadır. 15. yüzyılda Karacabey tarafından inşa ettirilen cami eyvanlı plan tipinin Ankara'daki tek örneğini göstermektedir. Beş kubbeyle örtülü olan cami, taş ve tuğla karışımı malzemeden yapılmış olup, minaresi kuzeybatıdadır. Minaresi sırlı tuğla ve çini işçiliği ile önemli bir örnektir. Caminin yanında Karacabey'in türbesi bulunmaktadır.

Karacabey Hamamı: Karacabey Hamamı Talat Paşa Bulvarı üzerinde olup, 1444 tarihinde yapılmıştır. Çifte hamam şeklindeki yapı batı kısmında birbirine bitişik soyunmalıkları, doğu kısmında ise batıdakilere göre daha değişik inşa tarzı gösteren sıcaklık ve halvetleriyle birlikte bütünü kareye yakın büyük bir dikdörtgen meydana getirmektedir.

Eski Hamam: Eski Hamam, Gazi Lisesi'nin tam karşısında yer almaktadır. Oldukça harap durumda olan hamamın soyunmalığı tamamen yıkılmış olmasına mukabil soğukluk ve sıcaklık, külhan dahil olmak üzere ayakta durmaktadır. Eserin mimari yapısı ve tekniği itibarıyla 15. yüzyıla ait olduğu tahmin edilmektedir. Restore edilmektedir.

Zağfıran (Safran) Hanı: Atpazarı'ndadır ve Hacı İbrahim Bin Hacı Mehmet tarafından yaptırılmıştır. Vakfiyesi 1512 tarihinde düzenlendiği için, bu tarihlerde yapılmış olduğu anlaşılmaktadır. Hanın yarısı mülk, yarısı vakfa aittir. İçinde bir mescit yer almaktadır.

Çukur Han: Ankara Kalesi ana giriş kapısının karşısında, eskiden At Pazarı olarak adlandırılan mevkide yer alan Çukurhan'ın Şeyhülislam Ankaravî Mehmed Emin Efendi Vakfi'ndan olduğu bilinmektedir. 16. yy. sonu - 17. yy. başlarına tarihlenen hanın dışı kâgir, içi ahşap karkastan yapılmış olup, çatısı kiremitle kaplanmıştır. Osmanlı döneminde konaklama ve ticari fonksiyonları ile tipik bir şehir hanı olarak faaliyet gösteren yapı, uzun yıllar ticari önemini korumuş, tiftik, yün, hububat, kuruyemiş, sebze, vb. ürünlerin satıldığı bir çok dükkâna ve iş yerine ev sahipliği yapmıştır. 1950 yılında çıkan yangında zarar gören han, yangının ardından yapılan onarım çalışmaları sonrasında orjinal görünümünü büyük ölçüde kaybetmiş, 20. yy. sonunda ise tamamen terk edilmiştir. Dünya Anıtlar Fonu tarafından

hazırlanan listede dünyanın kurtarılmayı bekleyen 100 anıt yapısı içerisinde yer alan Çukurhan, Ekim 2007’de başlayıp Mayıs 2010’a kadar, yaklaşık 2,5 yıl süren restorasyon çalışmalarında han aslına sadık kalınarak restore edilmiş, avlunun üzeri cam ile kapatılarak koruma altına alınmıştır.

Çengel Han: Kale altında ve Atpazarı Meydanı Sefa Sokak’ta bulunmaktadır. Kitabesinden 1522 tarihinde yapılmış olduğu anlaşılmaktadır.

Pirinç Han: 18. yüzyılda yapılan PirinçHan, şehirden gelip geçen yolcuların konaklayabilmesi için yaptırılmış. Bilgilere göre, Ankara'nın ilk ahşap hanı olan Pirinç Han, bir avlu çevresinde üç katlı olarak inşa edilmiş. Han, ahşap karkas yapı sistemi ve içi kerpiç dolgulu olarak görünümünü halen koruyor. Ankara Kalesi surlarının altındaki Koyunpazarı Mevkinde yer alan PirinçHan, bulunduğu sokağa da ismini vermiş. 1921- 1942 yıllara arasında karakol olarak kullanılan bina, 1990'lı yıllarda restore edilmiş.

Cenab-ı Ahmet Camii : İç Cebeci Ulucanlar'da bulunan kesme taş duvarlı ve kubbeleri kurşun kaplı olan cami klasik Osmanlı yapılarından. 1566 yılında Kanuni Sultan Süleyman döneminde Ankara beylerbeyliği yapmış olan Cenab-ı Ahmet Paşa tarafından yaptırılan caminin planı, kare mekân üzerinde tek kubbeli ve son cemaatlidir. Son cemaat yeri dört

mermer sütunlu, üç büyük sivri kemerli ve üç kubbelidir. 12'şerden 3 sıra olarak açılan 36 pencerenin çevresi renkli kalem işleriyle süslüdür. Minberi ve mihrabı sade olup, beyaz mermerdendir. 1802, 1887 ve 1940 yıllarında onarım görmüştür.

Zincirli Camii : Ulus'ta Anafartalar Caddesi'nde bulunan cami, taş kaideli, tuğla gövdeli, üzeri kiremit çatılı bir yapıdır. İlk yapılışının 17. yüzyıl ortaları veya sonu olduğu tahmin edilmektedir. Kuzeyde tek kapı ile girilen harem tek sahnalıdır. Cami içinde asılı bir levhadan 1879-1880'de tamir edildiği öğrenilmiştir. Burada “Şeyhülislam Ankaralı Mehmet Emin Efendi'nin mamuresini 1789-1880'de Ankara Valisi Hurşit Paşa tamir ettirdi” denilmektedir. Caminin kasetleme işçiliği ile yapılmış ahşap tavanı, minberi, mihrabı ve cephe düzeni Ankara'nın 17. yüzyıl sonu 18. yüzyıl başı camileri ile birlik göstermektedir.

Suluhan: Hacı Doğan Mahallesi'nde, Suluhan Sokağı'ndadır. 1685 yılında Şeyhülislam Mehmet Emin Bey tarafından Zincirli Camii'ne vakıf olarak yaptırıldığı sanılmaktadır. İki kısımdan oluşan Suluhan'ın birinci kısmı kareye yakın dikdörtgen planlı, ortası avlulu ve iki katlıdır. Bu bölümde sadece doğu ve güney cephedeki dükkânların pek azı günümüze gelmiş, batı ve kuzey cephelerdeki binalar tamamen yıkılmış, sadece dış duvarları kalmıştır. Kalıntılardan hanın iç avlusunun dört kenarda ayaklar üzerinde sivri kemerli revaklarla çevrilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Revaklar arkasında odalar sıralanmaktadır. Güney uçta yer alan ikinci kısım tek katlıdır ve daha dardır. Tamamı toprak altında kalan ikinci kısmın ahırlar ve depolara ayrıldığı tahmin edilmektedir. Her iki kısımda da duvarlar moloz taştan yapılmıştır. Hanın batı kenarında üç bölümlük küçük bir arasta bulunmakta olup, her bölüm kalın beşik tonozlarla örtülmekte ve yanlarda küçük dükkânlar yer almaktadır.

Suluhan.

Tacettin Camii: Hamamönü Sümer Mahallesi Taçlı Sokak'ta, Karacabey İmaretinin yakınında bulunan cami, aynı adı taşıyan türbeye bitişik, kesme taş duvarlı, kiremit çatılıdır. Planı uzunlamasına dikdörtgen ve son cemaatlidir. Türbe batısında yer alır. Kuzeybatısında yükselen kare kaideli, silindirik gövdeli minaresi taşandır. 1901-1902'de Sultan II. Abdülhamit tarafından yaptırılmıştır.

Ankara Kale İçi Evleri: Kale içinde çoğu iki katlı olan Ankara evlerinin alt kat avlusunda uşakların, aşçıların, kâhyaların odaları, kiminde de bir ahır bulunur. Birinci katta ev sahibinin oturduğu odalar vardır. Genellikle evin dışında ve bir yanı açık merdivenden, "sergâh ya da sergâh" denilen sütunlu, dört bir yanı açık, üstü kapalı bir taraçaya çıkılır. Üst kattaki odalar, kimi evlerde bir sofanın, kimilerinde de sergâhın bir yanında yer alır. Konuk, toplantı ve yatak odaları ikinci katta bulunur. Kimi odalarda kadınların toplantıları izleyebilmeleri için kafesler vardır. Yerler kare biçiminde tuğlalarla döşelidir. Tavanlar çubuklarla kare kafeslere bölünmüştür. Tavan ortasında bol süslemeli göbekler vardır. Cephede çıkıntı oluşturan alçı

kabartmalarla süslü mihrap biçiminde ocakların yanlarında küçük gözler bulunur. Bunlara "tembel deliği" denilmektedir. Odalar, sokağa sergâh ve pencerelerle açılır. Kimi evlerde pencerelerin önünde panjur ve kafesler vardır. Süsleme olarak tavanlarda, tavan göbeklerinde, kapılarda ve evlerin öbür bölümlerinde geometrik süslemeler, rumi ve hatai desenlere kadar her türlü süsleme vardır. Günümüzde bazı evler turistik amaçlı olarak kullanılmaktadır.

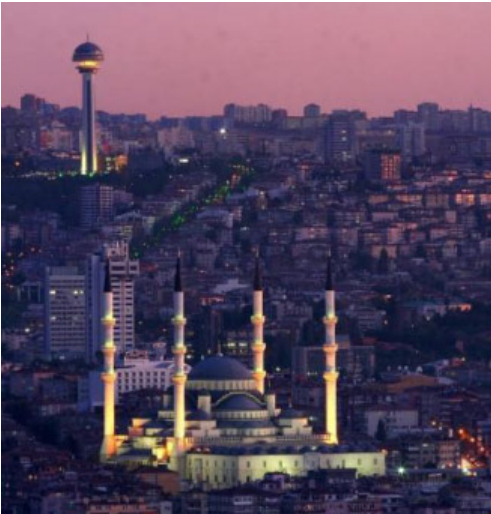
Beypazarı Evleri: Ankara'nın 100 km. batısında yer alan Beypazarı'nın dik yamaçlar ve vadilere kurulmuş olan eski kesimi, çarşı ve geleneksel konutlardan oluşan karakteristik dokusuyla ve doğal peyzaj özellikleriyle tarihi ve görsel karakteri zengin olan bir yerleşimdir. 100 yıllık geçmişi olan bu evler, Osmanlı ve geleneksel Türk evlerinin tipik özelliklerini taşımaktadır. Konut mimarisi açısından ana tip, cumbalı veya üstünde kuşkana olarak adlandırılan bir çatı katı olan iki veya üç katlı yapılardır. Evlerin temel duvarları taştan, geri kalan kısımları ahşaptan yapılmış ve dıştan sıvanmış olup üstleri çinko kaplı veya kiremitli çatıyla örtülüdür. Dış yapıda, bu ana tipin çeşitlemesi olarak balkon biçiminde çıkma veya kuşkanalar, ahşap kafesli pencereler görülür. İç yapıda zemin katı taşlık ve buna bağlı ahır, samanlık, kiler, hizmetkar bölümü gibi mekânlardan oluşur. Üst katlar asıl yaşama katlarıdır. Dikdörtgen veya kare planlı sofa etrafında odalar dışında mutfak, banyo gibi mekânlar oluşturulmuştur. Bütün mekânların üstü ahşap tavanla örtülüdür.

Ayaş Evleri: Vadi tabanındaki çarşı alanının çevresinde ve kuzeyde vadi yamaçlarında organik bir dokuda yoğunlaşan Ayaş Evleri'nden 37'si, tescil edilmiş ve korunmaya alınmıştır. Mimari özellikleri açısından Osmanlı ve geleneksel Türk evlerinin tipik özelliklerini taşıyan tarihi Ayaş Evleri genellikle iki katlıdır. Yarı kâgir, yarı ahşap olan evlerin zemin katında ahır, kiler ve büyük evlerde hizmetkar odası gibi mekânlar bulunur. Asıl yaşama alanı olan üst katlarda sofa etrafına konumlanan iki veya üç odanın yanı sıra mutfak ve tuvalet-banyo gibi servis mekânları bulunmaktadır. Bütün mekânların üstü ahşap tavanla örtülüdür. Dış yapıda, balkon biçiminde çeşitli türde çıkmalar ve ahşap kafesli pencereler görülür.

Güvenlik Anıtı: Kızılay'da Güvenpark içerisinde yer almaktadır. 1935 yılında Ankara taşından yapılmıştır. Türk Ulusunun polis ve jandarmaya bir armağanı olduğundan dolayı Emniyet Anıtı da denilmektedir. Anıtın Kızılay'a bakan yönünde; güveni temsil eden bir sopayı eline alan kuvvetli genç erkek heykelleri yer almıştır. Bu heykellerin altında Atatürk'ün söylediği "Türk,

Öğün, Çalış, Güven" sözleri tunç harflerle yazılıdır. Bu yazının sağında Türk Polisinin, solunda Türk Jandarmasının halka olan yardımlarını sembolize eden çeşitli kabartmalar bulunmaktadır. Anıtın Bakanlıklara bakan yönünde ise; Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı'nda ve inkılap hareketlerinde beraber bulunduğu arkadaşları belirtilmektedir. Heykellerin altında anıtın yapılış tarihi olan 1935 yılı romen rakamlarıyla yazılıdır. Sağ tarafta insan zekasını, sol tarafta ise çiftçinin tarım çalışmalarını belirten kabartmalar yer almıştır.

Kocatepe Camii: 16. yüzyıl estetiği ile 20. yüzyıl teknolojisinin bütünleşmesinden oluşan cami, dört minaresiyle Selimiye'yi, merkezi kubbe ve yarım kubbeleriyle Sultanahmet'i andırır. 64x67 m. (4288 m²) ölçüsündeki asıl cami (harem) kısmı, 48.5 m. yüksekliğinde 25.5 m. çapında bir ana kubbe ile örtülüdür. Ana kubbe etrafında dört yarım kubbe yer alır. Bu yarım kubbeler 12 kubbe ile genişletilmiştir. Kubbeler geleneksel tarzda kurşunla kaplanmıştır. Asıl cami kısmına, künde-kârî (ahşap geçmeli) tarzda yapılmış bir ana ve dört yan kapıdan girilir. Caminin kuzey kısmında, ana giriş kapısı önünde yer alan ve 2400 m² alanı kaplayan revaklı avluyu, bir mermer şadırvan süsler. Revaklar 14 m. yüksekliğinde 26 kubbe ile örtülüdür. 10 m. yüksekliğindeki mihrap, beyaz mermerden imal edilmiştir. 8.70 m. yüksekliğindeki minber, özel süslemelerle işlenmiş mermerden yapılmıştır. İç tezyinata klasik Osmanlı mimarisi örnek alınmış, malzeme olarak; çini, mermer, sarı maden ve özel boyalar kullanılmıştır. Ana kubbe ve aslan göğsü yazıları pirinçten yazılmıştır. Caminin iç süslemeleri arasında ayrı bir yeri olan vitraylar, özel camdan imal edilmiş olup, klasik Osmanlı tarzı ile modern tarz arasında bir geçiş teşkil ederler. Projesi Hüsrev Tayla ve Fatih Uluengin'e aittir.

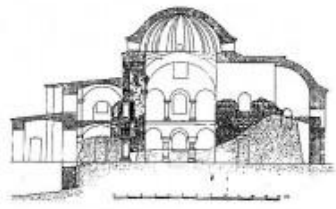

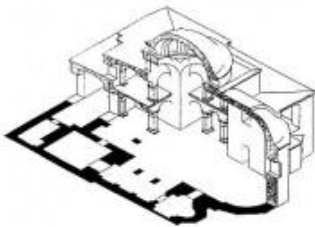
Mağra Resimleri: Gdl'n Salihler köyü yakınında bulunan ve 1500 yıl öncesine ait olduğu tahmin edilen kaya resimlerinin Orta Asya'daki kaya resimleriyle benzerlikleri, Türklerin 1071'den çok daha önce Anadolu'da yaşamış olabileceklerini gösteriyor.

Parnassos Kilisesi: şereflikohisar'ın Değirmenyolu köyü yakınında kalıntıları bulunan Parnassos kilisesi, MS 469-470 yıllarına tarihlenen bir erken Bizans eseri olup İstanbul'dan başlayıp Kudüs'te sona eren Hac Yolu üzerinde bulunmakta idi.

Aziz Klemens Kilisesi: Bizans dönemine ait Ankara'daki tek kilise olma özelliğine sahip Aziz Klemens Kilisesi, eski Adliye binasının yanında, Anafartalar Caddesinde 63 no.lu Aydoğan Han'ın arkasında, günümüz yapılarının arasında yer alır. Hanın kapısından geçerek, arka avluya açılan küçük bir kapıdan yapının bazı kalıntılarına ulaşılmaktadır. Ankara piskoposu olduğu ileri sürülen Klemens, İmparator Diocletianus (284-305) tarafından 303 yılında Hıristiyanlara karşı yrtlen hareketlerde henüz 20 yaşında iken öldürülmüş ve Ortodoks kilisesince Aziz ilan edilmiştir. Ankara'da Aziz Klemens adına Bizans döneminde bir kilise inşa edilmiştir. 19. yüzyıl başlarında yapının etrafının tamamen evlerle sarılmış ve harap halde olduğu ayrıca 1917 yılındaki büyük yangında çevresinin tamamen yandığı bilinmektedir. Araştırmacılar tarafından 5.-9.yüzyıllara tarihlenen kilise, Osmanlı döneminde 1438'de Sultan II. Murad döneminde Ahmed bin Hızır Yeğen Bey tarafından camiye çevrilmiş, daha sonra ise yanına minareli bir mescit inşa edilmiştir. 1917'deki yangında harap olduktan sonra bir süre minaresi kalmış, 1925'den sonra o da kaldırılmıştır.

KLEMENS KILİSESİ UZUNLAMASINA KESİT

KLEMENS KILİSESİ İZOMETRİK RESTİTÜSYON ÇİZİMİ

Şengül Hamamı: Şengül Hamamı Ankara'da Yahudi mahallesinde bulunan kadın ve erkekler için ayrı kısımları olan bir çifte hamamdır. Halen kullanılmakta olan bu hamam 15. yüzyılın 2. yarısında Anadolu beylerbeyi İshak Paşa tarafından yaptırılmıştır. Hamam 19. yüzyılda tadilat ve 2009 yılında ise restore edilmiştir. Eski tuğla kubbeler ve bacalar, yeni taş kaplama duvarların üstünde görülmektedir. Soyunma odalarının üstünde sivri ahşap çatılı ışıklıklar yer almaktadır. Kadınlar kısmının girişi barok karakteristikleri taşıyan sivri bir çatı ile örtülmüştür ve beşik tonozlu bir koridora açılmaktadır.

Mecidiye Çeşmesi: Esasen Hacı Bayram Camii'ndeki İsmail Fazıl Paşa Türbesi'nin yanında idi. Bilinemeyen bir sebep ile oradan taşınmış ve Valilik binasının karşısında bir binaya bitişik olarak yeniden yerleştirilmiştir. Kitabesi yoktur veya taşınma esnasında yok olmuştur. 19. yy. sonlarında, 20. yy. başlarında inşa edildiği tahmin edilmektedir. Ankara taşı ile yapılmıştır. Diğer Ankara çeşmelerine nazaran daha büyüktür. Ortasında üçgen bir alınlık vardır. İki

yanında yüksek başlıkları olan yivli birer sütun vardır. Üstünde ay yıldız olan ayna taşı ile üstü kabartma yaprak motifleri ile süslüdür. Yalağı yuvarlak ve küçüktür.

Melikşah Hatun Hamamı: Çubuk ilçesinin güney batısındaki Melikşah mahallesi sınırları içerisinde. 1402 Ankara Savaşı sonrasında, Timur tarafından kızı Melikşah adına yaptırılmıştır. Başkente 30 kilometre uzaklıkta bulunan mekan kuzey Anadolu fay hattının güney kollarından Çerkeş-Orta-Çubuk kolunun güney ucunda kaynağı bulunan hamam, şifalı olduğu gerekçesi ile Timur tarafından bir açık hava hamamı şeklinde imar edilmiştir.

Mehmet Akif Ersoy Evi: Mehmet Akif, İstiklal Savaşımız sırasında 1. TBMM’de Burdur milletvekiliyken; kendisine hayranlık duyan Taceddin Şeydi tarafından tahsis edilen bu evde yaşamış ve İstiklal Marşımızı da bu evde yazmıştır. Bu ev 30 Ekim 1949 tarihinde Şehir Meclisi tarafından Mehmet Akif Ersoy Evi ilan edilmiş ve müzeye dönüştürülmüştür. Hacettepe Üniversitesinin merkez kampüsünün kuruluşu sırasında rektör olan Prof. Dr. İhsan Doğramacı’nın girişimleriyle onarılmış ve yeniden ziyarete açılmıştır. Zaman içinde yıpranan yerleri için Kültür Bakanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Türkiye Diyanet Vakfı ve bazı özel şahıs teşebbüsleriyle bir fon oluşturulmuş ve binanın eksikleri tamamlanarak 27 Aralık 1984’te ziyarete açılmıştır. Ev yüksek duvarları olan bir avluya çevrilidir. Bahçesine girdiğimizde bizi Mehmet Akif’in eserleri karşılıyor. Ev 2 katlı bir Ankara evidir. Üst kata çıkan merdivenler Ersoy’a ait fotoğraflarla süslüdür. Üst katta dinlenme ve toplantı odası vardır. Burada Ersoy’a ait eşyalar da teşhir edilmektedir.

Abidinpaşa Konağı: 1860 yılında Vali Konağı olarak yapılan Abidinpaşa Köşkü Ankara'nın tarihi abidelerinden birisidir. 16 Mart 1920'de İngiliz kuvvetleri İstanbul'u işgal ettiğinde, işgal kuvvetinin özellikle el koyduğu binalardan bir tanesi de Harp Okulu'dur. Kurtuluş Savaşı'nın en yakıcı günlerinde subay açığını kapatmak amacıyla Abidinpaşa Köşkü'nün etrafına yerleştirilen barakalarda Harp Okulu, o zaman ki adıyla, 'Sınıf-1 Muhtelif Zabıt Namzetleri Talimgâhi' kuruldu. Buradan mezun olan subayların Sakarya Meydan Muharebesi ve Başkomutanlık Zaferi'ndeki üstün başarıları bilinmektedir. Köşkün içinde yer aldığı parkta Ankara'yı simgeleyen hayvan figürleri, köşkün içinde de Ankara yöresine ait giysi ve eşyalar sergilenmektedir.

Ankara Garı: Ankara Tren Garı, TCDD'nin Ankara merkez tren istasyonudur. Art deco tarzındaki yapının mimarı Şekip Akalın'dır. İnşaatı 4 Mart 1935 tarihinde başlamış ve 30 Ekim 1937 tarihine dek sürmüştür. Türkiye Cumhuriyeti Başkent'inin erken yıllarına ait yapıtlardan birisidir. Günümüzde hâlen TCDD'nin Ankara ana istasyonu olarak kullanılmaktadır. Gar binası içerisinde Atatürk Konutu ve Demiryolları Müzesi, Ankara Açık Hava Buharlı Lokomotif Müzesi, Demiryolu Müzesi ve Sanat Galerisi gibi unsurlar yer almaktadır.

Atatürk Konutu: Bağdat Demiryolunun yapımı sırasında, 1892'de yapılmış olan, eski adıyla "Direksiyon Binası", Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları Ankara Gar Kompleksi içinde yer almaktadır. Atatürk'ün 27 Aralık 1919 tarihinde Ankara'ya gelişinden itibaren Başkomutanlık karargahı ve konutu olarak uzun süre emrine tahsis edilmiş, 1920-1922 yılları arasında alınan en önemli iç ve dış kararlara tanıklık etmiştir. Kurtuluş Savaşının Hareket planları burada hazırlanmış, 21 Ekim 1921 tarihinde, Fransızlarla yapılan anlaşmanın görüşmeleri ve imza töreni bu binada gerçekleşmiş, 23 Nisan 1920 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin oluşturulması ile bugünün her yıl Milli Egemenlik ve Çocuk Bayramı olarak kutlanmasının kararları bu binada alınmıştır. Ulu Önder Atatürk'ün aziz hatırasını yaşatmak amacıyla TCDD, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde seçkin bir yeri olan bu binayı yeniden düzenleyerek, 24 Aralık 1964 tarihinde müze olarak halkın hizmetine açmıştır. İki katlı olan müze binasının üst katında, Atatürk'ün çalışma odası, toplantı salonu ve yatak odası bulunmaktadır. Kendisine ait özel eşyalarla, o günün özelliklerini taşıyan mobilyalar olduğu gibi korunmaktadır. Binanın alt katı ise, Demiryolları Müzesi olarak kullanılmakta olup, 1857 yılından günümüze, demiryolları ile ilgili eşya ve belgeler sergilenmektedir.

Ankara Çubuk Bendi: Ankara'nın 11 km kuzeyinde Çubuk çayı üzerindedir. Cumhuriyet döneminin ilk barajıdır. Baraj Atatürk'ün emriyle içme-kullanma ve sanayi suyu temini ve taşkın kontrolü amacıyla 28.05.1930 günü yapılmaya başlanmış ve 03.11 1936 günü yapılan bir törenle hizmete girmiştir. Beton ağırlık gövde dolgu tipi olan barajın gövde hacmi 120 000 m³, akarsu yatağından yüksekliği 25 m'dir. Normal su kotunda göl hacmi 12.50 hm³, normal su kotunda göl alanı 0.94 km²'dir. Yılda 3 hm³ içme suyu temin edilmesini sağlamaktadır. Ankara ovasının kısmen sulanması da gerçekleşmiştir. Ayrıca Ankara'nın önemli ve güzel mesire yerlerinden biridir. Baraj kapısının sağına şu kitabe okunur: “Bu Çubuk Bendi Türk Ulusunun İlk Cumhur Reisi Kemal Atatürk Devrinde Devlet Merkezi Ankara'nın su ihtiyacını karşılamak üzere kurulmuştur 1929-1936”

Başkomutanlık Karargâhı Müzesi: Alagöz Başkomutanlık Karargâhı Müzesi, Ankara'nın Polatlı ilçesine bağlı Alagöz Köyü'ndedir. Kurtuluş Savaşı döneminde düşmanın Polatlı yakınlarına kadar ilerlemesi üzerine Batı Cephesi Komutanlığı, Alagöz Köyü'nü Cephe Karargâhı olarak seçmiş, köy halkından olan Türkoğlu Ali Ağa'ya ait çiftlik evi de karargâh olarak kullanılmıştır. Savaş sonrası bina, sahipleri olan Ali Türkoğlu ve oğulları tarafından 1965 yılına kadar ev olarak kullanılmış, 1965 yılında varisleri tarafından Milli Eğitim Bakanlığı'na devredilmiştir. 1967 yılında, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne bağlı olan Anıtkabir Müze Müdürlüğü'ne devredilen tarihi binanın restorasyonu yapılarak müze haline getirilmiştir. 10 Kasım 1968 tarihinde sadece üst katı tanzim edilerek ziyarete açılan yapı, 1 Mart 1982'de Genelkurmay Genel Sekreterliği'ne bağlı Anıtkabir Komutanlığı'na

devredilmiştir. Alt kat odaları ise 1983 yılında yapılan yeni bir düzenlemeyle teşhire açılmıştır. Giysi Odası, Kitaplık ve Hatıra Eşya Odası, Zabitan Yemek Odası, Mutfak, Muhabere Odası, Başkumandanlık Odası, Kurmay Heyeti Odası, Dinlenme Odası, Yaverler Odası, Atatürk'ün Yatak Odası, Atatürk'ün Yemek Odası ve Hizmet Eri Odası olmak üzere 12 odadan oluşan bina iki katlıdır. Yapımında taş ve kerpiç kullanılmış, ahşap çatısı kiremit ile örtülüdür. Girişte, Sakarya Savaşında kullanılmış makinalı tüfekler, savaş malzemeleri ve Atatürk fotoğrafları; Üst katta ise, Salondaki vitrinlerde Atatürk'e ait eşyalar bulunmaktadır. Başkumandanlık Odası, Atatürk'ün Yatak Odası ve yaverlere ait odalar aslına uygun şekilde döşenmiştir.

Malıköy Tren İstasyon Müzesi: Milli Mücadele yıllarında, özellikle Sakarya Meydan Muharebesinde bu istasyon ve civarı ikmal merkezi olarak kullanılmış olup; milletimizin kaderini etkilemiş stratejik bir istasyonumuzdur. Bu istasyon 25 Haziran 2008'de Genelkurmay Başkanlığı, Ulaştırma Bakanlığı ve TCDD işbirliği ile müze haline getirilerek Türk halkının hizmetine sunulmuştur.

Şehitler Kaşı Tepesi: Sakarya Meydan Savaşı'nın şehitlerini ölümsüzleştirmek ve gelecek kuşakların bu şehitlerin ve diğer emeği geçenlerin anılarına sahip çıkmalarını sağlamak amacıyla sembolleştirilen ve Polatlı'nın kuzeybatısındaki Şehitler Kaşı tepesi üzerinde inşa edilen Sakarya Şehitliği ve Anıtı şehrin en görkemli yerinde günümüz ziyaretçilerini karşılamaktadır.

Anıt gövdesi 915 rakımlı noktadan başlar ve 970 rakıma kadar yükselerek gider. Anıta bu kısımdan ve merdivenlerin başladığı yerden girilir. 420 basamaktan oluşan bu yol adım adım yukarıya doğru yükselir. Başlangıçta merdivenler oldukça dik, sütunlar küçük ve aralıkları geniştir. Bu mimari ile, 1 nci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan Osmanlı İmparatorluğu'nda güçlerin dağınık ve az, milletin sonunun ne olacağına görülemediği anlatılır. Merdivenlerden

yukarıya çıkıldıkça meyil azalarak görüş çoğalmakta, kenardaki sütunlar büyümekte ve araları daralmaktadır. Bu da Mustafa Kemal Anadolu'sunda güçlerin gittikçe arttığını ve birleştiğini, karanlık ufkun yavaş yavaş açıldığını ve artan güçle birlikte sorunların da çoğaldığını ifade eder. 42 çift olan sütunlar, aynı zamanda Türk Ordusunun Sakarya'da yaşadığı gece ve gündüzlerin işaretidir. Sütun ve merdivenlerin bitimi umutla beklenen sonucun alındığını, bunalımlı günlerin geride kaldığını, aydınlığı ve açıklık kazanan istikbali anlatır.

Duatepe Anıtı: Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'nın 10 Eylül 1921'de başlayan Türk genel karşı taarruzunda, düşmandan geri alınan ilk tepedir. Duatepe Viyana önlerinde başlayan geri çekilişin sona erdiği bir dönemeç, düşmanın Ege Denizine dökülünceye kadar kovalandığı, sonu aydınlık bir sürecin başlangıç noktasıdır. Türk Kurtuluş savaşının dönüm noktası sayılan Sakarya Meydan Muharebesinin cereyan ettiği, son savunma hattı üzerindeki Duatepe, Gazi Tepe, Türbe Tepe ve Mangal Dağı'nın ağaçlandırılması ve anıt yapımı kapsamında öncelikle ele alınan Duatepe'de Ekim 1999 tarihinde çalışmalara başlanıp; 20.000 ağaç ile ağaçlandırılması ve anıt tamamlanarak 12 Eylül 2000 tarihinde düzenlenen bir törenle hizmete açılmıştır. Duatepe, Mustafa Kemal Paşa'nın Gazi Tepe'de attan düşmesi sonucu kaburga kemiklerinin kırılmasına rağmen görevini ısrarla sürdürdüğü ve bu nedenle Türk'ün azim ve kararlılığının simgesi olmuş bir arazi kesimidir. Anıtta bulunan iki bayraktan biri 38'nci alayın sancağını, diğeri ise Türk Bayrağını ifade etmektedir. Anıt duvarlarında, Duatepe'deki seksenbir şehidin pirinç harflerle yazılmış bilgileri bulunmaktadır. Anıtın ve heykellerin yaratıcısı Devlet Sanatçısı heykeltıraş Metin Yurdanur'dur. Anıt simgesel olarak, Anadolu halkının Mustafa Kemal Paşa önderliğinde yüzyılların geriye çekilişini tersine çevirerek Duatepe'de coşkun bir ırmak gibi zaferlere ve uygarlığa koşmasını anlatır. Mustafa Kemal'in şahlanan atının üzerindeki figürü Türk milletinin önderi olmaktan duyduğu gurur ve mutluluğu ifade etmektedir. Geri plandaki Atatürk, İnönü ve Fevzi Çakmak'ın heykelleri emir komuta birliğini, Halide Edip Adivar'ın heykeli ise Türk kadınının Kurtuluş Savaş'ına olan katkısını anlatmaktadır. Atatürk ve yaverinin dürbünle ovayı izledikleri hali ise birazdan kazanılacak olan zaferi ve ardından gelecek bağımsızlığı umutla bekleyen Türk Ulusunu ifade eder.

Ziraat Mektebi: Günümüzde "Başbakanlık Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü" binası olarak kullanılan Ziraat Mektebi, 27 Aralık 1919 tarihinde Ankara'ya gelen Heyet-i Temsiliye Başkanı Mustafa Kemal Paşa ve silah arkadaşlarına ilk defa ev sahipliği yapmış ve Ulusal Bağımsızlık Savaşı boyunca Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reisliği (Genelkurmay Başkanlığı) binası olarak tarihe tanıklık etmiştir. Ziraat Mektebi ve çevresinde geçen olaylar, Ulusal Bağımsızlık Savaşı'nın başlangıç günlerinde Mustafa Kemal Paşa ve yakın silah arkadaşlarının içinde buldukları inanılmaz güçlüklerle doludur. Mustafa Kemal Paşa, 27 Aralık 1919'dan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılış günü olan 23 Nisan 1920 tarihine kadar geçen dört aya yakın bir süre (118 gün), bu binada çalışmıştır. Bu iki tarih arasında Heyet-i Temsiliye adına alınan bütün kararların bu binada hazırlandığı ve kurulan bir telgrafhane vasıtasıyla bütün yurtla temasın buradan sağlandığı görülmektedir.

Ankara Arena: Ankara Arena 2010 Dünya Basketbol Şampiyonası için yapılmıştır. VIP, loca ve portatif tribünler hariç 10.400 olan kapasite bu etkenlerle 13 bine kadar çıkmaktadır. Ankara Arena çok amaçlı spor tesisinin inşaatında toplam 34 bin m³ beton ve 4 bin ton demir kullanılmıştır. İnşaatta 370 işçi günde iki vardiyalı sistemle 18 saat mesai yapmıştır. Çalışmalar 2010 Şubat ayının ilk haftasında toplamda 8 ayda tamamlanmıştır. Ankara Arena tamamlandıktan sonra ilk olarak 9. Efes Cup ve 2010 Dünya Basketbol Şampiyonası'nda boy göstermiştir. Basketbol dışında voleybol, tenis, buz hokeyi ve boks gibi spor branşlarının organizasyonlarına da ev sahipliği yapabilmektedir. 55 bin m²'lik bir alan üzerine kurulan olan Ankara Arena, şehir merkezinde yer alan tesiste 21 bin m²'lik otopark yer almaktadır. Bu otopark 545'i kapalı olmak üzere toplam 925 araçlık dizayn edilmiştir. Salona otobüs, metro ve dolmuş ile Ankara'nın her yerinden rahatlıkla ulaşılabilir.

Tüm binaya ulaşımı sağlayan merdiven ve farklı kotlarda oluşturulan terasları, açık ve kapalı mekanları ile tesisin kentin sosyal yaşamının bir uzantısı olması amaçlanmıştır. Ayrıca Ankara Arena Spor Kompleksinin sadece spor aktiviteleri ile kullanılan bir tesis olmaktan çıkıp sosyal yaşamın bir parçası olarak kente 365 gün 24 saat hizmet veren bir merkez haline gelmesi planlanmıştır.

Ankara Arena içerisinde spor salonunun yanında; ısınma salonu, sporcu ve hakemler için soyunma odaları, idari ofisler, basın merkezi ve çalışma odaları da yer alıyor. Seyirciler için kafe, büfe, restaurant ve mağazalar düşünülürken tesis içerisinde protokol ve VIP için de özel bölümler mevcut. Salonda ayrıca, engelliler için özel otoparklar ayrılmış, ulaşım kolaylığını sağlayacak çözümler ve özel tuvaletler inşa edilmiştir.

DÜNYADA ORTALAMA TÜRK ALGISI

Pazarlama çabaları, dar bir çerçevede yalnızca mal ve hizmetlerin pazarlanması ile sınırlanmamakta, fikir, kişi ve kurumların da pazarlanması söz konusu olmaktadır. Çalışmanın bu bölümü, dış turizm amaçlı tanıtımda bir marka olarak Türkiye'nin durumu tartışılmakta olduğundan, ilk kısımda incelenen marka kavramından hareketle bir Türkiye markasının oluşturulması, bu markanın Türkiye turizmine katkısı ve Türkiye'nin imaj sorunu ele alınacaktır.

Her ulus kendisine özgü farklı coğrafi, demografik, ekonomik, kültürel, siyasi, tarihi, yasal vb. özelliklere sahiptir. Devletlerin bu farklılıkları, farklı ülke vatandaşlarının diğer ülkeler ve bu ülkelerdeki doğal güzellikler, kültürel öğeler ve tarihsel zenginlikler hakkında meraklarının uyanmasına neden olmaktadır. Özellikle ulaşım ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ile birlikte dünya çapında seyahat özgürlüğünün artması, üst gelir seviyesine sahip ülke vatandaşlarının diğer ülkeleri görme konusundaki olanaklarını arttırmıştır. Turizm sektörünün özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından ihtiyaç duydukları döviz girişini sağlama, gelir artırma, emek yoğun bir sektör olması açısından da istihdamı artırma bakımından oldukça fazla avantajları olması bakımından dünya turizm piyasasında yoğun bir rekabet yaşanmaktadır. Bu rekabette ön plana çıkmak için ulusların güçlü marka yaratması ve bu markayı çok dikkatli bir biçimde yönetmesi gerekmektedir.

Her ülkenin kendisine özgü özellikleri olması bakımından özellikle dış turizm sektöründe turistlerin "farklı"yı aradıkları da göz önünde bulundurularak ülkelerin kendilerinde bulunan ve rakiplerinde olmayan özelliklerini özellikle iletişim çabaları ile ön plana çıkartmaları ve potansiyel turistlerin dikkatini çekmeleri gerekmektedir. Bunun yanında ülkelerin tarihi, kültürel özellikleri, siyasi rejimi, yasal düzenlemeleri, gelir düzeyi de ülke imajını oluşturan

önemli öğelerdir. Bu unsurların olumlu ya da olumsuz yönde olması da dış turistin tercihinde oldukça önemli olmaktadır.

Türkiye, gerek zengin tarihi ve kültürel özellikleri, gerekse coğrafyası bakımından kendine özgü özellikleri olan ve diğer birçok ülkeden oldukça farklı özellikler sergileyen bir ülke olması bakımından özellikle turizm açısından pazarlanmaya oldukça elverişli bir marka olarak görülebilir. Ancak çok çeşitli avantajlar bulduran bu coğrafyanın yine Türkiye imajını olumsuz yönde etkileyici sorunları da içerisinde barındırması riski göz ardı edilmemelidir.

Doğal olarak bir Türkiye markasının oluşturulması ve konumlandırılması bütünleşik pazarlama iletişimi çabalarının etkin olarak kullanımını gerektirmektedir. Bu anlamda potansiyel tüketicilere iletilecek mesajların seçimi direkt olarak Türkiye markası imajını etkileyecek olduğundan oldukça dikkatli seçilmelidir. Günümüzde kalkınmış ülkelerin gelir ve refah seviyelerinin yüksekliği, dünya ülkelerindeki dolaşım (genellikle kalkınmış ülke vatandaşları açısından) serbestliği ve küreselleşme bu ülke vatandaşlarına uluslararası boyutta tüketim olanağı sunmakta ve bu olanak giderek artmaktadır. Bu durum, kendi mallarını uluslararası piyasalarda daha ön plana çıkartma ve gelirini arttırmak isteyen ülkeler için rekabetçi bir pazarın oluşmasına neden olmaktadır. Artan rekabet ortamında Türkiye, gerek turizm sektöründe ve gerekse diğer sanayi ve hizmet sektörlerinde rakiplerine göre ön plana çıkmak için Türk firmalarının bireysel markaları yanında bir üst marka konumunda Türkiye markasını güçlendirmeli, potansiyel tüketicilerin gözündeki Türkiye imajını olumlu yönde etkilemesi gerekmektedir.⁷⁰

Türkiye markasının güçlü bir marka haline gelebilmesi yoğun pazarlama iletişimi çabalarıyla olası olumsuz imajın sona erdirilmesi, olumlu yönlerin hatırlatılması, pekiştirilmesi ve tutarlı ve devamlı bir olumlu imaj oluşturma faaliyetinin sürdürülmesini gerekli kılmaktadır.

---

⁷⁰ Osman Özsoy, Türkiye'nin İmaj Sorunu, s.202.

Olumlu bir imaja sahip, iyi konumlandırılmış ve güçlü bir Türkiye markasının oluşturulması ve yönetilmesi yalnızca turizm sektörü açısından değil, ülkenin ürettiği diğer ürünler açısından da olumlu sonuçlara yol açacaktır. Turizm açısından Türkiye markasını destekleyici ve güçlendirici birçok olumlu unsurun varlığı yanında olumsuzlukların da varlığı göz ardı edilmemelidir. Türkiye, sahip olduğu coğrafi ve demografik özelliklerini potansiyel turistler gözünde diğer rakip ülkelerden farklılaştırıcı bir şekilde kullanmalıdır. Türkiye'nin dört mevsimi de aynı anda yaşaması, dört yanının denizlerle çevrili olması, güzel tabiatı, tarihi mirası, kendine özgü kültürel özelliklerinin yanında emek yoğunluklu bir hizmet sektörü olan turizme sağlayabileceği genç nüfusa sahiptir.⁷¹

Türkiye'nin imajı konusunda yapılan bir çalışma, Türkiye'nin bir Kuzey Afrika ya da Ortadoğu ülkesi olarak algılandığını göstermektedir. Bu çalışmaya göre Türkiye imajını oluşturan çağrışımlar şu şekilde sıralanmaktadır:⁷²

- Olumlu çağrışımlar:

Gezip görülecek yerler: güzel kıyılar, deniz, güneş, mavi gökyüzü, camiler, İstanbul, bozulmamış adalar ve kıyılar, artan turizm.

Temsili ürünler: kilim, halı, bakır eşyalar, altın ve gümüş takılar, yiyecekler.

Tarih ve kültür: Haçlı seferleri, kuvvetli gelenekler, tuhaf gelenekler, gizemli geçmiş, Osmanlılar, Arap kültürü.

- Nispeten olumsuz ama bazen de olumlu çağrışımlar:

Temsili görüntüler: fes, çarşafli kadınlar, bıyıklı erkekler, hamam, köylüler, tozlu toprak yollar.

---

⁷¹ Akdeniz Proceeding, s.197.

⁷² Güliz Ger, çevrimiçi: www.besas.com.tr, 23.01.2004.

Ekonomik, politik ve sosyal durum: zayıf ve dengesiz demokrasi, Batılı mı Doğulu mu belli değil, Müslüman mı modern mi belli değil, coğrafi olarak yakın ama kültür olarak çok farklı, Avrupa'nın ucunda, geri kalmış ama potansiyeli var, az gelişmiş.

Yaşam tarzı, insanlar, inançlar: anlaşılması imkansız gelenekler, diğer Müslüman ülkelerden daha az tuhaf.

- Olumsuz çağrışımlar:

İnsan hakları sorunları, emniyetsiz / güvensiz ve baskılı ortam, kısıtlı özgürlük: sıkı ve zorlu hapishaneler, katı ve acımasız kanunlar, baskıcı polis devleti, ordu devleti, kadın-erkek eşitsizliği.

Din/İslam : Özellikle 11 Eylül olaylarından sonra batının Müslümanlığa bakış açısı ve halkının çoğu müslüman olan ülkeler hakkındaki görüşü olumsuz etkilenmiştir.⁷³

Türkiye imajının olumlu yönlerinin ön plana çıkarılarak olumsuzlukların silinmeye gayret edilmesi stratejik bir iletişim yönetimini gerektirmektedir. Bunun için örneğin "anlaşılmaz ve garip adetler" diye tanımlanan gelenekler ve davranış biçimleri "egzotik" olarak vurgulanabilir. Bir başka örnek olarak da "az gelişmişlik" olarak tanımlanan bir özelliği doğal, el değmemiş, egzotik gibi olumlu ve çağdaş dünyada nadir bulunan artan niteliklerle bağdaştırılabilir. Bunların yanında Türk insanının sıcak, misafirperver ve dostane davranışının, makineleşmiş ilişkilere üstünlüğü öne çıkartmak; dokumalar, el işlemleri, halı, kilim, seramik, bakır, rakı, lokum, şifalı otlar ve çaylar gibi geleneksel ürünleri, özel, ayrıcalıklı ve nadide kılmak; sağlık eğilimiyle tutarlı olarak tüm dünyada türk hamamlarının reklamını yapmak ilk etapta olumsuz, yetersiz, az gelişmiş imajını yaratan ürünlere olumlu bir imaj kazandırılmasına yardımcı olabilir.⁷⁴

---

⁷³ Batı gözünde müslümanlığın 20.yy.daki imajı ve tarihsel nedenleri hakkında detaylı bilgi için bkz. Özsoy, **a.g.e.** ss.70-79.

⁷⁴ Ger, **a.g.e.**

DESTİNASYON BAZLI PAZARLAMADA ANKARA

Milli birlik, ülkenin değişik bölgelerinde yaşayan vatandaşların kültür ve uygarlık düzeylerini, geleneklerini yaklaştıran turizm ile ortaya çıkar. Yabancılar, buldukları ülke insanlarını kendi kültürleri, tutum ve davranışları, fikir ve düşünceleri, kişisel ilişkileri, giyimleri, yaşam tarzları ile önemli ölçüde etkilemektedir. Bu olgu, özellikle az gelişmiş veya gelişmekte olan, geri kültüre veya ekonomik anlamda düşük yaşam standartlarına sahip ülkelerde daha çok gözlenmektedir. Refah düzeyi yüksek, gelişmiş ülkelere gelen turistler, öncelikle kişisel ilişkiler içinde buldukları otel ve lokanta iş görenlerin yaşam tarzlarını ve davranışlarını değiştirmektedirler. Bu değişim, daha sonra toplumun diğer kesimlerine yaygınlaşmaktadır. Aşağıdaki tabloda ülkelerin refah sıralaması yer almıştır:

Tablo 1: Ülkelerin refah sıralaması

Kişi başına düşen milli gelire göre en zengin 15 ülke	Dolar	Dünya Bankası'nın "tahmin edilen zenginlik"e göre yaptığı kişi başına refah seviyesi	Dolar
1. Lüksemburg	36.650	1. Avustralya	835.000
2. İsviçre	36.330	2. Kanada	704.000
3. Japonya	29.770	3. Lüksemburg	658.000
4. İsveç	27.600	4. İsviçre	642.000
5. Danimarka	26.740	5. Japonya	583.000
6. Norveç	25.510	6. İsveç	491.000
7. İzlanda	24.550	7. İzlanda	486.000
8. Avusturya	23.330	8. Katar	472.000
9. ABD	23.280	9. Birleşik Arap Emirlikleri	468.000
10. Fransa	22.800	10. Danimarka	461.000
11. Almanya	22.240	11. Norveç	423.000

12. Birleşik Arap Emirlikleri	22.180	12. ABD	420.000
13. Belçika	21.680	13. Fransa	413.000
14. Hollanda	21.050	14. Kuveyt	404.000
15. İtalya	20.800	15. Almanya	397.000

Kaynak : KOTLER, Philip; JATUSRIPITAK, Somkid; MAESINCEE, Suvit, **Ulusların Pazarlanması: Ulusal Refahı Oluşturmada Statejik bir Yaklaşım**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1997.

Yukarıda genel olarak ifade edilen unsurlara ev sahibi ülkenin iç politik koşulları ve içinde bulunduğu bölgedeki politik istikrar / istikrarsızlıklar da eklenebilir. Ev sahibi ülkenin içinde bulunduğu bölgenin politik istikrarsızlıklarının dış turizm talebi üzerindeki etkisine örnek olarak 1991 ve 2003 yıllarındaki körfez krizlerinin Türkiye turizmine olan olumsuz etkileri gösterilebilir. Turizmin dış etkenlerden etkilenmesi ve dünya turizm piyasasında yoğun bir rekabet yaşanması turizmden beklenen gelirin istikrarı üzerinde olumsuz etkiler yapabilmektedir.

Buna karşın, yabancılar da buldukları ülkelerin özellik ve sosyo-kültürel yapısından etkilenebilirler. Değişik kültür, din ve dünya görüşüne sahip, zengin gelenekleri ve folklor kaynakları bulunan ülkeler yabancıları etkilemekte, beğeni ve hayranlık uyandırmaktadır. Bu ülkelere giden yabancılar, bu yeni yaşam tarzını ve dünya görüşünü kendilerinininkinden daha çekici bulabilmekte ve benimseyebilmektedirler.

Turizmin doğurduğu bu sosyal ilişkiler her zaman her iki taraf için arzulanır nitelikte olmayabilir. Yabancıların ekonomik durumları, davranışları, giyim ve görünümelerindeki farklılık, bir bölge veya ülke insanların yabancılar karşı genel bir olumsuz tutum ve davranış içinde girmelerine neden olabilir. Ayrıca, yabancı turistler nedeniyle çıkarları tehlikeye düşen insanlar bu olumsuz tutumun daha da artmasına yol açabilir.

Bunların yanı sıra yabancı turistlere konaklama ve yeme-içme hizmetleri götüren işletmelerde çalışanların yeni durumları ve sağladıkları yüksek gelir nedeniyle kendi vatandaşlarına karşı

duydıkları üstünlük duygusunu da turizm endüstrisinin genel anlamda sevimsiz görünmesine yol açabilmektedir.

Bu noktada Ankara turizmine bakıldığında, daha önceki sayfalarda anlatılan camiler, hamamlar, tarihi yerler, antik yapılar ve gelişmiş kültürü ile oluşan şehirleşmesi yabancıların da bu kentten etkilenmesine, beğeni ve hayranlık duymalarına yol açmıştır. Bunun yanı sıra Ankara'da ki yeni yapılara bakıldığında ise gelişen turizmle beraber Ankara'nın da kendini geliştirdiği mümkündür. Tarihte ve geçmişte takılı kalmayan Ankara modern yapıları, alışveriş merkezleri ve AVM'ler ile birlikte kente getirdiği dünyaca ünlü markalar ile tarihi dokusunu bozmadan kente modernliği de katmıştır. Ankara'ya 2001 yılında 208.101 yabancı giriş yapmıştır. Aylara dağıtıldığında en çok turist 40.403 kişiyle temmuz ayında, en az turist 9.099 kişiyle kasım ayında gelmiştir. Ankara'ya gelen turist sayısını artırmak için kongre ve eğlence turizmi odaklı bir politika izlenmektedir. Bunun için Yenimahalle'de bir kongre sarayı^[69] ve Aşağı Yurtçu-Ballıkuyumcu'da bir Disneyland kurulması planlanmıştır. Disneyland'ın yapımı 3 milyon m² alana yapılacak olup yaklaşık 1 milyar \$'a malolması beklenmektedir. Yapımı en az birkaç yıl sürecek olan *Disneyland Türkiye*'de alışlageldik Disney karakterlerinin yanı sıra Türk dünyasından motiflere ve kahramanlara da yer verilmesi düşünülmektedir. Hedef kitle olarak Orta Doğu ve Batı Avrupa halkları belirlenmiştir.

Turistik bir bölgenin cazibesini etkileyen bir takım faktörlere baktığımızda genel ve sosyal ve kültürel faktörler olarak ikiye ayrıldığını görüyoruz. Ankara ilinin doğal güzelliğine, iklimine, kolay ulaşılabilirliğine, bölge insanının turistlere karşı olan yaklaşımlarına, fiyat düzeylerine ve eğitim tesislerine, alışverişin ve ticari kolaylıklarına yani genel faktörlerine baktığımızda tüm bunların pozitif olması ile birlikte Ankara için artı değer sağladığını görüyoruz.

Gelenekleri, tarihi, mimari özellikleri, el sanatları, dile ve dine, iş ve eğitim olanaklarına, kaliteli giyim ve beslenme şartlarına ve bunlara ulaşım imkanlarına yani sosyal ve kültürel faktörlere baktığımızda da Ankara tarafından tüm bunların karşılanabildiğini görüyoruz.

Bununla birlikte bir turizm varlığına verilen önemin nihai testi turistlerin bizzat kendileri tarafından verilen değer olmalıdır; aşırı promosyonun vasıtaları olabilen turizm yazarları ve onların hazırladıkları rehber kitaplar veya uzmanların görüşleri yerine potansiyel turistlerin bizzat kendilerinin verdikleri değer kriter olarak alınmalıdır. Ayrıca turizm ürünü ekonomik bakımdan ucuz ve fiziksel olarak ulaşılabilir olmalıdır. Ürünün elde edilebilirlik ve ulaşılabilirlik derecesi talebin şiddetiyle birlikte bir turizm ürününün nihai değerini tayin edecektir. Onun için turizm ürününü tüketicileri olan kişilerin görüşlerine müracaat edilmelidir.

Araştırmacılar tarafından kullanılan tüm kategoriler aşağıdaki genel turizm kaynakları şeklinde sınıflandırılabilirler:

- 1- Doğal güzellik ve iklim (Plaj, manzara vb.)
- 2- Cansız kültür (tarihi eserler, kültürel eşyalar vb.)
- 3- Yerleşik canlı kültür (temsiller, seremoniler vb.)
- 4- Günlük normal yaşam kültürü (günlük hayat tarzları, yaşayış biçimleri vb.)
- 5- Rahatlığı sağlayıcı turistik altyapı (otel, motel, restoran vb.)
- 6- Güvenlik (can ve mal güvenliği, temizlik vb.)

Bu 6 kategoriye de 2 temel gruba ayırabiliriz. İlk olarak 4 kategoriye ayırıyoruz: turistin içinde yaşadığı çevreden farklı bir fiziki ve sosyal uyarı ortamı sağladığı için psikolojik ve sosyal ihtiyaçları tatmin edeceği varsayılan fiziki ve sosyal farklılık diyebiliriz. Son iki kategoriye ise, daha çok periyodik ihtiyaçları tatmine yarayan kolaylık-rahatlık faktörü diyebiliriz. Çünkü bir şeyin önemli bir turizm ürünü olabilmesi için, turistin günlük çevresinde sağlanamayan bazı yenilik ihtiva eden özelliklere ve temel ihtiyaçları karşılayabilecek tamamlayıcı niteliklere sahip turistik altyapı gereklidir. Turist için önemi ya da değeri açısından bu turizm

varlıkları, turizm ürününün ilgili önemi ve değeri ile gerçekteki boyutlarını belirlemek ve açıklamak için göz önüne alınmalıdır.⁷⁵

Tüm bu sağlayıcılar ele alındığında Ankara'nın kendi başına marka olabilecek güce sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Burada dikkat edilecek en önemli nokta Ankara'nın turizm pazarlamasında yapılacak olan halkla ilişkiler faaliyetleridir.

Turizmin dış ülkelerde tanıtılması alanında en etkili tekniklerden biri halkla ilişkilerdir. Halkla ilişkilerin gelecekte daha etkin bir şekilde kullanımını sağlamak için bazı hususlar dikkate alınmalıdır. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

*Turistik ürünün farklı yabancı turist gruplarının eğilimleri, zevkleri, istekleri önceden saptanmalıdır.

*Turistik ürünün uluslar arası piyasada çok çeşitli tüketici gruplarına hitap etmesi nedeniyle halkla ilişkilerin bu farklı tüketici gruplarıyla ilişkiler kuracak şekilde yürütülmesi gerekmektedir.

*Halkla ilişkilerin, diyalog kurulacak toplumun niteliklerine göre belirlenmesi zorunluluğu vardır.

*Tur planlayıcıları ile uygulayıcılarıyla, turistik tüketicilerle olan ilişkilerde halkla ilişkilerin bütün kurallarının kullanılması gerektiği gözden uzak tutulmamalıdır.

*Halkla ilişkilerin en önemli hedefi olan tanıma ve tanıtmayı sağlaması gerçekleştirilmelidir.

---

⁷⁵ a.g.e., s. 51

*Halkla ilişkiler programlarının uygulanmasına yardımcı olan gazeteler, seyahat acenteleri gibi kuruluşlar mali ve teknik bakımdan desteklenmelidir.

Herhangi bir turizm ürününün, bir ülkenin dış pazarda başarı sağlayabilmesi açısından geniş tüketici kitleler arasında yaygın olarak benimsenmesi ve tutulması son derece büyük bir öneme sahiptir. Dış turizm de belirli bir ürünü yaygın olarak benimsetme ve tutundurma çabaları içinde halkla ilişkilerin büyük bir yeri ve önemi bulunmaktadır ve bu önem tüm diğer endüstrilerde olduğundan çok daha fazladır.

Halkla ilişkiler karşılığında genellikle her hangi bir ücret ödenmeden çeşitli iletişim araçlarından yararlanarak yapılan, potansiyel tüketiciler de dahil olmak üzere geniş bir kitleye yönelik haber ve bilgi akışı şeklinde sürdürülen tanıtıcı ve tutundurucu çabalardır. Halkla ilişkiler, bir bakıma ücretsiz gerçekleştirilen reklama benzetilebilir. Ancak, halkla ilişkiler çabalarının bazı temel özellikleri ve reklamdan belirgin farklılıkları bulunmaktadır. Bunlar da;

1. Doğruluğunun ve inandırıcılığının yüksek oluşu,
2. Kitlelere kolaylıkla ulaşabilmesi, merak ve ilgi uyandırmasıdır.

Dış Turizm alanındaki tanıtıcı çabalar öncelikle tarafsızlık ve dürüstlük imajı yerleştirilerek ve kamuoyunu aydınlatıcı ve bilgili kılıcı bir ifade tarzı kullanılarak bir turizm benimsetilmesine çaba gösterilmektedir. Verilen haber ve yapılan yorum, röportaj ve incelemelerde reklam özelliklerinden kaçınıldığından inandırıcılık ve reklamlarda hoşlanmayan yabancı turistlere ulaşabilme olasılığı daha fazladır. Bu etkinlikler iyi düzenlendiği takdirde yabancı turistlerdeki merak ve ilgiyi yoğunlaştıracağı ve konu edilen turizm ürününe karşı bir yakınlık ve benimseme duygusunun oluşacağı beklenebilir. Televizyon, radyo, gazete ve dergi gibi yayın organlarıyla yapılan tanıtmanın reklamdan bir diğer farkı da yer ve içerik bakımından denetim büyük ölçüde yayıncı kuruluşlar da olmasıdır. Tanıtma, genellikle daha geniş kapsamlı olan halkla ilişkilerin bir parçası olarak kabul edilmektedir. Dış turizm alanında halkla ilişkiler planlı, kendi arasında ve tanıtmanın diğer kesimleriyle koordineli olmalı ve kendine özgü bir bütçeyi kullanabilmelidir.

Halkla ilişkiler çalışmalarının gerçekleştirilmesi aşamasında dikkat edilmesi gereken bazı önemli hususlar vardır. Bu önemli noktalar arasında yapılması gereken ilk husus; gelen turistlere geldiklerinde sunulacak olan ürünler hakkında önceden bilgi sahibi olmak ve kişilerin ihtiyaçları doğrultusunda satışı yönlendirmek ve farklı hedef kitlelere uygun farklı pazarlama yöntemleri yaratmaktır. Bu noktada halkla ilişkilerin, diyalog kurulacak toplumun niteliklerine göre belirlenmesi zorunluluğu vardır. Ayrıca halkla ilişkiler tek başına çalışmak yerine tur şirketleri ile de güçlerini birleştirerek daha fazla etkili, etkin ve yaratıcı biçimde Halkla ilişkilerin en önemli hedefi olan tanıma ve tanıtmayı sağlaması gerçekleştirirler.

Dış turizm de belirli bir ürünü yaygın olarak benimsetme ve tutundurma çabaları içinde halkla ilişkilerin büyük bir yeri ve önemi bulunmaktadır. Dış Turizm alanındaki tanıtıcı çabalar öncelikle tarafsızlık ve dürüstlük imajı yerleştirilerek ve kamuoyunu aydınlatıcı ve bilgilici kılıcı bir ifade tarzı kullanılarak bir turizm benimsetilmesine çaba gösterilmektedir. Dış turizm alanında halkla ilişkiler planlı, kendi arasında ve tanıtmanın değer kesimleriyle koordineli olmalı ve kendine özgü bir bütçeyi kullanabilmelidir.

Ankara' nın markalaşma sürecinde yapılması gereken lansman faaliyetler arasında hedef kitle analizi, durum değerlendirmeleri, reklam ve tanıtım içerikli faaliyetler(broşür,televizyon ve radyo reklamları, gazete ve dergi reklamları, outdoor aktiviteleri, web aktiviteleri v.b) gerçekleştirilerek yaratılan Ankara markası en iyi şekilde yerel ve ulusal mecralarda en iyi şekilde tanıtılmalıdır.

ANKARA’NIN EĞLENCE HAYATI

Bu bölümde başkent Ankara’nın eğlence hayatının 1923’ten günümüze gelene kadar ki gelişimi ve büyümesini anlatacağız.

Öncelikle ‘eğlence’ kavramının açıklanmasında fayda var. Genel olarak eğlence denilince ilk akla gelen, neşe ve çöşku içerisinde geçirilen vakittir. İnsanoğlu yüzyıllardan beri eğlence ögesiyle iç içe yaşamıştır. Gerek toplumsal yaşama geçmeden önce, gerekse toplumsal yaşama geçtikten sonra bu durum değişmemiştir. Eğlence, her insanın hayatında mutlaka var olmuş ve olmazsa olmaz denilen bir fenomen halini almıştır. Örgütlü yaşama geçilmesi ve kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ile birlikte eğlencenin unsurları da değişiklik göstermiştir, ancak eğlence ve insanoğlunun hayatında eğlenceden ödün vermemesi değişmemiştir.

Eğlence, toplumun kültürel öğelerini içerisinde bulunduran, nesilden nesile bilgilendirme ve eğitime aracı olarak kullanılan, ayrıca toplumu, toplum içinde kültürünü yayma ve yaşatma amacı olarak kullanılmıştır. Günümüzde yaygın olarak eğlence, *“satılabilen ve çok türlü, geniş insan gruplarının hoşlanabileceği herhangi bir anlatı, gösteri ve diğer yaşantılar”* şeklinde tanımlanmaktadır. Her toplumun kültürlerine bağlı olarak farklı eğlence anlayışları bulunmaktadır. Toplumların eğlence anlayışındaki değişiklik, W. Ong’un terimleriyle, birincil sözlü kültür ortamından, yazılı kültür ortamına ve daha sonra da yazılı kültür ortamından elektronik kültür ortamına geçişle birlikte değişmekte ve yeniden biçimlendirilmektedir. İletişim ve ulaşım alanlarındaki değişmeler ile toplumların refah seviyesindeki artış, kitlelerin eğlence yaşantılarını etkilemiştir. Böylelikle eğlence yaşantıları zaman ve mekan sınırlamalarını kırarak, daha geniş insan topluluğu tarafından paylaşılmaya başlanmıştır. Kitle ve iletişim araçlarındaki gelişmeler, farklı milletlerden insanları aynı elektronik eğlence ortamında birleştirmektedir. Saniyeleşme, kentleşme, ulaşım gibi alanlardaki hızlı gelişmelerin sonucu olarak ortaya çıkan turizm de, dünya eğlence sektörünün oluşmasında ve çeşitlenmesinde baskın rol üstlenmiştir. Bütün bu ilerlemelerin ve icatların sonucunda, eğlence, dünyanın en büyük verimli sektörlerinden biri haline gelmiştir. Artık eğlence, müzik, sinema, dans, spor, rekreasyon, elektronik oyun vb. alt alanlarda üretilen ürünlerin pazarlandığı ticari bir alan olarak tanımlanmaya başlanmıştır.

Eğlence, aynı zamanda gülmenin bir çeşididir. Ancak şu farkla ki, insan tek başına gülebilir ancak eğlencelerde "birlikte/topluca eğlenme" söz konusudur. Eğlence insanların sıkıldıkları yada bunaldıkları resmi/formal hayatlarından bir kaçış dönemi/anıdır. Eğlence, insanın mutluluk arayışını sürekli olarak canlı tutan öğelerden bir tanesi, belki de en önemlisidir.⁷⁶

Ankara'nın eğlence hayatına bakacak olursak, başkent ilan edilmesini takip eden yıllarda dönemin en önemli eğlence yerleri meyhaneler ve gazinolar olarak görülmekteyken bu yerlerin sayısı o zamanlarda gibi yerlerin sayısı 5-10'u geçmiyordu. Günümüze geldiğimizde bu sayısının yüzlerle ifade edildiğini görüyoruz. Bu sayıların artışı ile beraber insanlar gece dışarı çıkmaya başladılar ve gece hayatı kavramı ortaya çıkardılar. *Ankara' da eskiden yaşam durağan iken tek gidilecek mekan çarşılarken şimdi hayat daha hareketli ve eğlencelidir.1930'lardan itibaren Ankara'da lokanta, bar ve gazinoların çoğaldığı ve beğenilecek nitelikte yerler açılmaya başlandığı görülmektedir.

Seyyah Kandemir, 1932 yılında Ankara'da (41) otel, (14) han, (3) bar, (12) gazino saymaktadır. Ankara Palas, Belvü Palas, Lozan Palas, Sebat Oteli, Aydın Oteli, Avrupa Oteli ve Meydan Palas'ın şehrin önde gelen otelleri olduğu ve lokantaların da kaliteli olduğu söylenmektedir. Ankara'da 1950'li yıllara gelene kadar bulunan mekanlar, batılı anlamda medeni bir toplum için tasarlanmış, batı müziği eşliğinde dans edilen, yemek yenen ve ileriki yıllarda daha da büyüyecek olan Ankara'nın eğlence hayatının kültürünün temelini atıldığı yerler olarak iz bırakmışlardır. Dönemin eğlence hayatının özelliklerine bakıldığında ise; 1950'li ve 1960'lı yıllarda Ankara eğlence hayatına bakıldığında insanların günümüzdeki gibi sabahlara kadar eğlendiği ya da içkinin su gibi aktığı bir eğlence hayatı görülmemektedir. Eğlence mekanlarının en geç saat 01.00 gibi kapandığı, ancak sabaha kadar açık yerlerin bulunduğu da bilinmektedir. Eğlence mekanlarının Ulus-Yenişehir hattında ağırlık kazandığı bilinmekle birlikte, Ankara Palas ve Balın Oteli başta olmak üzere özellikle İzmir Caddesindeki büyük otellerin mekanlarının da eğlence mekanları olarak kullanıldığı ve popüler olduğu görülmektedir. Ayrıca,1950'lerin başlarından itibaren, Cumhuriyetin ilk

---

⁷⁶ Alkan, Hulusi, Popüler Kültür ve Eğlence Hayatı, Ankara'nın Eğlence Hayatı Üzerine Sosyo-Kültürel Bir İnceleme, 2008, Ankara

yıllarında Ankara’da kurulan ve Ankaralıların en önemli eğlence yerlerinden olan çay bahçelerinin, parkların meyhanelere, içkili gazinolara dönüştürüldüğü gözlenmektedir. Uygulamaya verilebilecek en spesifik örnek ise Gençlik Parkı örneğidir.

Demokrat Parti dönemiyle ortaya çıkan değişimin Gençlik Parkı’nda gözlemlenebildiği yıllar müzikli eğlence hizmeti sağlayan gazinoların kurulduğu, restoranların ve büfelerin açıldığı 50’li yılların ortalarına denk gelmektedir. Parkın üstlendiği “halkı eğitme” misyonu terk edilmiş, bu kez de mekan tamamen ticari bir eğlence yerine dönüşmüştür.

Parkta değişen anlamlar eski eğlence alternatiflerinin artık geçersizleşmesinin yanı sıra, yeni kurulan mekanlarla da fark edilecektir. 1956 yılından itibaren başlayan parkı yeniden canlandırma faaliyeti, yeni açılan gazino, lokanta, büfe gibi yerlere elektrik sağlama ve diğer altyapı sorunlarını gündeme getirmiş; ayrıca, parka giriş de ücrete tabi tutulmuştur. Bu durum, günümüzde de bazı eğlence mekanlarında uygulanan ve eğlence mekanlarına girişte ücret alınma uygulanmasına verilecek ilk örnek olması nedeniyle önemlidir.

GENÇLİK PARKI

ANKARA PALAS

Sanayileşmenin sonrasında teknolojinin ilerlemesi ile birlikte, televizyon ve sinema en önemli eğlence araçları haline gelmiştir. Günümüzde ise televizyon ilk sırada gelen ve en önemli olan eğlence aracıdır. Televizyon insanları ayıran zaman ve mekan engellerinin kırılma sürecinin son noktası ve anında iletişimin bir aracı olarak popüler bir kültürün yaratılmasında en önemli etken olmuştur. Popüler kültürün egemenliği çok çarpıcıdır. Bütün dünyada, profesyonel spora, rock and roll ve diğer çağdaş müzik biçimlerine, yenilecek ve giyilecek şeylere ve serbest zaman etkinliklerine dolayısıyla eğlence biçimlerine ortak bir ilgi oluşmaktadır. Popüler bir şarkıcı anten bulunan her yerde popüler olabilmektedir. Televizyonda eğlence çok uzaktan gelerek tüm dünyada çınlayabilmektedir. Televizyon, ortak kültürü dünyanın en uzak köşelerine kadar yaymaktadır.⁷⁷

Yine bu yıllarda Ankara'da merkez olan Ulus yerini Kızılay'a bırakmıştır. Merkez haline gelen Kızılay bu dönemden itibaren başkent'in yönetim merkezi haline gelmiştir. O dönemde siyasi çekişmelerle oldukça yıpranan Ankara halkı ve gençleri, 1968 yılındaki özgürlük hareketlerinin etkisiyle artık eğlenceye daha çok zaman ayırmaya başlayarak, ailelerinden ayrı eğlenmeye başlamışlardır Bu da Ankara'daki gece hayatına daha fazla renk getirmiştir.

1970'lerden itibaren ise eğlence Tunalı Hilmi caddesi ve Bahçelievler 7. cadde civarında yaşanmaya başlanmıştır. Öğrenci kesimi ve gençler yeni müzik akımlarının da etkisiyle kendilerine uygun gelen mekanlara aileleri olmadan, kendi çevreleriyle gidebilmeye ve eğlenebilmeye başlamışlardı. Ancak Ankara'nın da göçlerden nasibini almasıyla birlikte eğlence kültürü de değişime ve dönüşüme uğramaya başlamıştı. Bunun sonucu olarak da Ankara'da ki önemli sanatçılar burada kalmak yerine İstanbul'a gitmeye başlamışlardı.

---

⁷⁷ Alkan, Hulusi, Popüler Kültür ve Eğlence Hayatı, Ankara'nın Eğlence Hayatı Üzerine Sosyo-Kültürel Bir İnceleme, s.106, 2008, Ankara

1970'lerin sonunda Ankara'da eğlence mekanlarının yoğunlaştığı ve buna paralel farklı fonksiyonların bir arada kullanıldığı hareketli ve canlı bir çevreye sahip üç alt merkez oluşmuştur. Lokantalar, gününbirlik konaklama mekanları oteller *Ulus'ta*; Restoran, cafe, pastane, fast-food vb. mekanlar *Kızılay'da*; Sinemalar, Alışveriş Merkezleri, Mağazalar vb. mekanlar *Tunalı Hilmi Caddesi'nde* görülmektedir.⁷⁸ Ancak yine de politik yaşamın sıkıntıları Ankara'daki eğlence hayatını olumsuz yönde etkilemeye devam etmekteydi.

1980 ve 1989 arasındaki yıllara baktığımızda, askeri darbenin de sonucuyla eğlence hayatının sekteye uğradığını görmek mümkün. 1980 yıllarının ortasına kadar devam eden durgunluk, sivil yönetime geçilmesi ile birlikte yavaş yavaş sona ermiş ve eğlence hayatı canlanmaya başlamıştır. Bu dönemde teknolojik aygıtlarla donatılan eğlence merkezleri şehir merkezinden ziyade şehrin daha dış kısımlarında konumlandırılmaya başlamıştır. 1980'lerin sonunda ise Ankara'da diskotek tarzı yerlerin popülerliği dikkat çekmektedir.

1990 ve 1999 yılları arasında Ankara'da günümüze kadar gelen eğlence hayatının temelleri atılmıştır. Bilkent Üniversitesi'nin açılmasıyla birlikte Ankara'da eğlence hayatı o yıla kadar olan maksimum seviyesine yükselmiştir. Öğrenciler sayesinde Ankara'da eğlence hayatı oldukça renklenmiş, öğrencilerin talepleri doğrultusunda Ankara daha renkli bir hal almıştır. Bu dönemde lüks yaşamın bir parçası olan büyük siteler, fitness centerlar ve pek çok alışveriş merkezi de inşa edilmiştir.

Bu dönemde gelir seviyesi düşük insanlar daha çok Ulus bölgesini tercih ederken, öğrenciler ve memurlar kesiminin tercihi ise Kızılay'dan yana olmuştur. Çünkü Kızılay daha geniş kapsamlı mağazalara ve restoranlara sahip bir bölge haline gelmiştir. Tunalı Hilmi ve Bahçeli 7. cadde ise daha lüks mekanlara ev sahipliği yaptığından ötürü daha varlıklı kesime hitap eden yerler olmuştur. *Bunların dışında parklar, spor alanları, oyun alanları, çocuk bahçeleri, internet cafeler ve hatta sinemalar konut dokusu içinde herhangi bir sosyo-ekonomik profile bağlı olmadan her kesimin tercih ettiği ve her yerde rastlanabilen eğlence mekanlarıdır.

---

⁷⁸ Alkan, Hulusi, Popüler Kültür ve Eğlence Hayatı, Ankara'nın Eğlence Hayatı Üzerine Sosyo-Kültürel Bir İnceleme, s.107, 2008, Ankara

1990'lı yılların sonunda ise Ankara'da gazino eğlenceleri tamamen bitmiş, bunların yerini popüler eğlence mekanları almıştır.

2000'li yıllardan günümüze kadar Ankara eğlence hayatına baktığımızda 1990'ların eğlence yaşamının devam ettiğini görmek mümkündür ancak Ankara hiçbir zaman, hiçbir şekilde eğlence hayatında söz sahibi olamamıştır. Çünkü Ankara'da maddi imkanı yüksek olan kitlenin eğlence talebini karşılayacak mekanların sayısının az ve sınırlıdır ki bu sebeple de eğlenmek isteyenlerin çoğu günübirlik bile olsa İstanbul'a gitmeyi tercih etmektedirler.

Ankara'da yüksek gelirli kesimin oturduğu bölgelerde (Ümitköy, Çankaya, Gaziosmanpaşa) eğlence mekanlarının çok daha fazla görülmesinin yanı sıra gelir düzeyi düştükçe eğlence mekanlarının da azaldığı ve eğlencenin tercihinin değişerek 'gece hayatı' yerine kır gezintilerine ve pikniklere dönüştüğü görülmektedir.

Ancak tüm bunlara rağmen Ankara'da 'gece hayatı' ilerlemek yerine gerilemektedir. Maddi durumu ortanın altında olan kişilerin eğlence mekanı olarak bilinen Sakarya caddesinde bile mekanlar 24.00'dan sonra kapanmakta, müşteriler kaldırımlarda oturtulmaktadır.

SAKARYA CADDESİ

Günümüzde kendine özgün havasıyla insanları eğlendiren yegane yer olarak Bestekar sokaktan bahsetmek mümkündür.*Sokağın Tunalı Hilmi Caddesinden başlayıp Kenedy Caddesine kadarki olan bölümünde hemen her türlü eğlenceye hitap eden ve nerdeyse birbiriyle iç içe geçmiş bir çok mekanın, söz konusu yeri Ankara'nın eğlence odaklarından birisi haline getirdiği görülmektedir. Özellikle Cuma ve Cumartesi akşamları tek yön olan sokakta trafiğin tam anlamıyla kilitlendiği, ellerinde biraları ile kaldırımda oturan ve şarkı söyleyen gençlerin sokağa renk kattığı, Sakarya Caddesindeki gibi insanları rahatsız edici tiplerin bulunmadığı Bestekar Sokak, bu haliyle farklı bir yer olduğunu hissettirmektedir.* (Alkan Hulusi, s.121)

Park Caddesi de 2008 yılından itibaren Ankara'nın eğlence hayatına damgasını vuran yerlerden biri olmuştur. Şehirden uzak olan bu caddede çok sayıda, farklı tarzda ve herkese hitap edecek olan mekanlar bulunmaktadır. Buranında tüketici profiline bakıldığında gelir seviyesi ortalamamanın üstünde insanlardan oluştuğunu görmek mümkündür.

PARK CADDESİ

Ankara'nın eğlence hayatındaki asıl sorun ise 7/24 sunulmayan hizmet olarak ele alınabilir. Yani Ankara'da eğlence denildiği zaman Çarşamba, Cuma ve Cumartesi günleri akla gelmekte ve bu günlerde de mekanların çoğu 24.00'a kadar hizmet vermektedir.

Ankara, Türkiye genelinde 'pavyon kültürü'nün en yoğun görüldüğü şehir olarak dikkat çekmektedir. Bunun nedeninin Ankara'nın siyasi konumundan kaynaklandığı da ortaya atılan görüşlerden biridir. Başkent olan Ankara'da her yöre ve bölgeden gelen milletvekillerini eğlendirmek için bu denli çok pavyon vardır. Kendi aralarında sınıflara ayrılan pavyonlar; A Tipi ve B Tipi olarak ikiye bölünmektedir. Daha kaliteli olan ve erkek müşteri ağırlayan pavyonlara A Tipi Pavyon adı verilirken, kalitesi biraz daha düşük pavyonlar ise B Tipi Pavyon olarak adlandırılmaktadır.

A tipi pavyonlar Kızılay'dan Maltepe'ye giden yol üzerinde konumlanırken, B tipi pavyonlar ise Cebeci ve Ulus semtinde konumlandığı dikkat çekmektedir.

Ankara'da barlar, publar ve birahaneler çok sayıda bulunsa da hepsi birbirine benzememektedir. Gelir seviyesi yüksek insanların gittiği mekanlarla gelir seviyesi düşük insanların gittiği mekanlar birbirinden çok farklı olsa da iki tarafa da bar, pub ya da birahane denilmektedir. Bunların yanı sıra Ankara'da çok sayıda ve çok çeşitli lokantalarda bulunmaktadır. Bu sayede her kesimden bir insanın gideceği bir lokanta bulunur.

Sadece Çarşamba, Cuma ve Cumartesi günleri açık olan Gece Klübü -Disko-Underground Tarzındaki mekanlar ise Ankara'da markaya düşkün, giyimine önem veren, popüleriteyi seven insanlar tarafından tercih edilen mekanlar olarak dikkat çekmektedir. Ankara'da bu tür mekanlar çok kolay tutunamamakta ve sık sık işletmeci değiştirmektedir. Aynı zamanda bu mekanlar pek çok kişi tarafından tercih edilmemektedir de. Bunun sebebi olarak çalınan müzik tarzının yorucu olması gösterilebilir.

Sonuç olarak, Cumhuriyetten bu yana Ankara'nın eğlence hayatında büyük bir değişiklik olmuş, folklorik öğeler taşıyan eğlence hayatı bugün içki, sigara, özgürlük gibi öğelerle birleşerek gençleri kapalı alanlarda daha farklı tarzda eğlenmeye yöneltmiştir. Ekonomi, gündelik hayat ve teknolojideki değişmelerle yeniden oluşmaya başlayan eğlence mekanları, eğlencenin çeşidine göre farklılıklar göstermiştir.

İSTANBUL - ANKARA

Bugün Türkiye'de eğlencenin kalbi olarak görülen İstanbul ile Ankara'yı karşılaştırmak Ankara için neler yapılabileceğini bize göstermek için oldukça yararlı bir çalışma olacaktır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında İstanbul'dan gelen bürokrat ve ayan sınıfının sosyal bir ortam bulamamasından yakındığı Ankara'da durumun günümüzde de bazı kesimler için farklı olmadığı görülmektedir. Ulaşım imkanlarının kolaylaşması ve havayolu şirketlerinin artması ile Ankara-İstanbul arası seyahat zamanının bir saatten daha az mesafeye düşmesi, Ankara'da maddi imkanı yüksek olan kitlenin eğlence talebini karşılayacak mekanların sayısının az ve sınırlı olması nedeniyle, bir çok Ankaralı'nın hafta sonları eğlenme amacıyla Cuma ya da

Cumartesi akşamı 22.00 ya da 23.00 uçağıyla Ankara'dan İstanbul'a hareket etikleri, aynı gece 01.30'da Laila, Reina ya da Sortie gibi popüler mekanlara gittikleri, sabaha kadar eğlendikten sonra da kahvaltılarını yaparak tekrar Ankara'ya geri döndükleri bilinmekte ve sıkça karşılaşılan bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır(Can Çavuşoğlu ile yapılan 13 Eylül 2006 tarihli söyleşiden alınmıştır). Genel olarak Ankara eğlence hayatının günümüzde eğlence hayatında çok fazla söz sahibi olmadığı, ülkemizdeki gece hayatını yönlendirmede ön planda olmadığı, genellikle İstanbul veya yaz sezonlarında da Bodrum, Marmaris, Çeşme ve Antalya gibi yerlerin daha ön planda olduğu da söylenmektedir. (Fırat Tur ile yapılan 14 Eylül 2006 tarihinde yapılan söyleşiden alınmıştır).

Ankara Eğlence hayatında eğlenmeye gelen kişilerin profilleri ile ilgili bir çalışma bulunmamakla birlikte bu alanda bir çalışma içerisine girmek de zordur. Çünkü, eğlenmeye gelen bir kişiye sorular sorulması ya da bir anket doldurulması mümkün olmamakla birlikte hiçbir işletmeci de böyle bir çalışma içerisine girmek istemez. Ancak işletmeciler, bazı medya mensupları ile mekan müdavimlerinin gözlemleri ile kısmen de olsa bir neticeye varmak mümkün olmaktadır. Bununla birlikte Ankara eğlence hayatının kaç kişiye hizmet verdiği sorusunun cevabını vermek de aynı şekilde zor olmaktadır. 1993 yılından beri Ankara'daki popüler mekanlarda sahne aldığı belirten Ersan isimli şarkıcı Ancyra dergisine verdiği röportajda, Ankara eğlence hayatının 4 ya da 5 bin kişiye hizmet verdiğini, nereye gidilse aynı yüzlerin görüldüğünü, ancak Ankara'daki eğlence hayatının diğer şehirlere nazaran daha kontrollü olduğunu, bunun en önemli sebebinin ise ekonomik olduğunu, Ankara'daki insanların ceplerindeki paraya göre eğlendiklerini ve içecekleri kadehi belirlediklerini belirtmektedir. (Ancyra Dergisi, Sayı:32, 28 Ekim 2005) Yine Ankara'daki en büyük konser salonuna sahip olan Saklıkent isimli mekanının sahibi Hakan AYTUN, Ankara'da gece eğlenen kesimin 4-5 bin kişi kadar olduğunu, kaliteli bir kesimin eğlence mekanlarına küsmüş olduğunu ve bu nedenle uzak kaldığını, daha çok genç ve üniversite öğrencilerinin eğlence hayatında var olduğunu söylemektedir. (Ancyra Dergisi, Sayı:32, 28 Ekim 2005) Günümüzde insanların bir gecede genellikle tek mekanda takıldıklarını ve eğlencelerini o mekanda bitirdikleri gözlenmektedir. Halbuki çok değil, bundan 10-15 sene kadar önce insanların akşam üstü bir yerlerde biralarını içtikleri, hafif aperatiflerini yaptıkları ya da şık bir restoranda yemeklerini yiyerek şaraplarını içtikleri, oradan yine bir gece kulübüne gittikleri,

sonrasında gece saat 01.00 gibi başka bir mekana gittikleri, ondan sonra gece saat 03.00 gibi kalkarak clup tarzı bir yere gittikleri, sonra da 04.00'de çıkarak çorbalarını içerek evlerine gittikleri bilinmekle birlikte, ancak günümüzde böyle bir şeyin çok rastlanan bir durum olmadığı da görülmektedir.⁷⁹

Tüm bunları değerlendirdiğimizde bize Ankara'da eğlence hayatından artık daha az bahsedilebilir olduğunu göstermektedir.

ANKARA'DA EĞİTİM

Türkiye'nin önemli merkezlerinden biri olan Ankara'da eğitim ve öğretim açısından 150'den fazla ilk ve orta dereceli okul ile halk eğitim merkezi vardır. Ayrıca on üniversite ve bir harp okulu hizmet vermektedir. Bu üniversiteler il genelinden öğrencilere eğitim verdiği gibi, il dışından ve öğrenci değişim programları ile yurtdışından gelen öğrencilere de eğitim vermektedir. Ayrıca okulların dağılımına baktığımızda karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır.

- Toplam 994 Okul Öncesi Eğitimi veren okul -199 Anaokulu (58 resmi,141 özel kurum), 795 Ana Sınıfı (750 resmi, 45 özel kurum),
- Toplam 992 İlköğretim Okulu -951 İlköğretim Okulu (885 resmi, 76 özel kurum), 4 YİBO (4 resmi, 0 özel kurum), 37 Özel Eğitim İlköğretim Okulu (27 resmi, 10 özel kurum) ,
- Toplam 407 Ortaöğretim Kurumu - 241 Genel Ortaöğretim (167 resmi, 74 özel kurum), 166 Mesleki ve Teknik Öğretim Okulu (161 resmi, 5 özel kurum),
- Toplam 13 Üniversite (5 devlet, 8 vakıf kurumu) eğitim vermektedir. Tüm bunların yanı sıra 2846 tane de dersane öğrencilere hizmet etmektedir.

Türkiye geneline baktığımızda üniversite çağına gelmeyen öğrencilerin çok büyük bir kısmının ailesinin yanında eğitim aldığı görülmektedir. Öğrenciler ancak kazandıkları üniversitelerde eğitim görebilmek için ailelerinin yanından ayrılmaktadırlar. Bu noktada

---

⁷⁹ Alkan, Hulusi, Popüler Kültür ve Eğlence Hayatı, Ankara'nın Eğlence Hayatı Üzerine Sosyo-Kültürel Bir İnceleme, s.119, 2008, Ankara

Ankara'daki üniversite eğitimi ve üniversite öğrencileri için sağlanan imkanlar ön plana çıkmaktadır.

Ankara günümüzde marka olan, köklü üniversitelere ev sahipliği yapan bir şehirdir. Bu üniversitelere örnek vermek gerekirse; ANKARA ÜNİVERSİTESİ, GAZİ ÜNİVERSİTESİ, HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ köklü üniversiteler arasında yer alır.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ

Bunun yanı sıra memur kenti olarak adlandırılmasından ötürü diğer büyük şehirlerle kıyaslandığında daha ucuz bir şehirdir. Aynı zamanda ulaşım da Ankara'da ucuz ve kolay olması sebebiyle öğrenciler için büyük avantaj sağlamaktadır.

Ankara'daki vakıf üniversiteleri de İstanbul gibi büyük bir şehir ile kıyaslandığında daha ucuz olmasından ötürü, Türkiye'de ortalama gelir seviyesine sahip olan ve çocuklarına üniversite eğitimi aldirmek isteyen aileler için de bir adım öndedir. İşte bu noktada şunu söyleyebiliriz ki; Ankara'nın bu noktada büyük dezavantajı vardır. Bunu söylemememizin yapılan bir araştırmada öğrenciler özel okul seçecek oldukları taktir de bu okulun bulunduğu şehre daha fazla önem vereceklerini söylemişlerdir.

İstanbul kişilere sağladığı eğlence imkanları ile deniziyle, boğazıyla, dünya kültür başkenti olmasıyla ve Türkiye'deki çoğu önemli sanatçıyı kendinde barındırmasıyla 18-24 yaş arasındaki gençlere, Ankara'nın ulaşım kolaylığından ve ucuzluğundan çok daha fazla cazip gelmektedir.

ANKARA'DA BİLİM VE TEKNOLOJİ

Ankara'da bilim ve teknoloji ekonomisine bakıldığında sanayi payının gittikçe artmasına bağlı olarak yeni teknoloji üretimlerinin de gelişmekte olduğunu görmekteyiz. Ankara'da bulunan üniversiteler, tekno-kentler, TÜBİTAK (Ulusal Elektronik ve Kriptoloji Enstitüsü ve Savunma Sanayi Araştırma Geliştirme Enstitüsü), Türk Silahlı Kuvvetleri'nin vakıfları, Ar-Ge birimleri ve diğer kuruluşları, Ulusal Bor Araştırma Enstitüsü (BOREN), Türkiye Atom Enerjisi Kurumu çeşitli konularda araştırma yapmaktadır. Ankara ili, 2007'de yapılan 248 patent başvurusu ile, Türkiye'de İstanbul'dan yapılmış olan 787 başvuru haricinde Ankara ikinci durumdadır.

Ankara'da bulunan çeşitli üniversitelerin sanayi ile işbirliği için oluşturmuş olduğu altı tekno-kent vardır. Türkiye'de 2009 yılı itibariyle faal durumdaki 19 teknoparkın bünyesinde en çok Ar-Ge kuruluşu bulunduran ilk dördünün içinde ODTÜ Teknokent, Bilkent Cyberpark ve Hacettepe Teknokent yer almaktadır.

Ankara'dan yapılan bilimsel yayın sayısı (1981-2006 dönemi için) tüm Türkiye'den yapılan yayın sayısının %34'ü ile Türkiye'de iller arasında birinci sıradadır. Bu yayınların yaklaşık %90'ı üniversite kaynaklıdır Bilimsel yayın faaliyeti olan diğer kuruluşlar ise; TÜBİTAK, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, ASELSAN ve ROKETSAN'dır.^[175]

ANKARA DÜŞÜNÜR İSTANBUL YAŞAR...

ARTIK ANKARA DA YAŞAYACAK!

Misyonunun Tanımlanması

Ankara için kimler neler söylememiş ki! Binlerce yıl hakkında sözler söylenen çok az şehir vardır yer küre üzerinde. Ankara hakkındaki en içten sözleri Türkler mi söyledi bilinmez ama “bir taşına bin can fedadır” deyimini sanki başka halklardan duymak pek mümkün olmaz. Türkler Ankara’yı çok sevdi, çok da eziyet etti. İnsan sevdiğine çok eziyet eder derler. Belki de bundan dolayı Ankara yüzyıllardır ezildi, büzüldü. Ve sonra bir gün farkına varıldı ki bu şehir aslında turizm alanında ülkemizin tümü için bir kurtarıcı olabilir. Tabi eğer doğru pazarlanabilirse.⁸⁰

Ankara tarihin ve tabiatın kol kola olduğu tarihin aziz hatıralarını taşıyan bir kenttir. Ankara’yı ifade eden doğal ve tarihi güzelliklerin ön plana çıkarak, Türkiye’yi temsil edecek olan markanın oluşturulması gereklidir. Ankara’nın bir turizm ve kültür şehri olarak Paris’le ve bir finans merkezi olarak New York’la rekabet edebilecek bir düzeye gelmesinin zamanı çoktan geldi ve geçti galiba.

Ankara’nın marka olmak yönünde iki tane çok ciddi sorumluluğu ve görevi vardır. Bir tanesi, üç bin yıldan daha uzağa giden tarihi itibarıyla kendini marka etmek mecburiyeti, yani yeniden marka olmak sorumluluğu, ikincisi de Türkiye markasının lokomotifini olmak zorunluluğu. Bir kere değil iki kere sorumlu Ankara, dolayısıyla Ankara’yı marka yapmak konusunda çok ciddi gayretler göstermemiz lazım.

---

⁸⁰ İGDAŞ’la 4 Mevsim İstanbul Dergisi, Sayı 2, Kış 2004

Ankara, medeniyetlerin olduğu kadar bir çok anlamda olağan ile olağanüstünün de buluğuğu bir yeryüzü şehridir. Ankara için “Dünya medeniyetlerinin çeyiz sandığıdır” denir. Biz bu sandığı dünyaya açmak, içindeki güzellikleri tüm insanlık ailesiyle paylaşmak arzusundayız. Ankara kendisini küresel bir cinnetin dekoru haline getirmeye çalışanlara inat, bir çok kültüre ev sahipliği yapmış, farklı dinlerden, farklı dillerden, farklı etnik kökenlerden insanları barış içinde yaşatmış tarihi gerçekliği içersinde, dünyaya örnek teşkil edecek bir toplum modelinin, bir arada yaşama tecrübesinin ortaya çıktığı bir merkez olarak değer ve takdir kazanmıştır.

Ankara, tarihi boyunca hiçbir zaman medeniyetlerin çatıştığı kanlı bir mücadele sahası olmamıştır. Aksine medeniyetlerin buluğuğu, farklı kültürlerin kaynaştığı bir barış adası olmuştur. Ankara Türkiye’nin hem kültür, hem de finans merkezidir. Bizim hedefimiz ise Ankara’nın kıtalar arası bir finans merkezi olmasının yanı sıra aynı zamanda bir kültür ve turizm şehri olmasıdır. Dünyada süratle gelişen ihtisas fuarları ve kongre turizmi, metropollerdeki dinamizmin lokomotifine olmaya başlamıştır. Bunu, turizm ve dış ticaret aktiviteleri ile birlikte düşündüğümüzde Ankara için yeni ekonomik yapılanmaların da gereği ortaya çıkmaktadır. Bir kültür ve turizm kenti olan Paris’le, bir finans ve ticaret merkezi olan New York’la rekabetimiz asıl şimdi başlıyor. Elbette bu rekabetin temelinde bir medeniyet yarışı yatmaktadır ve barış dolu bir dünya, esenlik dolu bir dünya, gelişmiş bir dünya için bu yarışta adımlarımızı sıklaştırmaktan başka are yoktur.

Bugün hem Ankara’yı, hem Türkiye’yi bir turizm markası haline getirmek, bunun için en başta kendimizi doğru ve etkin biçimde ifade etmek için kolektif bir çabaya, tüm ilgili kurum, kuruluş ve sektörleri kuşatan ortak bir heyecana, bu heyecana bağlanan ortak bir hedef ve umuda tanık oluyoruz.

Kentsel yaşam kalitesi her geçen gün biraz daha artan Ankara, yüzünü ve yönünü, kendisini tarihteki kadim merkez misyonuyla buluşturacak proje ve uygulamalara çevirmek zorundadır. Ankara Türkiye için bir marka olmaya en yakın destinasyondur ve tarihten gelen muazzam bir potansiyeli vardır. Bırakın Avrupa'yı, Amerika gibi, Japonya gibi uzak pazarlarda Türkiye denildiğinde ilk önce Ankara akla gelmektedir. Ankara'nın bu tarihi yanını belki en büyük atraksiyon unsuru olarak korumak gerekmektedir.

Ülkeler artık marka savaşı yapıyorlar ve dünyada öyle söz sahibi oluyorlar. Artık topla tüfekte değil, markalarla ülkeler ele geçiriliyor. Peki ama her biri marka olabilecek geçmişin müthiş değerlerini bünyesinde barındıran, dünyanın birçok medeniyetine ev sahipliği yapmış tek şehri Ankara, dünya markalar cennetinde hak ettiği tahta neden çıkamıyor?

Stratejik Amaçların Belirlenmesi

Ankara markası yaratılması için gerçekleştirilecek olan reklam kampanyası kapsamında Ankara ve Türkiye adının özdeşleştirilmesi ve Ankara için yaratılacak olan olumlu imaj, algılama ve değerlendirmenin genel anlamda bir ülke olarak Türkiye üzerine aktarmaktır. Bu bağlamda gerçekleştirilecek olan reklam kampanyası bünyesinde Ankara bir ürün gibi düşünülerek Türkiye üzerine gönderme yapmak ve şu anda gerek Ankara gerek Türkiye hakkında belirli bir bilinirlik düzeyine sahip bireyler, gruplar ve ülkeler ile bugüne kadar hiçbir farkındalığı ve bilgisi olmayan topluluklarda farkındalık yaratılmaya çalışmaktır. Bu amaçta belirlenen hedef kitle ile yoğun bir mesaj aktarımı yaratılacaktır, bu süreç içinde gerçekleştirilecek olan reklam kampanyasının hedeflenen etkiyi sağlayabilmesi için halkla ilişkiler ve pazarlama faaliyetleri ile de desteklenmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda tüm bu faaliyetler kapsamında farklı iletişim araçlarından yararlanılarak hedef kitle ile ortak bir tecrübe alanı oluşturmak ve hedef kitlenin istek, ihtiyaç ve beklentileriyle sunulacak olan faydanın aynı potada bütünleştirilmesine çalışmaktır.

Diğer taraftan reklam kampanyası çerçevesinde temel amaç olan iletişim olgusu doğrultusunda gerçekleştirilen çalışmalar bünyesinde hedef kitlelere sadece Ankara ve Türkiye'nin faydalarını sunmanın yeterli olmayacağıdır. Çünkü dünya ülkelerini ve şimdiye kadar markalaşmış bölümleri dikkate alındığında bu alanda büyük bir rekabetin varlığı dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, Ankara ve özdeşleştirilmeye çalışılan Türkiye markasının üstün ve farklı özelliklerini vurgulayarak ürün ve marka farklılaştırması ile fayda maksimizasyonu yaratmaya çalışmaktır. Bu doğrultuda iletişim amacı kapsamında ilk olarak hedef kitleyi bilgilendirmek ve Ankara ve Türkiye adının farkına varıp algılamasını yani diğer markalarla kıyaslaması sonucunda sağlayacağı artı değerlerinin benimsemesini sağlamaktır. Bu amaçla Ankara ve Türkiye konusunda bugüne kadar gerçekleştirilen çalışmaların yarattığı iletişim boşluğu doldurulmaya çalışılacaktır. Ankara ve Türkiye'yi bir marka olarak adlettiğimizde bunların Pazar büyüme oranlarının yüksek, Pazar paylarının düşük olduğunu kabul edersek reklam kampanyası bünyesinde öncelikle iletişim amacının seçilmesi bu tür (question mark) olarak tanımlanan ürünlerle uyum sağlayacağı düşünülmektedir.

Ankara ve üzerine gönderme Türkiye markasının tanıtım çalışmalarının ürün ve markanın var oluşundan bu yana yapıldığı, ancak izlenen yanlış stratejiler ve konumlandırma sonucunda ürün ve markanın mal hayat eğrisinde giriş aşamasında kaldığı ve büyüme aşamasına geçiş yapamadığı, dolayısıyla hedeflenen amaçlara ulaşamadığı gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda gerçekleştirilecek olan reklam çalışmaları kapsamında oldukça geniş bir alana yayılmış bulunan hedef kitlelere seslenmek için reklam stratejileri bünyesinde ulaşılabilirlik faktörü benimsenecektir. Ancak kampanya kapsamında öncelikli amaç olarak belirlenen iletişim amacının reklamdaki başarısının ana ölçütünü gösterecek olan mümkün olan en yüksek sayıda hedef kitlenin ürün ve marka adından haberdar edilmesi ve harekete geçilmesine zemin hazırlayacak düzeyde konumlandırmaktır.

Bu amaçla etkin reklam faaliyetleri gerçekleştirilerek hedef kitleyi doğru bilgilendirme ilkesine sıkı sıkıya bağlı bir anlayış içinde yapılandırılacak ve bu şekilde Ankara ve Türkiye markası saygınlık kazanacaktır. Bu durumda ancak kullanılacak olan etkin iletişim araçlarının

oluşturduğu sağlıklı zemin yaratılacak ve Ankara ve Türkiye markası bu zeminde doğup büyüyerek güçlü bir kişilik ve kimlik kazanması; coğrafi ve siyasi sınırlar ötesine taşınması sağlanabilecektir.

Bunların dışında marka oluşturma doğrultusunda gerçekleştirilecek tüm bu çalışmaların belirli bir süre içinde hedef kitledeki artış oranı olarak sonuçları görülmelidir. Ayrıca gerçekleştirilecek reklam kampanyası ile Ankara'nın saygınlığının arttırılarak ona karşı güçlü ve pozitif bir imaj yaratılması, marka bağımlılığı ve sadakatinin desteklenmesi düşünüldüğü için sonuçların oldukça tatminkar bir seviyeye çıkarılması düşünülmelidir. Tabii ki bu amaçları gerçekleştirebilmek için reklamın vurucu gücü olan satış amacını da kullanmak gerekmektedir. Kampanya bünyesinde reklamın satış amaçlarından biri olarak belirlenen Soft-Sell yani Ankara imajını güçlendiren ve pazarda belirlenen tüm segmentlerin ve hedef kitlelerin Ankara'ya karşı genel bir talep oluşturmasını sağlayan ve hedef kitle gözünde prestij, kalite, üstünlük, farklılık gibi tanımlamaları marka lehine çeviren uzun vadeli satış amacının iletişim amacının başarısıyla paralel olarak geliştirilmesi benimsenmelidir.

Reklam kampanyası kapsamında belirlenen iletişim yani belirlenen hedef kitle bölümlerine ulaşılarak Ankara adından haberdar edilmesi ve bilinirlik düzeyinin arttırılması ve, satış yani belirlenen hedeflerin kitlelerin Ankara markasının diğer markalarla kıyaslamaları sonucunda söz konusu markanın üstün, farklı ve avantajlı yönlerini algılaması sonucunda taleplerinin Ankara'ya yönlendirilmesi dışında kampanya bünyesinde diğer bir takım özel amaçlar da belirlenebilir. Bunlardan ilki temel amacımız olan Ankara adına güçlü bir kişilik ve kimlik verilmesi sonucunda Ankara markasının yaratılması, ve bu markanın prestijinin arttırılarak güçlü ve pozitif bir imaj kazandırılması ve saygınlığının sağlanmasıdır. Öte yandan şu anda markayı tercih eden ve markayla ilgili belirli bir bilinirlik düzeyine sahip olan hedef kitle bölümlerinin marka tercihinin arttırılarak marka bağımlılığı ve sadakati yaratılmasıdır. Ayrıca potansiyel hedef kitlelerin dikkati çekilerek Ankara hakkında belirli bir önyargıya sahip olmaksızın tercihlerinin bu noktaya yönlendirilmesini sağlamaktır. Özel amaçlar kapsamında belirlenebilecek en önemli hedeflerden biri de Ankara'ya karşı sosyal, ekonomik, kültürel ve

siyasal düzeylerde bugüne kadar oluşturulmuş imajın değiştirilmesi ve Ankara adı üzerinden gerçekleştirilen pozitif ve başarılı reklam ve tanıtım çalışmaları doğrultusunda oluşturulacak olan olumlu imajı Türkiye ile bütünleştirmektir.

Belirlenen tüm bu amaçların gerçekleştirilmesinden ve Ankara markasının yaratılarak ülkeye karşı olumlu bir imaj oluşturulmasından sonra hedef kitlenin Ankara'ya yönelik tercihini yoğunlaştırması düşünülmektedir. Bu amaçla ileriki dönemlerde satış amacının ikinci unsuru olan Hard-Sell yaklaşımını da benimsemektir. Ankara'nın ürün yaşam eğrisinin giriş aşamasından büyüme ve olgunluk aşamalarına getirilmesi satış amacını gerçekleştirmede ne kadar başarılı olduğuna paralel bir gelişim gösterecektir. Bu doğrultuda Hard-Sell aşamasında Ankara markasına karşı genel talebin yaratılmasından sonra, bu talebin ürünün fiziksel özelliklerinden çok psikolojik özelliklerinin kullanılarak ürüne karşı seçici talep oluşturulmasına çalışılacaktır.

Bu aşamada uygulanacak olan reklam ve tanıtım çalışmaları daha da yoğunlaştırılacak ve de hedef kitleye farklı şekillerde ulaşılmasının sağlanması için farklı iletişim araçlarından yoğun olarak yararlanılacaktır. Bu araçların uluslar arası düzeylerde belirlenen hedef kitlelere en doğru yer ve zamanda ve en kolay, etkin şekilde ulaşmayı sağlayacak olan uluslar arası kitle iletişim araçları olması düşünülmektedir.

Türkiye'nin bir bütün olarak marka konumlandırması ile ilgili olan reklam kampanyasında turizm boyutuna gelindiğinde artık ülkelerin genel imajı değil, bu genel imajı kendi bünyesinde en öz olarak taşıyan şehirler pazarlanmaktadır. Örneğin; Çin'e Şangay, Rusya'da Moskova, Fransa'da Paris ve Corte d'Azur, İspanya'da İbiza, Mallorca, Yunanistan'daki Atina gibi. Böylece pazarlamayı etkileyebilecek genel unsurlar minimuma indirilebilirken, sadece şehrin pazarlamasından gelen niche ve gerilla pazarlaması yönteminin avantajları kullanılabilir. Kısaca balığın olduğu havuzdan avlanılabilir.

Kaynakların Analiz Edilmesi

Ankara'nın Türkiye adına bir marka haline getirilmesi için yıllar içerisinde bir takım çalışmalar yapılmasına rağmen, halen daha marka olmak için çırpınmakta olduğu bir gerçektir. Ankara'nın marka olmak yönünde iki tane çok ciddi sorumluluğu vardır. Bunlardan birincisi 3 bin yıldan daha uzağa giden tarihi itibarıyla kendini marka etmek mecburiyeti. Yani yeniden marka olmak sorumluluğu. İkincisi de Türkiye markasının lokomotifini olmak zorunluluğu. Bu nedenle Ankara'yı marka yapmak konusunda çok ciddi gayretler gösterilmesi gerekmektedir.

Ankara, Doğu ile Batı'nın olduğu kadar bir çok anlamda olağan ile olağan üstünün de anlamda olağan ile olağan üstünün de bulunduğu bir yer yüzü şehridir. Ankara için "Dünya medeniyetlerinin çeyiz sandığı" denmektedir. Biz bu sandığı dünyaya açmak, içindeki güzellikleri, tüm insanlık ailesiyle paylaşmak zorundayız. Ankara kendisini küresel bir cinnetin dekoru haline getirmeye çalışanlara inat, bir çok kültüre ev sahipliği yapmış, farklı dinlerden, farklı dillerden, farklı etnik kökenlerden insanları barış içinde yaşatmış tarihi gerçekliği içerisinde, dünyaya örnek teşkil edecek bir toplum modelinin, bir arada yaşama tecrübesinin ortaya çıktığı bir merkez olarak değer ve takdir kazanmıştır.

Ankara, Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti, Ankara ilinin merkezi olan şehir, Türkiye'nin en kalabalık ikinci, dünyanın ise en kalabalık otuz sekizinci kenti. Topraklarının büyük bölümü İç Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Sakarya bölümünde yer alır. Türkiye'nin coğrafi merkezine yakın olduğu için, hem konum hem de işlev itibarıyla *Türkiye'nin kalbi* benzetmesi yapılır. Bilinen tarihi en az 10 bin yıl öncesine, Eski Taş Çağı'na ulaşan Ankara, Hattileri, Hititleri, Frigleri, Lidyalıları, Ahamenişleri (Persler), Makedonyalıları, Galatları (Keltler), Romalıları, Selçukluları ve Osmanlıları ağırlamış, Batı ve Doğu medeniyetlerine ev sahipliği yapmıştır. Geçmişte, Galatlar'ın bir boyu olan Tektosaglara ve sonrasında Friglere başkentlik yapmış olan kent, 1923'ten beridir de Türkiye Cumhuriyeti'ne başkentlik etmektedir.⁸¹

---

⁸¹ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Ankara>

Anlatılması gereken Doğu ile Batı olmak üzere ikiye ayrılan bir Roma. Coğrafi “Doğu Batı”dan kültürel “Doğu Batı”ya uzanan bir süreçtir. Ve Bizans’tan bugüne kalan renkli cam parçalarıdır dünyaya anlatmamız gereken kaynaklar. Yada Osmanlı’nın Bizans’tan neleri alıp yaşattığı konusuna girebiliriz.

Medeniyet olarak tanımlanan kültür, toplumun geçmişini, günümüze taşıyan etkinlikleri, aynı zamanda o toplumun kültürünü de oluşturmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde çok geniş spektrumu ifade etmektedir. Örneğin ören yerleri, anıtlar, kalıntılar yanında örf ve adetleri, inanışları, geçmişten taşıdığı uğraşları, yaşam biçimleri, hatta mutfağı vb. bütün değerlerini o toplumun kültürü olarak kabul etmek mümkündür. Ülkemizin dış tanıtımını ele alacak olursak, uluslar arası platformda iyi bir imaja sahip olmayan Türkiye, pazarlamasını bütün turizm ürünlerini içinde bulunduran Ankara’yı marka haline getirerek gerçekleştirmesi gerekmektedir. Turizm üzerine yapılan bilimsel araştırmalar, Avrupa’daki turizm talebinin genelde kentsel odaklı olmakla birlikte kültürel değerler ve yöresel etkinliklere ilgi duyduklarını göstermektedir. Bu da kültürel turizmin gelişmesinde önemli bir rol üstlenmektedir. Uluslar arası arenada nasıl Fransa dendiği zaman akla Paris ve aşk geliyorsa, Türkiye dendiği zaman da Ankara, kültürel, turistik güzellikler ve farklı bir yaşam tarzı gelmelidir. Kısacası bütün çalışmalar ve halkla ilişkiler faaliyetleri kesinlikle Ankara markası yaratılmak için yapılmalıdır. Ankara’yı markalaştırmaktaki amaç, potansiyeli rakiplerinden farklılaştırarak, zihinde kalıcı bir yer edinmesini sağlamak olmalıdır. Ve bu çalışmalar ışığında hedef kitleye doğru olarak ve kısa zamanda ulaşmanın tekniği de oluşturulmak istenen markaya yönelik tanıtım faaliyetleridir. Tabi ki marka oluştururken temel Ankara üzerine kurulmalıdır. Son 20 yılda turizmde hızlı gelişme kaydeden Türkiye, turizm talebi araştırıldığında kültürel yerlere olan ilginin gün geçtikçe arttığı gözlemlenmektedir. Artık turistler deniz, kum, güneşi Akdeniz ülkelerinin hepsinde bulabileceklerinin farkındalar. Doğal olarak da daha farklı turizm ürünlerinden faydalanmak, gittikleri yöredeki insanların yaşam tarzlarını öğrenmek, kısa sürede olsa onların içinde yer almak istemektedirler. Bu taleplerin karşılanabilmesi için de Türkiye bulunmaz bir fırsattır, elindeki değerleri iyi kullanabilen için. Çünkü Akdeniz çanağında özellikle de 10 bin yıldır Hitit, Firik, Lidya, Lonya, Roma, Bizans,

Osmanlı medeniyetlerinin yaşamış olduğu gerçeği, bölgeyi dünyanın en büyük açık hava müzelerinden biri haline getirmiştir.

Ve o zamanlarda bugüne sayısız tarihi eserlerle donatılmıştır Ankara. Doğal olarak da Ankara'daki tarihi değerler, sadece bizi değil bütün insanlığı ilgilendirir bir hal almıştır. Ankara'nın tarihi güzelliklerini kısa başlıklar altında incelersek, Tanrı yapımı bu kentin dünyanın en büyük açık hava müzesi olduğu ortaya çıkacaktır.

Anadolu Medeniyetleri Müzesi

Anadolu Medeniyetleri Müzesi: Müze, Ankara Kalesi'nin güneydoğu kısmında, Atpazarı olarak bilinen semtte bulunan iki Osmanlı yapısından meydana gelmektedir. İki yapıdan birisi olan Mahmut Paşa Bedesteni'nin, Fatih dönemi baş vezirlerinden tarafından 1464-1471 tarihleri arasında yaptırıldığı tahmin edilmektedir. Yapının planı klasik tiptedir. Ortada 10 kubbe ile örtülü dikdörtgen planlı kapalı mekân, karşılıklı yerleştirilen üstü beşik tonozlarla örtülü 102 dükkândan meydana gelen bir arasta ile çevrilmektedir. İkinci yapı olan Kurşunlu Han, tahrir defterlerine ve sicil kayıtlarına dayanan son araştırmalara göre Fatih dönemi baş vezirlerinden Mehmet Paşa'nın Üsküdar'daki imaretine vakıf olarak yaptırılmıştır. Kitabesi

yoktur. 1946 yılındaki onarımında II. Murat'a ait sikkeler ele geçirilmiştir. Bu buluntular, hanın 15. asrın ilk yarısında var olduğunu kanıtlar niteliktedir. Han, Osmanlı devri hanlarının tipik plan karakterinde olup ortada avlu ve revak sırası ile, bunları çeviren iki katlı odalardan oluşur. Zemin katta 28, birinci kata 30 oda yer alır. Hanın kuzey cephesinde 11, doğu cephesinde 9 ve giriş eyvanı içerisinde karşılıklı yerleştirilen 4 dükkân yer alır. İki yapı da 1881 yılındaki yangından sonra terk edilmiştir. Atatürk'ün telkinleriyle merkezde bir "Eti Müzesi" kurulması isteği üzerine Kültür Müdürü Hamit Zübeyir Koşay tarafından Milli Eğitim Bakanı Saffet Arıkan'a yapılan öneri sonunda, Mahmut Paşa Bedesteni ve Kurşunlu Han, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından satın alınarak 1938 yılından 1968 yılına kadar süren onarımlar sonunda Ankara Arkeoloji Müzesi olarak ziyarete açılmıştır. Kendine özgü koleksiyonları ile dünyanın sayılı müzeleri arasında yer alan Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde, Anadolu'nun arkeolojik eserleri Paleolitik Çağ'dan başlayarak, Osmanlı dönemine kadar kronolojik bir sırayla sergilenmektedir. Bedestenin yan salonlarında kronolojik düzen içinde, Paleolitik, Neolitik, Eski Tunç, Assur Ticaret Kolonileri, Hitit, Phrygia, Urartu dönemlerine ait, Karain, Çatalhöyük, Hacılar, Can Hasan, Beyce Sultan, Alacahöyük, Karaz, Mahmutlar, Eski yapar, Elmalı, Kültepe, Acmhöyük, Boğazköy, Gordion, Pazarlı, Altıntepe, Adilcevaz, Patnoz kazılarında gelme çeşitli koleksiyonlar ve Yunan, Roma, Bizans dönemlerine ait örnekler; bedestenin orta salonunda, Hitit İmparatorluk (Alacahöyük) ve Geç Hitit (Malatya, Karkamış, Sakçagözü) kentlerinin giriş kapılarına ait taş kabartmalar kazıda buldukları biçimde sergilenmektedir. Anadolu Medeniyetleri Müzesi, 19 Nisan 1997 tarihinde İsviçre'nin Lozan kentinde 68 müze arasında birinci seçilerek "Yılın Müzesi" unvanını elde etmiştir.

Etnografya Müzesi

Etnografya Müzesi : Etnografya, Ankara'nın Namazgâh adıyla anılan semtinde, Müslüman mezarlığı olan tepede kurulmuştur. Ankara Etnografya Müzesi Kurtuluş Savaşında Cuma namazlarının kılındığı eski adı Namazgâh Tepesi olan yerde kuruldu. Önceleri Arkeoloji Müzesi olarak kullanılması düşünülmüş, sonra Resim Heykel Müzesi olmasına karar verilmiş, açılış töreninden sonra bugünkü işlevine kavuşmuştur. Müze 18.7.1930 yılında halka açılmış ve 1938 yılının Kasım ayında iç avlusu geçici kabir olarak ayrılmış, Atatürk'ün naaşı, 1953 yılında Anıtkabir'e nakline değin, burada kalmıştır. Bu kısım halen Atatürk'ün anısına hürmeten sembolik bir kabir şeklinde korunmaktadır. Binanın mimarı cumhuriyet döneminin ilk mimarlarından olan Arif Hikmet Koyunoğlu'dur. Binanın mimarı Arif Hikmet Koyunoğlu Cumhuriyetin ilk dönem mimarlarının en değerlilerindedir. Müteahhiti ise Nafiz Bey'dir. Bina dikdörtgen planlı olup, tek kubbelidir. Yapının taş duvarları küfeki taşı ile kaplanmıştır. Alınlık kısmı mermer olup üzerleri oyma süslüdür.

Binaya 14 basamaklı bir merdivenle çıkılır. Kapıdan girilince kubbe altı holüne ve buradan da iç avlu denilen sütunlu kısma geçilir. Buranın ortasına mermer bir havuz yapılmış, çatı kısmı açık bırakılmıştır. Daha sonra bu iç avlu Atatürk'e geçici kabir olarak ayrıldığında, havuz bahçeye nakledilerek, çatısı kapatılmıştır. İç avlunun etrafında simetrik olarak büyüklü küçüklü salonlar yer almaktadır. İdare kısmı müzeye bitişik olup iki katlıdır.

Müzenin önünde duran bronz Atatürk heykeli 1927 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'nca İtalyan heykeltıraş P. Cononica'ya yaptırılmıştır. Müzede maden eserler, dokuma giysi, silah ve ağaç işçiliği sergilenmektedir. Geleneksel Türk sanatının nadide örnekleri arasında Anadolu'nun çeşitli yörelerinden derlenmiş halk giysileri, süs eşyaları, ayakkabı, takunya, Sivas yöresi kadın ve erkek çorapları, keseler, oylar, çevreler, uçkurlar, peşkirler, bohçalar, yatak örtüleri, gelin kıyafetleri, damat tıraş takımları yer almaktadır. Uşak, Gördes, Bergama, Kula, Milas, Ladik, Karaman, Niğde, Kırşehir yörelerine ait dokumalar da bulunmaktadır. Ayrıca müzede Anadolu etnografya ve folkloru, sanat tarihi ile ilgili eserleri içeren bir ihtisas kütüphanesi de bulunmaktadır.

Cumhuriyet Müzesi

Cumhuriyet Müzesi (II. TBMM Binası): Ankara Ulus Meydanı'nda bulunan müze Cumhuriyet Halk Fırkası binası olarak tasarlanmış ancak, I. Büyük Millet Meclisi binasının yetersiz olması ve gelişen cumhuriyet Türkiye'si meclisinin ihtiyaçlarını karşılayamaması nedeniyle binada değişiklik yapılarak II. Türkiye Millet Meclisi olarak kullanılmış, 30 Ekim 1981 yılında da Cumhuriyet Müzesi olarak ziyarete açılmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nin ilk Büyük Millet Meclisi olan binanın ortasında geniş bir Genel Kurul Salonu vardır. Salonu çevreleyen koridorlara odalar açılmaktadır. Salonu çevreleyen koridorlara odalar, açılmaktadır. Büyük Salonun tavan ve duvarları kalem işi Türk desenleri ile süslüdür. 1960 yılına kadar Büyük Millet Meclisi olarak kullanılan bina, daha sonra Merkezi Antlaşma Teşkilatı (CENTO) binası Genel Merkezi olmuştur. Atatürk'ün Ölümünün 100. Yıldönümü dolayısıyla, Cumhuriyet Müzesi olarak düzenlenmek üzere Kültür Bakanlığına devredilen Meclis binası, büyük bir onarım görmüş, kalem işi süsleri yenilenmiştir. Bina 1923 yılında Mimar Vedat Tek tarafından tasarlanmıştır. Bodrum üzerine iki katlı olan bu yapının iç bölümleri, iki kat boyunca yükselen ortadaki meclis salonunun üç kenarına dizilmiştir. Girişten sonra enine

uzanan iki ucunda merdivenlerin yer aldığı geniş geçit, Selçuklu ve Osmanlı bezeme motiflerinin yer aldığı bir tavanla örtülmüştür. Benzer bir biçimde ele alınmış yerlerden birisi de büyük salondur. Yer yer localarla değerlendirilen bu salonun özellikle yıldız motiflerini içeren ahşap tavanı sonradan düzenlenen taç kapı ve bazı noktalar dışında kemerler, saçaklar, yer yer çinilerin yer aldığı bölümler ile bu dönemin mimari özelliklerini yansıtmaktadır. Özgün eşyaları ile meclis toplantı salonu, Atatürk ilke ve inkılaplarının anlatıldığı odalar ilk üç cumhurbaşkanı Atatürk, İsmet İnönü, Celal Bayar dönemlerini yansıtan belgeler, fotoğraflar ile bazı şahsi eşyalar sergilenmektedir. Toplantı salonunda ise Mustafa Kemal Atatürk'ün 15-20 Ekim 1927 tarihinde okuduğu Büyük Nutuk'tan bir bölüm, balmumu heykellerle meclis oturumu canlandırılmıştır.

Kurtuluş Savaşı Müzesi

Kurtuluş Savaşı Müzesi (I. TBMM Binası) : Ankara Ulus meydanında bulunan I. Türkiye Büyük Millet Meclisi binasının inşasına, 1915 yılında başlanmıştır. İlk İttihat ve Terakki

Cemiyeti kulüp binası olarak tasarlanmış binanın planı evkaf mimarı Salim Bey tarafından yapılmış, inşasına ise kolordunun askeri mimarı Hasip Bey nezaret etmiştir.

Türk mimari stilinde olan iki katlı binanın en belirgin özelliği duvarlarında Ankara taşı (ANDEZİT) kullanılmış olmasıdır.

Meclisin, 23 Nisan 1920'de bu binada toplanması kararlaştırıldığında henüz bitirilmemiş olan bina, milli bir heyecanın eseri olarak milletin katkısıyla tamamlanmıştır.

23 Nisan 1920 ile 15 Ekim 1924 tarihleri arasında I. Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak kullanılan bina daha sonra Cumhuriyet Halk Fırkası Genel Merkezi ve Hukuk Mektebi olarak işlevini sürdürmüştür, 1952 yılında Maarif Vekaletine devredilmiş, 1957 yılında ise müzeye dönüştürülmek üzere çalışmalara başlanmıştır. Bina 23 Nisan 1961'de "Türkiye Büyük Millet Meclisi Müzesi" adıyla halkın ziyaretine açılmıştır.

Atatürk'ün doğumunun 100. yılını kutlama programı çerçevesinde, 1981 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından restorasyon ve teşirtanzim çalışmaları sonucu 23 Nisan 1981 tarihinde "Kurtuluş Savaşı Müzesi" adıyla yeniden ziyarete açılmıştır.

I. Türkiye Büyük Millet Meclisinin Açılışı

23 Nisan 1920'de Meclis etrafında binlerce kişi büyük bir kalabalık halinde Meclis' in açılışını beklemişlerdir. Gerekli törenlerden sonra Meclis 115 temsilci ile ilk toplantısını yapmıştır. Meclisin ilk açılış konuşmasını ise Meclis Başkanlığı'na seçilen en yaşlı üye Sinop Mebusu Şerif Bey gerçekleştirmiştir.

"Saygıdeğer hazır bulunanlar;

Hilafet ve hükümet merkezinin geçici kaydıyla yabancı kuvvetler tarafından işgal edildiği, bağımsızlığın her bakımdan kısıtlandığı bilinmektedir. Bu vaziyette baş eğmek, milletimizin kendisine teklif edilen yabancı esaretini kabul etmesi demektir. Ancak tam bağımsızlık ile yaşamak kararlılığında olan ezelden beri hür ve bağımsız yaşayan milletimiz bu esaretini kesin

ve kararlı bir biçimde reddetmiş ve derhal vekillerini toplamaya başlayarak yüce Meclisini vücuda getirmiştir. Bu yüce Meclisin reisi sıfatıyla ve Allah'ın yardımıyla milletimizin iç ve dış tam bağımsızlığı dahilinde, geleceğini bizzat düzenleyerek ve bütün dünyaya ilan ederek Millet Meclisini açıyorum."

Bu açılış konuşmasından sonra Ankara mebusu Mustafa Kemal söz alarak Meclisin hangi azalardan teşekkül edeceğine bir açıklama yapmıştır.

Atatürk bir konuşmasında "Büyük Millet Meclisi,Türk Milletinin asırlar süren arayışlarının özü ve onun bizzat kendisini idare etmek şuurunun canlı bir timsalidir" diyerek Büyük Millet Meclisi'nin önemini vurgulamıştır.

Binanın Bölümleri

Koridor

Koridorun sol tarafında ve odalarda 1918-1923 yılları arasındaki olaylar, tarih sıralamasına göre yağlıboya tablo, fotoğraf, belge, bazı objeler, harp silah araç gereçleri ve modelleriyle anlatılmaktadır.

Koridorun sağ tarafında ve odalarda ise Meclis çalışmaları birinci ve ikinci dönem mebuslarına ait fotoğraf, yağlı boya tablo, belge, hatıra eşyaları ve bazı objeler sergilenmektedir.

Riyaset Divanı-Bakanlar Kurulu Odası

Girişte, koridorun solundaki ilk odadır. Burası icra vekilleri heyeti odası olarak kullanıldığı gibi,Riyaset Divanı odası olarak da kullanılmıştır. Burada Sivas Kongresi'nde kullanılan başkanlığa ait masa, ortada uzunca bir masa ile sandalyeler teşhir edilmekte, odanın duvarlarında ise Cumhuriyet'in ilanından sonraki ilk Bakanlar Kurulu üyelerinin fotoğrafları bulunmaktadır. Oda ilk hali korunarak teşhir edilmektedir.

Encümen Odası (Komisyon Odası)

Koridorun solundaki ikinci oda olup, mecliste çeşitli konuların komisyonlar tarafından incelendiği odadır. Odada Mondros Mütarekesi'nden başlayarak Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışı, Amasya Tamimi, Erzurum ve Sivas Kongreleri ve Misak-ı Milli belge, fotoğraf ve bazı objelerle anlatılmaktadır. Odada sergilenen en önemli eser Erzurum Kongresi'nde kullanılan mühürdür.

Dinlenme Odası

Koridorun solundaki üçüncü odadır. Meclis kulisi olarak kullanılmıştır. Odada Mustafa Kemal'in Ankara'ya gelişini anlatan bir yağlı boya tablo yer almaktadır. Meclisin açılışı, Sevr ve Lozan anlaşmalarına göre Türkiye'nin durumu 1. ve 2. İnönü muharebeleri fotoğraf, belge ve haritalarla anlatılmaktadır. Ayrıca Kurtuluş Savaşı'nda kullanılan telefon santrali, bazı harp araç ve gereçleri Gümrü Antlaşması sırasında Kazım Karabekir Paşa'ya hediye edilen gümüş yemek takımı sergilenmektedir.

Şer'iyе Encümeni Odası

Koridorun solundaki dördüncü odadır. Bu odada yasa tekliflerinin anayasaya uygunluğu görüşülürdü. Kurtuluş Savaşı'nın son aşaması olan Büyük Taarruz fotoğraf, belge ve haritalarla anlatılmaktadır. Odada Misak-ı Milli'yi temsil eden sembolleri taşıyan bir halı, istiklal madalyaları, Gazi Mustafa Kemal ve arkadaşlarını Meclis balkonunda gösteren yağlıboya tablo sergilenmektedir.

İdare Odası

Koridorun solundaki beşinci oda Meclis idare odası olarak kullanılmıştır. Odada İstiklal Marşımız, Kurtuluş Savaşı'na katılan komutanların fotoğrafları, Mudanya Mütarekesi, Lozan Barış Antlaşmaları ile ilgili belgeler, Ankara'nın Başkent oluşu, Cumhuriyetin ilanı, Mustafa Kemal'in Cumhurbaşkanı seçildikten sonra meclisteki konuşması ve Cumhurbaşkanı iken çekilen fotoğrafı, Mustafa Kemal'e ait baston, mavzer mühürler ile Mustafa Kemal'in Kurtuluş Savaşı'nda kullandığı dürbün, üniforma örnekleri, 23 Nisan 1920'de meclis binasına asılan Recep Peker imzalı bayrak, Büyük Millet Meclisi'ne Hanımlar Esirgeme Derneği'nin hediye ettiği üzeri yazılı örtü sergilenmektedir.

İdare Odası

Koridorun sağındaki beşinci ve altıncı odalar meclisin idari odaları olarak kullanılmıştır. Bugün altıncı oda müze idare odası olarak kullanılmaktadır. Beşinci odada ise birinci ve ikinci dönem mebuslarına ait fotoğraflar, hüviyet vesikaları, TBMM tarafından mebuslara hediye edilen mavzerler, istiklal madalyaları, rozetler, belgeler ve özel hatıra eşyaları sergilenmektedir.

Meclis Toplantı Salonu

Koridorun sağında yer alan büyük salon toplantı salonudur. Burası ilk haliyle teşhir edilmektedir. Salonun ortasında Başkanlık ve Divan üyeleri kürsüsü, kürsünün arkasında eski yazıyla "Hakimiyet Milletindir" yazısı yer almaktadır. Kürsünün karşısındaki sıralar Bakanlar Kurulu, yanlardaki sıralar milletvekilleri, sağıdaki balkon kordiplomatik, soldaki balkon dinleyiciler, balkon altları ise yerli ve yabancı basın temsilcileri yeri olarak kullanılmıştır.

Meclis'in 23 Nisan 1920'de toplandığı bu salonda bulunan kürsü, Ankaralı bir marangoz tarafından yapılarak meclise hediye edilmiş, sıralar Ankara Öğretmen Okulu'nun uygulama sınıfından, iki petrol lambası ile sac sobalar civar kahvehanelerden, büro malzemeleri ise resmi dairelerden getirilerek, Ankara'da kurulmakta olan ve millet egemenliğine dayanan ilk meclis binasının temelleri milletinle birlikte burada atılmıştır.

Mescit

Müze girişinin sağındaki ilk odadır. Sade bir görünümü olan bu odada seccade ve Kuran rahleleri teşhir edilmektedir.

Reis Odası (Meclis Başkanı Odası)

Sağıdan ikinci oda olup Mustafa Kemal'in Meclisteki çalışma odasıdır. İlk hali korunarak teşhir edilmektedir. Sade bir görünümü olan bu odada çok önemli kararlar alınmıştır. Bu odada milli bayramlarda zaman zaman sergilenen Cumhurbaşkanlığı mührü müzenin en önemli

ve en seçkin eserleridir.

Alt Kat

Müzenin alt katı bugün fotoğrafane, eser depoları ve sergi salonu olarak kullanılmaktadır.

Anıtkabir: Türk Kurtuluş Savaşı'nın ve inkılaplarının önderi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün, Ankara Anıttepe'de (*eski adıyla Rasattepe*) bulunan anıt mezarıdır. Ayrıca dördüncü cumhurbaşkanı Cemal Gürsel de 1966 yılında devrim şehitleri bölümüne defnedilmiştir (6 Kasım 1981 tarihli Devlet Mezarlığı Kanunu 1.madde 2.fıkra gereğince, 27 Ağustos 1988'de çıkartıldı). 1973'den beri İsmet İnönü'nün kabri de Anıtkabir'dedir.

Anıtkabir projesi için yer tesbiti yapıldıktan sonra bir proje yarışması açılmasına karar verildi. Önce bu yarışmaya sadece Avrupalı mimarların girmesi şart koyuldu fakat kamuoyundaki tepkiler nedeniyle yarışma Türk mimarlara da açılarak uluslararası duruma getirildi. Hükümetçe tarafsız bir jüri kuruldu ve Prof. P. Bonatz, Prof. İvan Tenghom ve Macar Prof. Karoly Wickinger ile Türk sanatçıları Prof. Arif Hikmet Holtay, Mimar Muammer Çavuşoğlu ve Yüksek Mimar Muhlis Sertel vardı. Yarışmaya 27 yabancı ve 20 Türk mimar katıldı ve sonuçta 3 eser ödül verilmeye değer bulundu. Bunlardan biri Tannenberk Anıtı'nı yapan Prof. Johannes Kruger'in, biri Prof. Arnaldo Foschini'nin, biri de İTÜ Mimarlık Fakültesi hocalarından Prof. Dr. Emin Halid Onat ile Doç. Dr. Ahmet Orhan Arda'nın eserleriydi. Hükümet Türk sanatçılarının eserlerinin uygulanmasına karar verdi. Bu kararın nedeninde şu düşünceler yer alıyordu: Yarışmayı kazanan üç proje birçok yönlerden aynı değerdedir. Fakat bunlar içinde, iki Türk'ün yaptığı eser bu ulusal konuyu daha başarılı olarak ifade etmiştir. Bundan başka, jüri raporunda belirtildiği gibi, bu projenin araziye uygunluğu öteki projelerden çok üstündür.

Anıtkabir'in yerinin seçilmesi için görevlendirilen komisyon 1 Mart 1941 tarihinde uluslararası bir yarışma açtı. Yarışmaya, Türkiye, Almanya, İtalya, Avusturya, İsviçre, Fransa ve Çekoslovakya'dan toplam 47 proje katıldı. Bu projelerden 3 tanesi komisyon tarafından

ödüle layık görüldü. Milli konuyu daha başarılı ifade etmesi ve projenin araziye uygunluğu nedeniyle, Prof. Dr. Emin Onat ve Doç. Dr. Ahmet Orhan Arda'nın projesinin uygulanmasına karar verildi.

Anıtkabir projesinin belirlenmesinden sonra, ilk aşamada kamulaştırılma çalışmaları yapıldı ve 9 Ekim 1944 tarihinde yapıma başlandı. Anıtkabir'in inşası 9 yıllık bir sürede 4 aşamalı olarak 1953 yılında tamamlandı.

Birinci Kısım İnşaat: 1944-1945; Toprak seviyesi ve aslanlı yolun istinat duvarının yapılmasını kapsayan birinci kısım inşaat 9 Ekim 1944 tarihinde başlanmış ve inşaat 1945 yılında tamamlanmıştır.

İkinci Kısım İnşaat: 1945-1950; Mozole ve tören meydanını çevreleyen yardımcı binaların yapılmasını kapsayan ikinci kısım inşaat 29 Eylül 1945 tarihinde başlamış, 8 Ağustos 1950 tarihinde tamamlanmıştır. Bu aşamada inşaatın kâgir ve betonarme yapı sistemine göre, temel basıncının azaltılması göz önünde tutularak, anıt kütesinin 'temel projesinin' hazırlanması kararlaştırılmıştır. 1947 yılı sonuna kadar mozolenin temel kazısı ve izolasyonu tamamlanmış ve her türlü çöküntüleri engelleyecek olan 11 metre yüksekliğinde betonarme temel sisteminin demir montajı bitirilme aşamasına gelmiştir.

Giriş kuleleri ile yol düzeninin önemli bir kısmı, fidanlık tesisi, ağaçlandırma çalışmaları ve arazinin sulama sisteminin büyük bir bölümü tamamlanmıştır.

Üçüncü Kısım İnşaat: 1950; Anıtkabir üçüncü kısım inşaatı, anıta çıkan yollar, aslanlı yol, tören meydanı ve mozole üst döşemesinin taş kaplaması, merdiven basamaklarının yapılması, lâhit taşının yerine konması ve tesisat işlerinden oluşmuştur.

Dördüncü Kısım İnşaat: 1950-1953; Anıtkabir'in 4. kısım inşaatı ise şeref holü döşemesi, tonozlar alt döşemeleri ve şeref holü çevresi taş profilleri ile saçak süslemelerinin yapılmasını kapsıyordu. Dördüncü kısım inşaat 20 Kasım 1950 tarihinde başlamış ve 1 Eylül 1953 tarihinde bitirilmiştir.

Anıtkabir Projesi'nde mozolenin kolonat üstünde yükselen tonoz bir bölüm bulunmaktaydı. 4 Aralık 1951 tarihinde hükümet, projenin mimarlarına Şeref Holü'nün 28 metrelik yüksekliğinin azaltılması ile yapının daha çabuk bitirilmesinin mümkün olup olmadığını sordu. Mimarlar yaptıkları çalışmalar sonucu Şeref Holü'nü taş bir tonoz yerine, betonarme bir tavan ile örtmenin mümkün olduğunu bildirdiler. Böylece tonoz yapının zemine vereceği ağırlık ve bunun doğuracağı teknik sıkıntılar da ortadan kalkıyordu.

Anıtkabir'in yapımında, beton üzerine dış kaplama malzemesi olarak kolay işlenebilen gözenekli, çeşitli renklerde traverten, mozole içi kaplamalarında ise mermer kullanılmıştır.

Heykel grupları, aslan heykelleri ve mozole kolonlarında kullanılan beyaz travertenler Kayseri Pınarbaşı ilçesi'nden, kulenin iç duvarlarında kullanılan beyaz travertenler ise Polatlı ve Malıköy'den getirilmiştir. Kayseri Boğazköprü mevkiinden getirilen siyah ve kırmızı travertenler tören meydanı ve kulelerin zemin döşemelerinde, Karabük Eskipazar'dan getirilen sarı travertenler zafer kabartmaları, şeref holü dış, duvarları ve tören meydanını çevreleyen kolonların yapımında kullanılmıştır.

Anıtkabir minyatürü.

Şeref holünün zemininde kullanılan krem, kırmızı ve siyah mermerler Çanakkale, Hatay ve Adana'dan, şeref holü iç yan duvarlarında kullanılan kaplan postu Afyon'dan, yeşil renk mermer Bilecik'ten getirilmiştir. 40 ton ağırlığındaki yekpare lâhit taşı Osmaniye'den, lahitin yan duvarlarını kaplayan beyaz mermer ise Afyon'dan getirilmiştir.

Anıtkabir'in genel mimarisi Türk mimarlığında 1940-1950 yılları arasındaki "II. Ulusal Mimarlık Dönemi" olarak adlandırılan dönemin özelliklerini yansıtır. Bu dönemde daha çok anıtsal yönü ağır basan, simetriye önem veren, kesme taş malzemenin kullanıldığı binalar yapılmıştır, Anıtkabir de bu özelliklere uymaktadır. İlk projede mozole iki katlı olarak tasarlanmış, ancak ekonomik nedenlerle ikinci katın yapımından vazgeçilmiştir.

Bu dönem özellikleri ile birlikte Anıtkabir'de Selçuklu ve Osmanlı mimari özelliklerine ve süsleme öğelerine sıkça rastlanır, örneğin dış cephelerde, duvarların çatı ile birleştiği yerde kuleleri dört yandan saran Selçuklu taş işçiliğinde testere dişi olarak adlandırılan bordür bulunmaktadır. Ayrıca Anıtkabir'in bazı yerlerinde (Mehmetçik Kulesi, Müze Müdürlüğü) kullanılan çarkıfelek ve rozet denilen taş süslemeler Selçuklu ve Osmanlı sanatında da göze çarpmaktadır.

Bütün bu özellikleriyle yapıldığı dönemin en iyi mimari örneklerinden biri olan Anıtkabir yaklaşık 750.000 m² lik bir alanı kaplamakta olup, Barış Parkı ve Anıt Bloku olarak iki kısma ayrılır.

Barış Parkı: Anıtkabir; Atatürk'ün *Yurtta Sulh, Cihanda Sulh* özdeyişinden ilham alınarak, çeşitli yabancı ülkelere ve Türkiye'nin bazı bölgelerinden getirilen fidanlarla oluşturulan yeşil alan içinde yükselmektedir. Bu nedenle de adına Barış Parkı denilmiştir. Afganistan, Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, Avusturya, Belçika, Çin, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hindistan, Irak, İngiltere, İspanya, İsrail, İsveç, İtalya, Japonya, Kanada, Kıbrıs, Mısır, Norveç, Portekiz, Yugoslavya ve Yunanistan olmak üzere 24 ülkeden çeşitli ağaç ve fidanlar getirilmiştir. Bugün Barış Parkı'nda 104 ayrı türden yaklaşık 48.500 adet süs ağacı, ağaççık ve süs bitkisi bulunmaktadır.

Anıt Bloku

Çeşitli illerde yapılan Cumhuriyet Mitingleri dizisinin ilki olan 14 Nisan 2007 Cumhuriyet Mitingi'nde Anıtkabir'e giden ziyaretçiler

Toplam 120.000 m² lik bir alanı kaplayan Anıtkabir Anıt Bloku üç bölümden oluşmaktadır:

1. Aslanlı Yol
2. Tören Meydanı
3. Mozole

Anıtkabir'e Tandoğan kapısından girildiğinde Barış Parkı içerisinde uzanan yoldan Aslanlı Yol başındaki 26 basamaklı geniş merdivenlere ulaşılır. Merdivenin hemen başında karşılıklı olarak "İstiklâl" ve "Hürriyet" kuleleri yer alır.

Anıtkabir yapı topluluğu içinde, simetri gözetilerek yerleştirilmiş olan on adet kule vardır. Bu kulelere Türk milletinin ve Türkiye Cumhuriyeti'nin oluşumunda büyük tesirleri olan yüce kavramları temsil eden isimler verilmiştir. Kuleler, plan ve yapı bakımından birbirinin benzeridir. Kareye yakın $12 \times 14 \times 7,20$ m. boyutlarında dikdörtgen plan üzerine kurulmuş olan kulelerin üzeri piramit biçiminde çatılarla örtülüdür. Çatıların tepelerinde, eski Türk çadırlarında görülen tunç mızrak ucu vardır. Eski Türk kilim desenlerinden alınmış geometrik süslemeler, fresk tekniğinde uygulanmıştır.

Ayrıca kulelerin iç duvarlarında, o kulenin ismiyle ilgili bir kompozisyon ve Atatürk'ün özlü sözleri bulunmaktadır.

İstiklâl Kulesi: Aslanlı Yol'un sağ başındaki İstiklâl Kulesi'nin iç duvarlarında bulunan kabartmada, ayakta duran ve iki eliyle kılıç tutan bir gencin yanında bir kaya üzerine konmuş kartal figürü görülmektedir. Kartal, mitolojide ve Selçuklu sanatında gücün, istiklâl ve bağımsızlığın sembolü olarak tasvir edilmiştir. Kılıç tutan genç ise istiklâli savunan Türk milletini temsil etmektedir. Kabartma Zühtü Müridoğlu'nun eseridir.

Ayrıca kule duvarlarında yazı bordürü olarak Atatürk'ün istiklâl ile ilgili şu sözleri yer almaktadır:

- *Ulusumuz en korkunç yok oluşla son buluyor gibi görünmüşken, tutsak edilmesine karşı evladını ayaklanmaya davet eden atalarının sesi, kalplerimiz içinde yükseldi ve bizi son Kurtuluş Savaşı'na çağırdı. (1921)*
- *Hayat demek savaşıma, çarpışma demektir. Hayatta başarı kesinlikle savaşta başarı kazanmakla mümkündür. (1927)*
- *Biz hayat ve bağımsızlık isteyen ulusuz ve yalnız ve ancak bunun için hayatımızı hiçe sayarız. (1921)*
- *İnsaf ve merhamet dilenmek gibi bir prensip yoktur. Türk ulusu, Türkiye'nin gelecekteki çocukları, bunu bir an hatırdan çıkarmamalıdır. (1927)*
- *Bu ulus bağımsızlıktan yoksun olarak yaşamamıştır, yaşayamaz ve yaşamıyacaktır, ya istiklal ya ölüm. (1919)*

Kulenin içinde ise Anıtkabir maketi ile Anıtkabir'i tanıtıcı ışıklı panolar bulunmaktadır.

Kulenin önünde, ulusal kıyafetler giymiş üç kadından oluşan 'Kadın Heykel Grubu' bulunmaktadır. Bu kadınlardan kenarlardaki ikisi yere kadar uzanan kalın bir çelenk tutmaktadır. Başak demetlerinin meydana getirdiği çelenk Türkiye'nin bereketini temsil etmektedir. Soldaki kadın, ileri uzattığı elindeki kapla Atatürk'e Tanrı'dan rahmet dilemekte, ortadaki kadın eliyle yüzünü kapamış ağlamaktadır. Bu üçlü grup, Türk kadınının Atatürk'ün ölümünün derin acısı içinde bile gururlu, ağır başlı ve azimli oluşunu dile getirmektedir. Heykel grubu Hüseyin Anka Özkan'ın eseridir.

Hürriyet Kulesi: Aslanlı Yol'un sol başında bulunan Hürriyet Kulesi içindeki kabartmada; elinde kâğıt tutan melek figürü ile meleğin yanında şaha kalkmış bir at tasvir edilmiştir. Melek figürü bağımsızlığın kutsallığını, elindeki kâğıt "Hürriyet Beyannamesi"ni sembolize etmektedir. At figürü ise hürriyet ve bağımsızlık sembolüdür. Kabartma Zühtü Müridoğlu'nun eseridir.

Kule duvarlarında Atatürk'ün hürriyet ile ilgili şu sözleri yazılıdır.

- *Esas, Türk ulusunun saygın ve onurlu bir ulus olarak yaşamasıdır. Bu esas ancak tam bağımsızlığa sahip olmakla sağlanabilir. Ne kadar zengin ve bolluk içinde olursa olsun bağımsızlıktan yoksun bir ulus, uygar insanlık karşısında uşak olmak durumundan yüksek bir işleme hak kazanamaz. (1927)*
- *Bence, bir ulusta şerefın, onurun, namusun ve insanlığın sürekli olarak bulunabilmesi kesinlikle o ulusun özgürlük ve bağımsızlığına sahip olabilmesiyle mümkündür.*
- *Özgürlüğün de, eşitliğin de, adaletin de dayandığı ulusal egemenliktir.*
- *Bütün tarihsel yaşantımızda özgürlük ve bağımsızlığa sembol olmuş bir ulusuz.*

Kule içinde Anıtkabir'in inşaat çalışmalarını gösteren fotoğraf sergisi ve inşaatta kullanılan taş örnekleri bulunmaktadır.

Kulenin önünde üç erkekten oluşan 'Erkek Heykel Grubu' bulunmaktadır. Sağdaki erkek başında miğferi ve kalın kaputu ile Türk askerini, onun yanındaki elinde kitabı ile Türk gençliğini ve aydın insanını, biraz gerisindeki ise yerel kıyafeti ile Türk köylüsünü temsil etmektedir. Heykellerin yüzünde derin acı ile Türk Milleti'nin kendine özgü ağırbaşlılığı ve yüksek irade gücü dile getirilmiştir. Heykel grubu Hüseyin Özkan'ın eseridir.

Aslanlı Yol

Aslanlı Yol

Aslanlı Yol'da aslan heykelleri

Ziyaretçileri Atatürk'ün huzuruna hazırlamak için yapılmış olan 262 metre uzunluğundaki yolun iki yanında oturmuş pozisyonda 24 oğuz boyunu temsil eden 24 tane aslan heykeli bulunmaktadır. Atatürk'ün Türk ve Anadolu tarihine verdiği önem nedeniyle, Anadolu'da uygarlık kuran Hititler'in sanat üslubu ile yapılan aslan heykelleri kuvvet ve sükûneti temsil etmektedir. Yol traverten taşları ile döşelidir. Yolun sonunda Türk bayrağı ve Çankaya görünmektedir. Heykeller Hüseyin Anka Özkan'ın eseridir.

Mehmetçik Kulesi: Aslanlı yolun bitiminde sağda 'Mehmetçik Kulesi' yer almaktadır. Kulenin dış yüzeyinde yer alan kabartmada; cepheye gitmekte olan Mehmetçik'in evinden ayrılışı ifade edilmektedir. Bu kompozisyonda, elini asker oğlunun omuzuna atmış onu vatan için savaşa gönderen hüzünlü, fakat gururlu anne tasvir edilmiştir. Kabartma Zühtü Müridoğlu'nun eseridir.

Kulenin duvarlarında Atatürk'ün Mehmetçik ve Türk kadınları hakkında söylediği özlü sözler yer almaktadır:

- *Kahraman Türk eri Anadolu savaşlarının anlamını kavramış, yeni bir ülke ile savaşmıştır. (1921)*
- *Dünyanın hiçbir yerinde, hiçbir ulusunda Anadolu köylü kadının üstünde kadın çalışmasından söz etmek imkânı yoktur. (1923)*
- *Bu ulusun çocuklarının özverileri, kahramanlıkları için ölçü birimi bulunamaz.*

Kulenin içinde, 60 kişi kapasiteli 'Sinevizyon Salonu' bulunmaktadır. Burada Atatürk ve Anıtkabir ile ilgili belgesel filmler gösterilmektedir.

Müdafaa-i Hukuk Kulesi: Aslanlı yolun bitiminde solda yer alan bu kule duvarının dış yüzeyinde yer alan kabartmada, Kurtuluş Savaşı'nda ulusal birliğin temeli olan Müdafaa-i Hukuk dile getirilmektedir. Kabartmada, bir elinde kılıç tutarken diğer elini ileri uzatmış sınırlarımızı geçen düşmana "*Dur!*" diyen bir erkek figür tasvir edilmiştir. İleri uzatılan elin altında bulunan ulu ağaç Türkiye'yi, onu koruyan erkek figürü ise kurtuluş amacıyla birleşmiş olan milleti temsil etmektedir. Kabartma Nusret Suman'ın eseridir.

Kulenin duvarlarında Atatürk'ün Müdafaa-i Hukuk konusunda söylediği sözler yer almaktadır:

- *Ulusal gücü etken ve ulusal iradeyi egemen kılmak esastır.* (1919)
- *Ulus bundan sonra hayatına, bağımsızlığına ve bütün varlığına şahsen kendisi sahip çıkacaktır.* (1923)
- *Tarih; bir ulusun kanını, hakkını, varlığını hiçbir zaman inkâr edemez.* (1919)
- *Türk ulusunun kalbinden, vicdanından doğan ve onu esinlendiren en esaslı, en belirgin istek ve iman belli olmuştur: Kurtuluş.* (1927)

Kulenin içinde Anıtkabir ve Atatürk ile ilgili çeşitli kitaplar ve hediyelik eşyalar ziyaretçilere sunulmaktadır.

Tören Meydanı: Aslanlı Yol'un sonunda yer alan Tören Meydanı 129 x84,25 m. boyutlarındadır. 15.000 kişi kapasiteli bu alanın zemini; siyah, kırmızı, sarı ve beyaz renkte traverten taşlardan oluşan 373 adet halı ve kilim deseniyle bezenmiştir.

Bayrak Direği: Anıtkabir'in Çankaya yönündeki 28 basamaklı tören meydanına giriş merdivenlerinin ortasında, tek parçalı yüksek bir direk üzerinde Türk bayrağı dalgalanır. Amerika'da özel olarak yaptırılan 33.53 m yüksekliğindeki bu direk, Avrupa'daki tek parça çelik bayrak direklerinin en yükseğidir. Direğin 4 metresi kaidenin altında kalmaktadır. Amerika'da yaşayan Türk asıllı Amerika Birleşik Devletleri vatandaşı Nazmi Cemal tarafından, kendi bayrak direği fabrikasında imal edilerek 1946 yılında Anıtkabir'e hediye edilmiştir. Bayrak direğinin kaidesinde yer alan kabartmada; meşale Türk medeniyetini, kılıç

taarruz gücünü, miğfer savunma gücünü, meşe dalı zaferi, zeytin dalı ise barışı simgelemektedir. Türk bayrağı, ulusun yurdunu savunma, zafer kazanma, barışı koruma ve uygarlık kurma gibi yüce değerleri üzerinde dalgalanmaktadır. Kabartma Kenan Yontuç'un eseridir.

Anıtkabir Kitaplığı: Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi Komutanlığı Karargâhı içinde Anıtkabir Kitaplığı bulunmaktadır. Atatürk, Millî Mücadele ve İnkılâplar konulu Türkçe ve yabancı dillerde kitapların bulunduğu bir 'ihtisas kitaplığı' olarak, araştırmacı ve okuyucuya hafta içi 09.00-12.30 / 13.30-17.00 saatleri arasında hizmet vermektedir. Kitaplıkta 3113 cilt kitap bulunmaktadır.

Zafer Kulesi

Atatürk'ün naaşını taşıyan top arabası

Kulenin duvarlarında Atatürk'ün en önemli üç zaferinin tarihi ve zaferle ilgili özlü sözleri yazılıdır.

Kule içinde Atatürk'ün naaşını 19 Kasım 1938 tarihinde İstanbul Dolmabahçe Sarayı'ndan alarak Sarayburnu'nda donanmaya teslim eden top arabası sergilenmektedir.

İsmet İnönü'nün lahdi: Barış ve Zafer Kuleleri arasında yanları açık sütunların oluşturduğu galerinin ortasında 25 Aralık 1973 yılında vefat eden Atatürk'ün en yakın silah arkadaşı, Kurtuluş Savaşı'nın Batı Cephesi komutanı ve II. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün sembolik lahdi bulunmaktadır. Mezar odası alt kattadır.

İsmet İnönü'nün lahdi

İsmet İnönü, Anıtkabir'e 28 Aralık 1973'te Bakanlar Kurulu kararı ile defnedilmiştir.

Barış Kulesi: Kulenin iç duvarında Atatürk'ün *Yurtta Barış, Dünyada Barış* ilkesini dile getiren bir kabartma kompozisyonu yer almaktadır. Bu kabartmada çiftçilik yapan köylüler ve yanlarında kılıcını uzatarak onları koruyan bir asker figür tasvir edilmiştir. Bu asker barışın sağlam ve güvenli kaynağı olan Türk ordusunu sembolize etmektedir. Yani vatandaşlar Türk ordusunun sağladığı huzur ortamı içinde günlük hayatlarını devam ettirmektedirler. Kabartma, Nusret Suman'ın eseridir.

Kule duvarlarında Atatürk'ün barış ile ilgili şu sözleri yer almaktadır.

- *Dünya vatandaşları kıskançlık, açgözlülük ve kinden uzaklaşacak şekilde terbiye edilmelidir. (1935)*
- *Yurtta Barış, Cihanda Barış.*
- *Ulusun hayatı tehlikeyle karşı karşıya kalmadıkça savaş bir cinayettir. (1923)*

Kulenin içinde ise Atatürk'ün 1935-1938 yılları arasında kullandığı Lincoln marka tören ve makam otomobilleri sergilenmektedir.

23 Nisan Kulesi: Kulenin iç duvarında 23 Nisan 1920 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışını temsil eden bir kabartma yer almaktadır. Bu kabartmada, ayakta duran kadının tuttuğu kağıdın üzerinde 23 Nisan 1920 yazılıdır. Kadının diğer elinde Millet Meclisimizin açılışını simgeleyen bir anahtar bulunmaktadır. Kabartma, Hakkı Atamulu'nun eseridir.

Kule duvarlarında meclisin açılışıyla ilgili Atatürk'ün özlü sözleri yer almaktadır:

- *Bir tek karar vardı: O da ulusal egemenliğe dayalı, hiçbir koşula bağlı olmayan bağımsız, yeni bir Türk Devleti kurmak. (1919)*
- *Türkiye Devletinin tek ve gerçek temsilcisi yalnız ve ancak Türkiye Büyük Millet Meclisi'dir.*
- *Bizim bakış açılarımız kuvvetin, gücün, egemenliğin, yönetimin doğrudan doğruya halka verilmesidir, halkın elinde bulundurulmasıdır.*

Kule içinde Atatürk'ün 1936-1938 yılları arasında kullandığı Cadillac marka özel otomobili sergilenmektedir.

Misak-ı Millî Kulesi: Müzenin girişindeki bu kulenin içinde bulunan kabartma, ulusun tek vücut olarak kenetlenişini sembolize etmektedir. Kabartma, bir kılıç kabzası üzerinde üst üste konmuş dört elden ibarettir. Bu kompozisyon Türk vatanının kurtarılması için içilen millet andını ifade etmektedir. Kabartma Nusret Suman'ın eseridir.

Kulenin duvarlarında Atatürk'ün Misak-ı Milli ile ilgili şu sözleri yazılıdır:

- *Kurtuluşumuzun genel kuralı olan ulusal andı tarih safhasına yazan ulusun demir elidir. (1923)*
- *Ulusal sınırlarımız içinde özgür ve bağımsız yaşamak istiyoruz. (1921)*
- *Ulusal benliği bulamayan uluslar başka ulusların avıdır. (1923)*

Kulenin içinde Anıtkabir'de icra edilen törenlerde Anıtkabir Özel Defteri'nin imzalandığı kürsü yer almaktadır. Aynı zamanda müzenin girişi olan bu kulede bulunan aktüalite panolarında Anıtkabir'de yapılan önemli törenlere ait fotoğraflar da sergilenmektedir.

İnkılâp Kulesi: Müzenin devamı olan bu kulede Atatürk'ün giydiği elbiseler sergilenmektedir. Kulenin iç duvarında yer alan kabartmada zayıf, güçsüz bir elin tuttuğu sönmek üzere olan bir meşale, çökmekte olan Osmanlı İmparatorluğu'nu simgelemektedir. Güçlü bir elin göklere doğru kaldırdığı ışıklar saçan diğer bir meşale ise, yeni Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürk'ün

Türk ulusunu çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmak için yaptığı inkılâpları simgelemektedir. Kabartma Nusret Suman'ın eseridir.

Kule duvarlarında Atatürk'ün inkılâplarla ilgili şu sözleri yazılıdır:

- *Bir toplum aynı amaca bütün kadınları ve erkekleriyle beraber yürümezse ilerlemesine, uygarlaşmasına teknik imkân ve bilimsel ihtimal yoktur.*
- *Biz ilhamlarımızı gökten ve bilinmeyen alemden değil, doğrudan doğruya hayattan almış bulunuyoruz.*

Atatürk'ün kıyafetleri ve kendisine verilen hediyeler de bölümde yer almaktadır.

Cumhuriyet Kulesi: Anadolu Üniversitesi eski rektörü Prof. Dr. Yılmaz Büyükerşen'in yaptığı Atatürk'ün gerçek boyutlarında balmumu heykeli ve orijinal çalışma masası bulunmaktadır.

Bu kulenin duvarlarında Atatürk'ün Cumhuriyet ile ilgili şu özlü sözü bulunmaktadır.

- *En büyük gücümüz, en güvenilir dayanağımız, ulusal egemenliğimizi kavramış ve onu eylemli olarak halkın eline vermiş ve halkın elinde tutabileceğimizi gerçekten kanıtlamış olduğumuzdur.*

Kulenin içinde, Atatürk'ün öğrenim gördüğü Manastır Askeri İdadisi, Sivas ve Erzurum kongrelerinin binaları, ilk TBMM binasının maketi ve o dönemlere ait fotoğraflar sergilenmektedir.

Mozole: Anıtkabir'in en önemli bölümü olan mozoleye çıkan 42 basamaklı merdivenlerin ortasında "Hitabet Kürsüsü" yer almaktadır. Mermer kürsünün tören meydanı cephesi dairesel geometrik motiflerle süslü olup, ortasında Atatürk'ün "*Hakimiyet kayıtsız şartsız milletindir*" sözü yazılıdır. Kürsü Kenan Yontuç'un eseridir.

Mozole'de Atatürk'ün lahdi.

Mozole 72x52x17 metre boyutlarında uzunca dikdörtgen bir plan üzerine kurulmuş olup, ön ve arka sekiz, yan cepheler ise 14.40 m yüksekliğinde on dört kolonla çevrelenmiştir. Mozole cephesinde, solda Atatürk'ün Türk gençliğine hitabesi, sağda ise Cumhuriyet'in kuruluşunun 10. yıldönümünde söylediği Onuncu Yıl Nutku yer almaktadır. Harfler taş kabartma üzerine altın yaldızla yazılmıştır.

Şeref Holü: Şeref Holü'ne bronz kapılardan girilir. Girişte sağda Atatürk'ün 29 Ekim 1938 tarihli Türk ordusuna son mesajı, solda ise II. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün Atatürk'ün ölümü üzerine yayınladığı 21 Kasım 1938 tarihli Türk milletine söylediği taziye mesajı yer almaktadır. Bu iki yazıt Atatürk'ün doğumunun 100. yılı olan 1981'de yazılmıştır.

Girişin tam karşısında büyük pencerenin yer aldığı nişin içinde, Atatürk'ün sembolik lahdi bulunmaktadır. Osmaniye ilinden getirilen lahit taşı tek parça kırmızı mermer olup 40 ton ağırlığındadır. Lahit taşının yer aldığı bölüm ise beyaz Afyon mermeri ile kaplıdır. Şeref holünün zemini Adana ve Hatay'dan, yan duvarları ise Afyon ve Bilecik'ten getirilen kırmızı, siyah, yeşil ve kaplan postu mermerlerle kaplanmıştır.

Şeref holünün 27 kirişten oluşan tavanı ile yan galeri tavanları mozaik ile süslenmiştir. Şeref holünün yüksekliği 17 m olup, yan duvarlarında altışardan 12 adet bronz meşale bulunmaktadır. Mozole yapısının üstü, düz kurşun çatı ile örtülüdür.

Mezar Odası: Atatürk'ün naaşı, mozolenin zemin katında doğrudan doğruya toprağa kazılmış bir mezarda bulunmaktadır. Mozolenin birinci katı olan şeref holündeki sembolik lahit taşının tam altında bulunan mezar odası Selçuklu ve Osmanlı mimari stilinde sekizgen planlı olup, piramidal külahlı, tavanı geometrik motifli mozaiklerle süslenmiştir. Zemin ve duvarlar siyah, beyaz, kırmızı mermerlerle kaplanmıştır. Mezar odasının ortasında kible yönünde kırmızı mermer sanduka yer almaktadır. Mermer sandukanın çevresinde Türkiye'deki Bütün İllerden, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden ve Azerbaycan'dan gönderilen toprakların konulduğu pirinç vazolar bulunmaktadır.

Anıtkabir Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi: Anıtkabir Proje Yarışması şartlarına uygun olarak, Misak-ı Milli ve İnkılâp kuleleri arasındaki bölüm müze olarak belirlenmiştir. Bu amaçla 21 Haziran 1960'ta Anıtkabir Atatürk Müzesi açılmıştır. Burada Atatürk'ün kullandığı eşyalar ve kendisine hediye edilen armağanlar ve giysileri teşhir edilmektedir.

Müzede ayrıca Atatürk'ün madalya ve nişanları ile manevi evlatlarından A. Afet İnan, Rukiye Erkin, Sabiha Gökçen'in müzeye armağan ettikleri Atatürk'e ait eşyalar sergilenmektedir.

Genelkurmay Başkanlığı tarafından yenilenen ve yeni bölümler eklenen müze Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi adını almış ve 26 Ağustos 2002 tarihinde (Büyük Taaruz'un 80. yıldönümünde) ziyarete açılmıştır. Yeni düzenleme ile Atatürk mozolesinin altındaki 3000 metrekarelik alan müzeye dahil edilmiştir. Cumhurbaşkanlarının gömülmesi için ayrılan ancak kullanılmayan tonozlu bölüm, Atatürk devrimlerinin anlatıldığı sergi alanlarına dönüştürülmüştür. Yeni bölümler eklenmesi ile müze, Atatürk'e ait eşyaların sergilendiği bir mekân değil, Çanakkale Savaşı ile Kurtuluş Savaşı'nın canlandırıldığı bir müze haline gelmiştir.

Sakarya Meydan Muharebesi Konulu Kabartma: Kompozisyonun sağında bir genç, iki at, bir kadın ve bir erkek bulunmaktadır. Bunlar, savaşın ilk döneminde düşman saldırıları

karşısında evlerini bırakıp yurt savunması için yollara düşmüştür. Sağdaki delikanlı arkaya dönmüş, sol elini kaldırıp yumruğunu sıkarak düşmanlara; "*Bir gün döneceğiz ve sizden öcümüzü alacağız*" demektedir.

Bu üçlü grubun önünde çamura batmış bir araba, çabalayan atlar, tekerleği döndürmeye çalışan bir erkek ve iki kadın ile ayakta bir yiğit ve ona bir kılıç sunan diz çökmüş bir kadın vardır. Bu grup figürleri, Sakarya Muharebesi başlamadan önceki dönemi temsil etmektedir. Bu grubun solunda, yere oturmuş iki kadın ve bir çocuk, düşman istilasını altında, Türk ordusunu bekleyen halkı simgelemektedir. Bu halkın üzerinden uçarak Başkomutan Mustafa Kemal'e çelenk sunan bir zafer meleği vardır.

Kompozisyonun sonunda yere oturan kadın "Vatan Ana"yı, diz çöken genç Sakarya Meydan Muharebesi'ni kazanan Türk ordusunu, meşe ağacı ise zaferi simgelemektedir. Kabartma İlhan Koman

Başkomutan Meydan Muharebesi Konulu Kabartma: Kompozisyonun solunda yer alan ve bir köylü kadın, bir erkek çocuk ve bir attan oluşan grup milletçe savaşa hazırlık dönemini temsil etmektedir. Sonraki bölümde; Atatürk bir elini ileri uzatmış ve "*Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri!*" diyerek Türk Ordusu'na hedefi göstermektedir. Öndeki melek, Ata'nın emrini, borusu ile uzak ufuklara iletmektedir. Bundan sonraki bölümde, Atatürk'ün emrini yerine getiren Türk ordusunun fedakarlıklarını ve kahramanlıklarını temsil eden kabartmada, vurulup düşen bir erin elindeki bayrağı kavrayan bir yiğit ile siperde ellerinde kalkan ve kılıçlı bir asker Türk ordusunun taarruzunu sembolize etmektedir. Önde ise elinde Türk bayrağı ile Türk ordusunu çağıran zafer meleği bulunmaktadır. Kabartma Zühtü Müridoğlu'nun eseridir.⁸²

---

⁸² <http://tr.wikipedia.org/wiki/Anitkabir>

MTA Tabiat Tarihi Müzesi :

Türkiye Cumhuriyeti'nin yaratıcısı Atatürk'ün emriyle 1935 yılında kurulan MTA Genel Müdürlüğü bünyesindeki Tabiat Tarihi Müzesi, 7 Şubat 1968 tarihinde bilim dünyası ve halkın hizmetine açılmıştır.

MTA Genel Müdürlüğü'nün kuruluşundan bugüne kadar yapılmakta olan jeolojik, mineralojik, paleontolojik, araştırma ve çalışmaların yanı sıra, fakültelerimizin yerbilimleri ile ilgili bölümlerinin yapmış / yapmakta olduğu bilimsel ve teknik araştırmalar sonucu toplanan materyallerden 10.000 adedi

teşhirde sergilenmekte ve 75.000 adedi depolarımızda muhafaza edilmektedir. Bu haliyle MTA Tabiat Tarihi Müzesi, yerbilimlerinin tüm evrelerine ait her türdeki materyalin saklandığı, korunduğu, bunların içindeki en seçkin örneklerin uluslar arası standartlara uygun, bilimsel ve eğitsel şekilde sergilendiği bir müzedir.

MTA Genel Müdürlük binası içinde 4000 m² lik bir alanda yer alan Tabiat Tarihi Müzesi 3 kata yerleştirilmiş 5 bölümden oluşmaktadır.

Giriş katı tümüyle paleontolojiye ayrılmış olup bu katta yaklaşık 6400 fosil materyali sistematik bir şekilde sergilenmektedir. Bu bölümde ABD'den satın alınmış olan etobur bir dinazorun (allasauros) fosil iskelet mulajı, Fransa Tabiat Tarihi Müzesi tarafından müzeye armağan edilen ve 15 milyon yıl önce Fransa'da yaşamış fillerin atalarından birine (trilophodon angustidens) ait mulaj kalıbın yanı sıra Kahramanmaraş / Gavur Gölü bataklığında bulunan ve M.Ö. 1000. yılın ikinci yarısında yaşamış olan Maraş filinin (elephas indicus) orijinal iskelet montesi bulunmaktadır.

Yine bu bölümde, Ankara-Köserelik civarında 193 milyon yıl önce yaşamış olan (lytoceras) dev bir mürekkep balığı (1.5 m. çapında) fosili, Adana-Karataş sahilinde bulunmuş olan bir cüce balının (balaenopteraacutoros) çene kemiği iskeletinin yanı sıra, bundan yaklaşık 25.000 yıl önce Batı Anadolu'da yaşamış insanların (Manisa-Salihli-Köprübaşı) fosil ayak izleri (bunlar dünyada bu güne kadar bulunan ve korunan en iyi ayak izlerindedir) yer almaktadır.

Ankara / Kızılcahamam-Güvem bölgesindeki diatomitler içinde bulunan ve yaklaşık 13-15 milyon yıl yaşlı kurbağa, balık, karınca, bitki gibi zengin fauna-flora örneklerini içeren fosillerle birlikte, mercanlar, süngerler, yumuşakçalar, yassisolungaçlılar vb. omurgasız canlı fosilleri de bu katta bulunmaktadır.

Müzenin birinci katı mineralojik- petrografik örneklerle ayrılmıştır ve 3300'den fazla örnek uluslararası standartlara uygun bir şekilde sistematik olarak sergilenmektedir. 1972 yılında Aya giden bir Amerikalı jeolog-astronot tarafından getirilen aya taşı ile en büyüğü 1989 yılında Sivas / Yıldızeli-Şeyh Halil köyüne düşmüş olan irili-ufaklı göktaşlarının yanı sıra ülkemizdeki kıymetli, yarı kıymetli taşlardan örnekler Türkiye'nin zengin mermer örnekleri, son derece ilginç doğa olaylarından olan karstlaşmaya ait örnekler (Pamukkale travertenleri, sarkıt ve diktler) bu katta bulunmaktadır.

Madenciliğin beşiği olan ülkemize ait örneklerin yer aldığı Türkiye Madencilik Tarihi bölümünde ise yaklaşık 200 adet materyal sergilenmektedir.

Müzenin en alt katı, Türkiye'de yaşamış / yaşamakta olan hayvan ve bitki örneklerinin (fauna-flora) sergilendiği kısımdır. Bu katta yer alan 100'e yakın örnek, soyları tükenmekte olan veya tükenen bitki ve hayvan türlerinden seçilmiş olup doğal ortamlarına uygun bir şekilde sergilenmektedir.

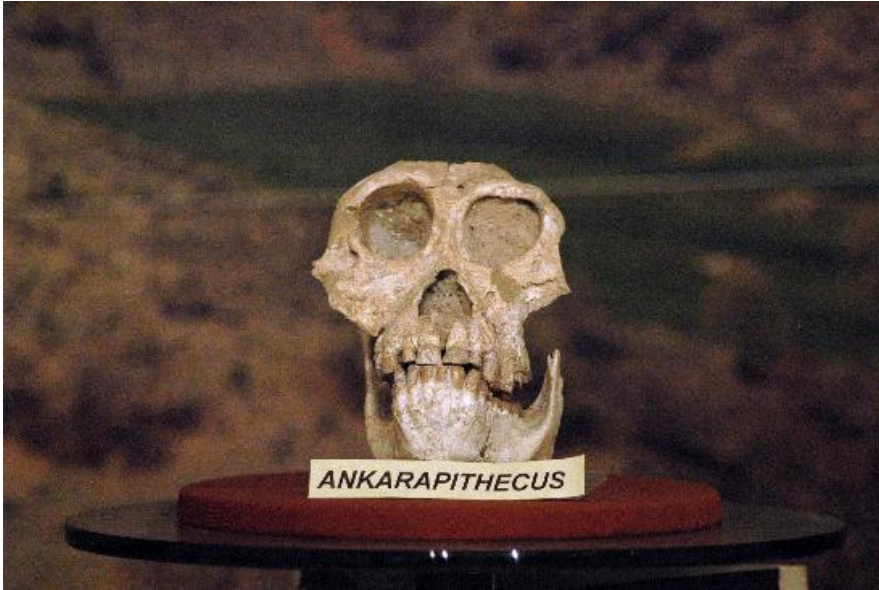
Müzenin bir diğer sergi bölümünde ise MTA Genel Müdürlüğü' nün kuruluşundan bu yana yapılan arazi laboratuvar çalışmalarında kullanılan araç, gereç ve malzemeler sergilenmektedir.

Yılda yaklaşık 40-50.000 kişi tarafından gezilmekte olan Tabiat Tarihi Müzesi; tanıtım broşürleri, kitapçıklar vb. basarak yerbilimlerinin bütün disiplinleriyle ilgili konferans-film-slayt gösterileri düzenleyerek ilk-orta öğretim kurumları ve üniversitelere materyal (fosil, kayaç vb) temin ederek eğitime bilimsel olarak katkı sağlamaktadır.

MTA Tabiat Tarihi Müzesi, çeşitli üniversitelerin küçük çaptaki müzelerini saymazsak, Türkiye'nin ilk ve tek "Tabiat Tarihi Müzesi" olması görevini, temeli 5.8.1998 tarihinde

atılmış ve MTA Genel Müdürlüğü kampusu içinde 10.000 m² lik bir alanda kurulmakta olan yeni binasında da sürdürecektir.⁸³

Ankara Maymunu: 9.8 milyon yaşındaki Ankara maymunu fosili, tüm dünya literatüründe 'Ankarapithecus' olarak tanınıyor ve büyük ilgi uyandırıyor. Ankara maymunu, ilk defa 21 Haziran 1996 tarihinde Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin kazı başkanlığı ve Ankara Üniversitesi'nden Prof.Dr.Berna Alpagut'un bilimsel başkanlığında, Ankara çevresi yüzey araştırmalarında Kazan İlçesi'nde gün ışığına çıkarıldı. Fosil dünyada doğa bilimleri ile ilgili çevrelerde büyük heyecan uyandırdı. Ankarapithecus, 1996 yılında dünyanın en önemli doğabilim dergisi olan 'Nature'da, 'Turkish Delight' (Türk Lokumu) başlığı ile de duyuruldu. Prof.Dr. Berna Alpagut, Nature dergisinin bu başlığı seçmesinde, bulunan fosilin bugüne kadar bulunanların içinde bu denli bütün ve belirgin olan tek örnek olmasının etkili olduğu söyledi. Ankara maymununu bilim dünyasında önemli yapan ise, morfolojik açıdan 'karma' özelliklere sahip olması. Prof. Dr. Alpagut, Ankara maymununun hem orangutan, hem şempanze, hem de gorilin karakteristik özelliklerini taşıdığını belirtti.

⁸³ <http://www.kultur.gov.tr/TR/belge/1-40870/ankara---mta-tabiat-tarihi-muzesi.html>

Resim ve Heykel Müzesi

Resim ve Heykel Müzesi: Tarihi Türkocağı binasının restore edilmesi sonucu 1980 yılında faaliyete geçen Ankara Resim ve Heykel Müzesi Müdürlüğü; bünyesinde daimi sergilerin teşhir edildiği altı adet salonu, değişen sergilerin açıldığı üç adet galeri salonu, resim, heykel, seramik, fotoğraf ve restorasyon atölyeleri ile plastik sanatlar alanındaki ihtisas kütüphanesi, kafeteryası, ayrıca konser, tiyatro, film vb. gösterilerin yapıldığı 426 kişilik akustik özelliğe sahip çok amaçlı bir salondan oluşmaktadır. Ekim - Haziran Sergi dönemi içerisinde Resim-Desen Hazırlık Kursları verilmektedir.

Cumhuriyet dönemi Türk mimarisinin bu görkemli yapısı nihayet Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'nün girişimi ve Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün yakın ilgisiyle 25 Ekim 1975 tarih ve 7/1172 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla Resim ve Heykel Müzesi yapılmak üzere Kültür Bakanlığı'na tahsis edilmiştir. Kültür Bakanlığı'nca 1976 yılında teslim alınan bina o yıllarda hayatta olan mimarı Arif Hikmet Koyunoğlu'nun gözetiminde Mimar

Abdurrahman Hancı'nın projesine göre aslına uygun bir biçimde restore edilmeye başlandı. Restorasyon sürerken bir yandan da müze koleksiyonlarının oluşturulmasına çalışıldı. Eşref Üren, Arif Kaptan, Turan Erol, Orhan Peker, Refik Epikman, Şefik Bursalı, Mehmet Özel ve Osman Zeki Oral'dan oluşan ikişer kişilik dört ekip kamu kuruluşlarını dolaşarak müzeye konabilecek yapıtları belirlediler. Kamu kuruluşlarında 800 kadar yapıt bulunmuştu. Bunlardan 500 kadarı müzeye konabilecek değerdeydi. Başbakanlığın bir genelgesi üzerine bu yapıtlar toplandı, bakım ve onarımları yapıldı. Müzenin ilk koleksiyonu böylece oluşturuldu. Müze salonlarında teşhir edilecek yapıtlar Prof. Turan Erol, Prof. Devrim Erbil, Prof. Mustafa Pilevneli, Mehmet Özel ve Müze Müdürü Tunç Tanışık'tan oluşan bir seçici kurul tarafından belirlenip yerlerine asıldı. Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi 6. Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk tarafından 2 Nisan 1980 tarihinde törenle hizmete açıldı. Ancak, müze binasının henüz bodrum katına el atılmamış, konser salonunun eksikleri tamamlanmamış, bahçe düzenlenmesi yapılmamıştı.

1981 yılında Atatürk Sanat Armağanları'ndan biri binanın mimarı Arif Hikmet Koyunoğlu'na verildi. Bodrum katının 1982 yılında başlayan restorasyonu 1983'te tamamlandı. 1984 yılında ise bodrumdaki toprak dolgu bir mekân Sedat Simavi Vakfı tarafından değerlendirilerek S. Simavi Sanat Galerisi'ne dönüştürüldü. Uluslararası Sedat Simavi Karikatür Yarışması Sergisi her yıl bu galeride açılmaktadır.

Yapının akustiği mükemmel, görkemli konser salonunun dışında tüm bölümleri hizmete girmişti. 1985 yılında salonun restorasyonuna başlandı. Gül ağacından yapılmış koltukları elden geçirildi. Locaları ve süslemeleri 1930 yılındaki şeklini aldı. Sahnesi kullanılır duruma getirildi. Salonun onarımına Hacı Ömer Sabancı Vakfı da katkıda bulundu. 1985 yılı sonlarında açılan salonda haftanın yedi günü sanat etkinlikleri yapılmaktadır. Bu yönüyle Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi, müze işlevi yanında bir kültür merkezi görevini de üstlenmiştir.

Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi'nin koleksiyonları büyük çabalarla ancak küçük bir harcamayla oluşturulmuştur. 1976 yılında bina Millî Eğitim Bakanlığı'ndan dört değerli tabloyla birlikte teslim alınmıştı. Osman Hamdi Bey'in "Silah Taciri", V. Vereshchagin'in "Timur'un Mezarı Başında", Zonaro'nun "Genç Kız Portresi", Emel Cimcoz (Korutürk)'un

“Gazi’ye Şükran” tabloları koleksiyonun ilk yapıtları oldu. Kamu kuruluşlarının duvarlarında, depolarında bulunan ve devlet parasıyla satın alınmış tablolar 8 kişilik sanatçı grubunca (Üren, Kaptan, Peker, Epikman, Erol, Bursalı, Özel, Oral) tarandı, Müzeye girecek değerinde 500 kadar tablo belirlendi. Başbakanlığın bir genelgesi gereğince bu tablolar toplandı, bakım ve onarımları yapılarak müzenin en büyük koleksiyonunu oluşturdu. Bazı kamu kuruluşları, kamu bankaları ellerindeki çok değerli tabloları müzeye vermek istemediler.

Millî Kütüphane’nin kurucusu Adnan Ötüken’in başlattığı tablo alımları sonucunda Millî Kütüphane’de değerli bir tablo koleksiyonu ortaya çıkmıştı. Bu koleksiyondan bir grup yapıt restore edilerek müze koleksiyonuna eklendi.

Müze’ye yurt dışındaki müzayedelerden tablo satın alınarak yapıt kazandırıldı. Fikret Mualla’nın 26 tablosu Paris’ten satın alınarak yurda getirilip müzeye kondu.

Bağış yoluyla da müzeye önemli sayıda yapıt sağlanmıştır. Ressam Şeref Akdik’in eşi Sara Akdik’in 40 yapıtlık Şeref Akdik koleksiyonu, Çeik Gülersoy’un 7 yapıtlık hat koleksiyonu, Emel Korutürk’ün İbrahim Çallı portreleri, Bülent-İbrahim Cimcoz’un İbrahim Çallı portresi, Güzel Sanatlar Genel Müdürü Mehmet Özel’in Ayvazovski, Hikmet Onat, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Eşref Üren ve Arif Kaptan’ın birer yapıtından oluşan bağışları örnek olarak gösterilebilir.

Müzedeki yapıtların yarısı sergilerden satın alınan yapıtlardan oluşmaktadır. Yapıtlar bir seçici kurul tarafından seçilip değerlendirilmektedir. Satın almada Devlet Resim ve Heykel Sergileri’nde ödül kazanan yapıtlara öncelik verilmektedir.

1 Ekim 1992 tarihi itibarıyla müze demirbaşında kayıtlı olarak 399 sanatçının 1289 yapıtı bulunmaktadır. Bu yapıtların sanat dallarına göre dağılımı şöyledir: Resim – 890, Heykel – 211, Baskı – 118, Seramik – 54, Türk Süsleme Sanatları – 16. Bu yapıtların 250 kadarı teşhir salonlarında sergilenmektedir.⁸⁴

---

⁸⁴ <http://www.kultur.gov.tr/TR/belge/1-1026/eski2yeni.html>

Roma Hamamı

Roma Hamamı: Ulus Meydanı'ndan Yıldırım Beyazıt Meydanına uzanan Çankırı Caddesi üzerinde yer alır, 3. yüzyılda Septimius Severus'un oğlu Roma İmparatoru Caracalla tarafından Sağlık Tanrısı Asklepios adına yapılmıştır.[1][2][3][4] Bugün Roma Hamamı olarak adlandırılan bu platformun bir höyük olduğu, en üstte Roma Çağı (Kısmen Bizans ve Selçuk katları), onun altında Frig Devri yerleşmesinin kalıntıları tespit edilmiştir.

Höyük altında kalan taş kalıntılar çok iyi bir şekilde korunduğundan yapının planı anlaşılabilir durumdadır. Buna göre yapının bir taşra kenti hamamından çok İmparatorluk standartlarına göre yapıldığı anlaşılmaktadır.

Hamam 80 x 130 m. boyutunda, taş ve tuğladan yapılmıştır. Çankırı Caddesindeki girişi ile, sütunlu bir revak kalıntısının çevrelediği geniş bir alana yayılan ve Palaestra denilen beden

eğitimi ve güreş yapılan yere girilmektedir. Bu kısmın sağ tarafında yer alan sütunlu yolun üzerinde dört köşeli ve yuvarlak birçok yazılı sütun bulunmaktadır.

Spor alanının hemen arkasında phirigidarium (soğukluk) kısmı, solunda ise kenarlarında oturma basamakları bulunan piscina (yüzme havuzu) ile apoditarium (soyunma yeri), sağda yuvarlak tuğludan yapılmış sütun parçaları bulunan soğukluk yer almaktadır. İkinci sırada bulunan tepidarium (ılıklık) kısmında yine yuvarlak tuğladan sütun parçaları bulunmaktadır. Yıkanma odaları bu sütunların üzerinde bulunmaktaymış. Caldarium (sıcaklık) kısmı ise hamamın en arka kısmında yer almakta olup, 12 adet klhanı bulunmaktadır.

Ilıklık ve sıcaklık kısımlarının diğer bölümlerden daha geniş olmalarının nedeni Ankara'nın çok soğuk kiş şartlarına bağlanmalıdır. Bunlar, etrafında ocaktan gelen sıcak havanın rahatça dolaştığı tuğla sütunlardan oluşan bir yer altı ısıtma tesisatı ile desteklenir ve yukarıda bulunan odalar da bu Şekilde ısınırlardı.

VII. yüzyılda geçirdiği bir yangın sonucu tahrip olan yapının, kazılar sırasında ele geçen sikkelerden, yaklaşık beşyüz yıllık bir süre ile kullanıldığı ve zaman zaman onarıldığı anlaşılmaktadır.

1938-1943 yılları arasında Türk Tarih Kurumu tarafından yapılan arkeolojik kazılarda, hamamın soyunma ve yıkanma kısımları ile yer altındaki külhan ve servis yolları ortaya çıkarılmıştır.⁸⁵

---

⁸⁵http://www.google.com.tr/search?hl=tr&biw=1366&bih=608&q=roma%20hamam%C4%B1%20ankara&gs_sm=c&gs_upl=21631216310111101010101175117510.111&um=1&ie=UTF-8&tbn=isch&source=og&sa=N&tab=wi

Gordion Müzesi

Gordion ve Gordion Müzesi: 1963 yılında bugün Yassıhöyük olarak tanınan 500 nüfusa sahip bir küçük köyün yanında kuruldu. Bugün Gordion Müzesi'nde kronolojik bir sergileme sunulmakta, her dönem karakteristik örneklerle temsil edilmektedir. Üç vitrinde Eski Tunç Devri eserleri, bunu takiben Kral Midas ile son bulan Erken Frig Dönemine ait eserler yer almaktadır. Bu eserler içinde Erken Demir Çağına ait el yapımı çanak-çömlekler, Erken Frig Çağına ait Demir aletler, tekstil üretim aletleri sergilenmektedir. Yeni sergi salonunda Panoramik vitrin içinde M.Ö. 700 yıllarına tarihlenen tahrip katına ait tipik bir yapı sergilenmektedir. Yeni salonun geri kalan kısmında M.Ö. 6 - M.S. 4. yüzyıla ait ithal edilmiş Yunan seramiği, Hellenistik Çağ ve Roma Dönemine ait malzemeler sergilenmektedir. Son bölümde ise ziyaretçiler Gordion'da ele geçen mühür ve sikke örneklerini izleme imkânı bulmaktadırlar.

Müzenin Gelişimi; Son yıllarda Gordion Müzesi'nin ziyaretçi sayısındaki büyük artış, burada yeni düzenlemeler yapılmasını gündeme getirmiştir. Bu çalışmalar içinde 180 m²'lik yeni depo binası, 150m²'lik ek teşhir salonu, 30 m²'lik laboratuvar ve 35 m²'lik görüntü ile bilgilendirme salonu, 5000 m²'lik yeni açık hava teşhir alanı yapıların belli başlıları arasında sayılabilir.

Yeni kazılan alan Friglerin mobilya yapımında kullandıkları sedir, kokulu ardıç, şimşir, sarıçam, ceviz ve porsuk fidanları ile ağaçlandırılmıştır. Bu yeni alana nakledilen Roma mozaiği ve Galat Mezarı yapılan işlerin bir bölümü olarak sayılabilir.

Frig Tümülüsleri; Gordion çevresi geniş bir alan üzerinde M.Ö.8. asrın son çeyreği ile, M.Ö. 6. asrın ortalarına kadar uzanan bir zaman dilimine tarihlenen çeşitli ölçülerdeki tümülüslerle kaplıdır. Tümülüsler Frig soyluları ve ileri gelen kişilerin mezarlarıdır. Bu tümülüslerin içinde 300 m. lik çapı, 55 m.lik yüksekliği ile "Midas Tümülüsü" olarak tanınanı muhteşem bir görüntüye sahiptir. Midas Tümülüsü'nün kazısı 1957 yılında gerçekleştirilmiş, 1960'li yılların başlarında Türk mühendisliğinin şaheseri beton destek konstrüksiyonunun tamamlanması sonucu halkın ziyaretine açılmıştır.

Kayabaşı Mozaiği; 1989 yılında Polatlı İlçesi, Kayabaşı Köyü'nde temel kazısı sırasında ortaya çıkarılan M.S. III. yüzyıla tarihlenen Roma Dönemi mozaiği, ev sahibi tarafından Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ne bildirilmiş ve müze tarafından kazısı aynı yıl gerçekleştirilmiştir. Yer darlığı nedeniyle taşınamayan mozaik, 1999 yılında başarılı bir çalışma sonucunda Gordion Müzesi'nin yeni bahçesine taşınmış ve yarı kapalı bir mekân içinde monte edilmiştir. 6,60X7,70 m. ölçülerindeki mozaığın merkezinde hayvan motifleri,

çevrede ise geometrik bezemeler yer almaktadır. Konservasyon ve restorasyon çalışmaları devam etmektedir.

Galat Mezarı "Tümülüs O";

1954 yılında kaçak kazı sonucu ortaya çıkarılan mezar, daha sonra Gordion kazı ekibi tarafından "O" tümülüsü olarak adlandırıldı. Aradan geçen yarım yüzyıl sonunda anıt mezar insan ve doğanın tahribine uğradı. Kültür Bakanlığı'nın müdahalesi ile anıt eser yok olmaktan kurtarıldı. Müze uzmanları tarafından çeşitli çizimleri yapılan mezarın taş blokları numaralandırıldıktan sonra Gordion Müzesi'nin yeni bahçesine taşındı. Yakın zamanda yeniden inşa edilecek olan mezar, böylece insanlığın görüşüne sunulacaktır.

Antik Gordion Yerleşimi; Frigya Krallığı'nın başkenti, ünlü Gordion şehrinin kalıntıları; Ankara-Eskişehir karayolunun yakınında, Sakarya (Sangarios) ve Porsuk nehirlerinin birbirlerine yaklaştıkları yerde, Polatlı'nın 18 km. kuzeybatısındadır. (Ankara'dan 90km.)

Alman ve Amerikan kazıları süresince buradan çıkan ve çeşitli yayınlarda tanıtılan buluntular, bu yerleşimin tarihini Erken Bronz Çağına (M.Ö. 3000) kadar götürür.

Gordion, M.Ö. 7. yüzyılın başlarında Kimmerler tarafından tahrip edilmesine rağmen, en parlak dönemlerini M.Ö. 750-700 tarihleri arasında yaşamıştır. Birçok buluntular ve yerleşimdeki tümülüsler 6. yüzyılın sonuna kadar devam eden bu işgali gözönüne serer. Yine de Gordion, Büyük İskender'in burayı yeniden onarıp bağımsızlığının kendilerine geri verilmesine kadar (M.Ö. 6. yüzyılın yarısından itibaren) Persler tarafından yönetilmiştir.

Kral Gordios tarafından bağlanan meşhur düğüm, Büyük İskender tarafından M.Ö. 333 yılında kışı geçirdiği Gordion'da kesilmiştir.

Gordion'da Helenistik dönem Büyük İskender'in burayı fethinden sonra (M.Ö. 300-100) başlamıştır. Sonra Roma Dönemi (M.Ö.1.– M.S.4. Yüzyıl), daha sonra Selçuklu (M.S.11.-13. Yüzyıl) dönemi başlamıştır. Bütün bu olaylar Gordion'da 4000 yıl gibi kısa bir sürede olmuştur.⁸⁶

---

⁸⁶ <http://www.kultur.gov.tr/TR/belge/1-40180/eski2yeni.html>

Augustus Tapınağı

Augustus Tapınağı: Romalılar M.Ö.1.yüzyılın sonlarına doğru Galatya'yı eyalet haline getirip Ankara'yı metropolis-başkent yaptıktan sonra, bir takım imar faaliyetlerine girişmişler ve şehrin büyüyüp gelişmesini sağlamışlardır. Roma-Augustus Tapınağı'nın bu dönemde yapılarak imparator kültürünün de Ankara'ya getirilmesi bu kente verilen önemin bir belgesidir.

Augustus Tapınağı, Ulus'ta Hacıbayram Camii'nin bitişinde yer almaktadır. Roma Döneminin önemli yapıtlarından biri olan tapınak, son Galat Hükümdarı Amintos'un oğlu Kral Pylamenes tarafından Augustus'a bağımlılık nişanesi ve Galatya Eyaletinin Roma'ya katılmasını kutlamak amacıyla M.Ö. 25 yılından sonra yapılmış olmalıdır. Roma Döneminde

Ankara, Augustus Tapınağı'nın bulunduğu kutsal tepenin etrafında kurulmuştur. Her ne kadar M.Schede tarafından M.Ö.2.yüzyıla tarihlenmiş olsa da, tapınakta bulunan mimari öğeler erken Augustus Dönemini (M.Ö.27-M.S.14) işaret etmektedir. Frig Döneminde Tapınağın bulunduğu tepede bereket tanrıçası Kybele ile Ay tanrısı Men'e tapınıldığını, Roma Dönemi sikkelerindeki tasvirlerden ve yazıtlardan anlamaktayız. Ayrıca kolonadın kuzey-batı antası üzerindeki yazıttan ise tapınağın Augustus ve Tanrıça Roma'ya adandığını biliyoruz.

Tapınağı kiliseye dönüştüren Hıristiyanlar cellanın güney duvarına üç pencere eklemişler ve cella ile opisthodomos arasındaki duvarı yıkarak naos'un gerisine de bir krypta yapmışlardır. 15.yüzyıl başlarında Türklerin Ankara'yı almasıyla tapınağın kuzey-batı köşesine Hacıbayram Camii eklenmiştir. Cellanın kuzey-batı duvarının bir bölümü 1834'de yıkılmış olmakla beraber tapınak bu gün iyi korunmuş durumdadır.M.Ö.8.yüzyıldan günümüze değin tüm kutsal yapıların üst üste ve yan yana bulunmasını bir eski Anadolu geleneği ve Anadolu insanının hoşgörüsü olarak yorumlamak yanlış olmaz.

Tapınak, basamaklarla çıkılan 36x54,82 m. ölçülerinde bir podyum üzerine oturmaktadır. Cellaya giriş yüksek bir kapı ile sağlanmaktadır. Naos 12,8x28,21 m'lik bir alanı kaplamaktadır. Pronaos'unda 4, opisthodomos'unda 2 korint tarzında sütun yer almaktadır. M.S. 2.yüzyılda ion düzeninde kısa kenarına 8, uzun kenarına 15 sütun eklenerek peripteral ve pseudodipteros bir plan oluşturulmuştur. Plan olarak benzemesi nedeniyle Hadrian Dönemi'nde yapılmış Aezanoi Zeus Tapınağına (Kütahya-Sivrihisar) öncülük ettiğini söyleyebiliriz. Ayrıca tapınak yerli Anadolu geleneğini sürdüren Efes, Sardes, Menderes Magnesiası ve son yıllarda Pessinus'da ortaya çıkarılan tapınak gibi batıya dönüktür.

İmparator Augustus ölümünden önce Vesta rahibelerine dört adet belge teslim eder. Bunlardan birisi vasiyetnamesi, ikincisi cenaze töreni hakkındaki emirleri, üçüncüsü imparatorluğun parasal ve askeri durumunu belirtmekte, dördüncüsü ise yaşadığı sürece yaptığı işleri anlatmakta idi. Bunlardan ancak dördüncüsü "index rerum gestarum" tapınağın duvarında iki dilde, Latince ve Helence yazılmış olarak günümüze kadar gelmiştir. Roma'da İmparatorun mezarının önünde yer orijinal Latince metin kaybolduğu için tapınağın önemi daha da artmıştır. Pisidia bölgesindeki Antiochia'da (Yalvaç) yapılan kazılarda "Res Gestae Divi

Augusti'nin (tanrılaştırılmış Augustus'un işleri) adını taşıyan kitabenin kopyasına ait parçalar ele geçmiştir. Bu da, şimdi Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde bulunan tapınağa ait olan yazıtların eksik bölümlerinin tamamlanmasına yardımcı olmuştur. Latince ve Yunanca olan bu yazıt tapınağın Hacıbayram Camii'ne yakın olan duvarın üstünde tanrılaştırılmış Augustus'un icraatı sözcükleri ile başlar ve duvarın büyük bir bölümünü kaplar.⁸⁷

---

⁸⁷ <http://www.anadolumedeniyetlerimuzesi.gov.tr/belge/1-55043/augustus-tapinagi.html>

Julien Sütunu

Julien Sütunu: Ulus'ta, Defterdarlık ve Valilik binası arasındaki küçük meydanda bulunmaktadır. Kare bir kaide üzerinde üst üste kurulmuş daireler şeklindeki tuğlalardan yapılmış olan 15 m. yükseklikteki sütun, Bizans dönemi Korinth başlığı ile sona ermektedir. Sütunun 362 yılında İmparator Julien'in Ankara'yı ziyareti anısına dikilmiş olduğu düşünülmektedir.

Gâvurkale

Gâvurkale: Ankara'nın 60 km güney-batısında, Haymana İlçesi'ne bağlı Dereköy'e 2 km. uzaklıkta, Babayakup deresinden 60 metreye ulaşan yükseklikte bir kayalık alan üzerine kurulmuştur. Uzun süre yerleşime sahne olmuş bu tepeye, buradaki eski yıkık duvarlardan dolayı Gavurkale adı verilmiştir.

Hitit tarihinde ve Anadolu'nun tarihi-coğrafyasında önemli bir yeri olan Gavurkale, ilk kez Atatürk'ün isteği doğrultusunda 1930 yılında Von der Osten tarafından kazılmıştır. Tepenin vadiye bakan yüzeyinde kayaya işlenmiş olan büyük kabartmaların Hititlere ait olduğu ve Kızılırmak'ın batısında buna benzer bir Hitit anıtının bulunması Anadolu kültür tarihi için çok önemlidir. Söz konusu kayanın üzerinde silik olarak görülebilen, oturan bir tanrıça ve karşısında ayakta duran iki tanrı figürü bulunmaktadır. Bu tanrıların, iki uzun kılıçları, başlarında sivri külahları, kısa etekleri, uçları kıvrık ayakkabıları tipik Hitit üslubunda

yapılmış olduklarını görüyoruz. Tanrılardan birinin başlığı hem önden hem de arkadan üçer boynuzla bezenmiştir. Diğer tanrının başlığında ise sadece önde üç boynuz vardır. Tanrıçada ucu sivri bir başlık giymektedir. Her iki tanrı ve Tanrıça birlikte anne-baba-oğul üçlüsünü oluşturmaktadır.

Düzlüğün kuzeyinde ve tam karşısında Hitit Kyklop türü duvar tekniğinde örülmüş 3x4 m. boyutlarında bir yer altı odası bulunmakta olup yalancı tonozla örülmüştür. Hitit tanrılarının en önemlilerini canlandıran bir kült kabartması ile kral tapınması için ayrılmış bir mezar odası olduğu düşünülmektedir. Hitit Döneminde düzlük üzerinde, dinsel anlam taşıyan bir yapı ve rahipler için evler inşa edilmiştir. Kabartmaların doğusunda yer alan ve bir bölümü günümüze değin korunmuş olarak gelen tahkimat duvarı, kuzeydeki yer altı odasında görüldüğü gibi, Hititlerin kendilerine özgü yapı tekniğini sergilemektedir.

İkinci kültür tabakası Frig Dönemine aittir. Gavurkale'nin doğusunda bütün yayla uzunluğunca beyazımsı kireç taşından yapılmış sur kalıntılarına rastlanılmıştır. Yine bu dönemde kutsal alanın üzerine özel bir bina inşa edilmiştir. Roma ve Bizans Dönemine ait çok az eser ele geçmiştir. Muhtemelen bu dönemde Gavurkale küçük bir karakol olarak kullanılmıştır.⁸⁸

Külhöyük :Ankara İli, Haymana İlçesi, Oyaca Kasabası sınırları içerisinde yer alan

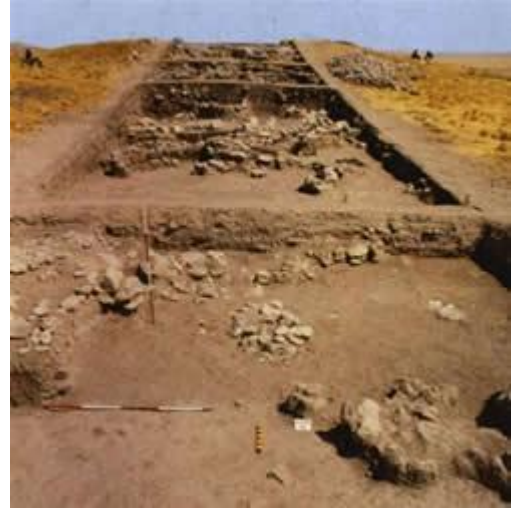
Külhöyük, dünyaca tanınmış Hitit Kült Merkezi Gavurkale'ye yaklaşık 8 km uzaklıkta ve Boyalık köy yolunun hemen güneyindedir. 1978 yılında bir vatandaşın Haymana Kaymakamlığına yaptığı başvuru ile Müzemiz gündemine girmiş ve 1992 yılında kamulaştırılan höyükte aynı yıl kazı çalışmalarına başlanmıştır.

Külhöyük yaklaşık 250 m. uzunluğunda, 150 m. genişliğinde ve 22 m. yüksekliği olan orta

⁸⁸ <http://www.anadolumedeniyetlerimuzesi.gov.tr/belge/1-55044/gavurkale.html>

büyükte bir höyüktür. Kazısı Anadolu Medeniyetleri Müzesi uzmanları tarafından yapılmakta olan höyükte şimdiye kadar Hitit Dönemi ve Eski Tunç Çağı yerleşimleri açığa çıkartılmıştır. Güneyinde bir potern, batı tarafında ise sarnıç (batı 1 tüneli) açığa çıkartılan höyüğün kuzey bölümünde savunma sistemi ile ilgili kalıntılar bulunmuştur. En yüksek bölümünde ise kalın duvarlarla yapılmış ızgara planlı tapınak yada idari bina olarak kullanıldığı sanılan büyük bir yapı yer almaktadır.

1995 yılı kazı çalışmalarına paralel olarak yürütülen ve İTÜ. Maden Fakültesi, Jeofizik Bölümünden bir ekip tarafından gerçekleştirilen arkeojeofizik ölçümleri sonucunda; Külhöyük'ün ilk yerleşiminin birbirine yakın iki tepe üzerine kurulduğu, bu iki tepenin arasından kuzeye doğru su akışı olduğu ve höyük üzerindeki yapılara ait kültür tabakası kalınlığının 8,5 m. olduğu ortaya çıkmıştır.

Kazılarda elde edilen hiyeroglif yazıtlı bir bulla, Mitanni Kültürüne ait bir silindir mühür ve Eski Hitit Dönemine ait bir taş damga mühür en önemli buluntulardır. Bunların yanında pişmiş toprak buluntular, bronz iğneler, bıçaklar, sileks ve obsidyen kesiciler, tarımın çok önemli olduğunu belgeleyen öğütme ve ezme taşları, madenciliğin yapıldığını gösteren taş kalıplar, çok miktarda pişmiş toprak ağırlıklar diğer buluntuları oluşturmaktadır.⁸⁹

⁸⁹ <http://www.anadolumedeniyetlerimuzesi.gov.tr/belge/1-55046/kulhoyuk.html>

Pembe Köşk

Pembe Köşk (İsmet İnönü Evi): Pembe Köşk, Türkiye Cumhuriyeti 2. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün 1925'ten 1973'te ölümüne kadar 48 yıl yaşadığı, halen müze olarak varlığını sürdüren yapıdır.

Pembe Köşk'ün ilk sahibi eski Ankara eşrafından Uzunoğullarının oğlu Mehmet Uzunoğlu'dur. Mehmet Uzunoğlu, Kurtuluş Savaşı'nın ardından Ankara'ya gelen Atatürk'ün köşkünü çok beğenmesi üzerine Pembe Köşkü, Çankaya'daki bağlarıyla birlikte Atatürk'e hediye etmiş, kısa bir süre sonra da vefat etmiştir.

Ankara'nın en eski evlerinden olan Pembe Köşk, Atatürk'ün başkanlık ettiği toplantılara, 22 Şubat 1927'de gerçekleşen Ankara'nın ilk balosuna, şehirdeki ilk konserlere, ilk sergilere, bilimsel toplantılara, satranç, bilardo, ata binme yarışlarına ev sahipliği yapmıştır. Bahçesinde Ankara'nın havasına uygun çiçek ve ağaç yetiştirme denemeleri yapılmıştır.

İnönü Vakfı tarafından Müze-Ev olarak düzenlenen Pembe Köşk, her yıl milli bayramlarda ziyarete açılmaktadır. Pembe Köşk'te İnönü ailesine ait eşya, madalyalar, Atatürk ile yemek yedikleri oda, İsmet İnönü'nün Atatürk ile bilardo oynadığı masa, İsmet İnönü'nün sahra dürbünü, satranç masası, silahlar, uniformalar sergilenmektedir. Köşkün üst yanındaki ağaçlık alanda İsmet İnönü ve eşi Mevhibe İnönü'nün birlikte bir heykelleri, köşkün karşısındaki parkta ise heykeltraş Mine Sunar tarafından yapılan 4,5 metre boyunda, 3 ton ağırlığında bir İnönü heykeli yer alır.⁹⁰

Diğer Tarihi Yapılar

Ankara Kalesi: Ankara'ya hâkim bir tepenin üzerinde kurulmuş olan ve zaman içinde kentin simgesi haline gelen Ankara Kalesi'nin ilk yapım tarihi kesin olarak bilinmemektedir. M.Ö. 2. yüzyılda Galatlar zamanında var olduğu bilinen kale daha sonra Romalılar döneminde onarım görmüştür. İç ve dış kale olmak üzere iki kısımdan oluşan kalenin iç surları büyük bir olasılıkla 7. yüzyılda Bizanslılar tarafından inşa edilmiştir. Daha sonra Arap saldırıları sırasında çok tahrip olan kale 9. yüzyılda Bizanslılar tarafından yeniden onarılmıştır. Dış surların ne zaman eklendiği kesin olarak saptanamamıştır. Kale 1073'te Selçukluların, 1101'de Haçlıların eline geçmiştir. 1227'de yeniden Selçukluların eline geçen kale bu dönemde ve onu takip eden Osmanlılar döneminde çeşitli onarımlar görmüş, son yıllarda yapılan restorasyon çalışmalarıyla sağlamlaştırılmıştır.

Geniş bir yer tutan 20 kuleli dış kaleden bugüne çok az şey kalmıştır. Dış kalede kuleler dörtgen şeklinde olup iki kapısı vardır. Bunlar batıdaki Dış Kale Kapısı ve güneydeki Hisar Kapısı'dır. Hisar Kapısı'nın üzerinde İlhanlılara ait 1330 tarihli bir yazıt bulunmaktadır. İç kale yaklaşık bir dikdörtgen şeklinde olup, kısmen Ankara taşı, kısmen de karışık malzemeden yapılmıştır. İç kale yükseklikleri 14-16 m. arasında değişen 42 kuleden oluşmaktadır. Kuleler beşgen şekildedir. İç surların kuzeybatı kısmında Selçuklular dönemine ait bir yazıt bulunmaktadır. Kalenin en yüksek yeri kuzeyde, denizden 978 m. yükseklikteki Akkale'dir.

⁹⁰http://tr.wikipedia.org/wiki/Pembe_K%C3%B6%C5%9Fk_%28%C4%B0smet_%C4%B0n%C3%B6n%C3%BC_Evi%29

Bugün kale içinde Osmanlı Ankara'sının 17. yüzyıldan itibaren ayakta kalmış birçok Ankara evi ve Alaaddin Camii bulunmaktadır.

Kalecik Kalesi : Kalecik Kalesi, Çankırı'ya giden yol üzerinde Ankara'dan 78 km. uzaklıktadır. Bizans devrine tarihlenen kale, modern kasabaya hâkim olan simetrik koni biçimli bir tepenin üzerine kurulmuştur. Güneybatısındaki dağlara bir sırtla bağlanır ve Kızılırmak'a doğru uzanan ovada tek başına yükselmektedir.

Akköprü: Varlık Mahallesi önünde ve Ankara Çayı üzerinde olup, Ankara'nın en eski köprüsüdür. 1222 yılında Selçuklu Hükümdarı I.Alaaddin Keykubat tarafından Ankara Valisi Kızılıbey zamanında yaptırılmıştır. Bugün sağlam bir durumda bulunmakla beraber dar bir köprü oluşu ve bugünkü kullanılan geniş yolun dışında kalışı nedeniyle işlerliğini yitirmiştir. O zamanlarda Batı Anadolu'yu Ankara'ya bağlayan yolun üzerinde idi. Eskiden Ankara'dan askere ve hacca gidenler bu köprü'nün başında ayrılık ağıtları söylenerek uğurlanırdı. Kesme bazalt tasından yapılmıştır. Yedi adet sivri kemerden meydana gelmiştir. Batı yönünde biri

silik iki yazıt yer almaktadır.

Suluhan : Hacı Doğan Mahallesi'nde, Suluhan Sokağı'ndadır. 1685 yılında Şeyhülislam Mehmet Emin Bey tarafından Zincirli Camii'ne vakıf olarak yaptırıldığı sanılmaktadır. İki kısımdan oluşan Suluhan'ın birinci kısmı kareye yakın dikdörtgen planlı, ortası avlulu ve iki katlıdır.

Bu bölümde sadece doğu ve güney cephedeki dükkânların pek azı günümüze gelmiş, batı ve kuzey cephelerdeki binalar tamamen yıkılmış, sadece dış duvarları kalmıştır. Kalıntılardan hanın iç avlusunun dört kenarda ayaklar üzerinde sivri kemerli revaklarla çevrilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Revaklar arkasında odalar sıralanmaktadır. Güney uçta yer alan ikinci kısım tek katlıdır ve daha dardır. Tamamı toprak altında kalan ikinci kısmın ahırlar ve depolara ayrıldığı tahmin edilmektedir. Her iki kısımda da duvarlar moloz taştan yapılmıştır. Hanın batı kenarında üç bölümlük küçük bir arasta bulunmakta olup, her bölüm kalın beşik tonozlarla örtülmekte ve yanlarda küçük dükkânlar yer almaktadır.

Çengel Han : Kale altında ve Atpazarı Meydanı Sefa Sokak'ta bulunmaktadır. Kitabesinden 1522 tarihinde yapılmış olduğu anlaşılmaktadır.

Zağfiran (Safran) Hanı : Atpazarı'ndadır ve Hacı İbrahim Bin Hacı Mehmet tarafından yaptırılmıştır. Vakfiyesi 1512 tarihinde düzenlendiği için, bu tarihlerde yapılmış olduğu anlaşılmaktadır. Hanın yarısı mülk, yarısı vakfa aittir. İçinde bir mescit yer almaktadır.

Eski Hamam : Eski Hamam, Gazi Lisesi'nin tam karşısında yer almaktadır. Oldukça harap durumda olan hamamın soyunmalığı tamamen yıkılmış olmasına mukabil soğukluk ve sıcaklık, külhan dahil olmak üzere ayakta durmaktadır. Eserin mimari yapısı ve tekniği itibarıyla 15. yüzyıla ait olduğu tahmin edilmektedir. Restore edilmektedir.

Karacabey Hamamı : Karacabey Hamamı Talat Paşa Bulvarı üzerinde olup, 1444 tarihinde yapılmıştır. Çifte hamam şeklindeki yapı batı kısmında birbirine bitişik soyunmalıkları, doğu kısmında ise batıdakilere göre daha değişik inşa tarzı gösteren sıcaklık ve halvetleriyle birlikte bütünü kareye yakın büyük bir dikdörtgen meydana getirmektedir.

Roma Hamamı: Ulus-Dışkapı hattında, Çankırı caddesi üzerinde bulunan kalıntılar, Roma İmparatoru Caracalla dönemine tarihlenmektedir. Sağlık tanrısı Asklepion adına yaptırılmıştır.

Güvenlik Anıtı : Kızılay'da Güvenpark içerisindedir. 1935 yılında Ankara taşından yapılmıştır. Türk Ulusunun polis ve jandarmaya bir armağanı olduğundan dolayı Emniyet Anıtı da denilmektedir. Anıtın Kızılay'a bakan yönünde; güveni temsil eden bir sopayı eline alan kuvvetli genç erkek heykelleri yer almıştır. Bu heykellerin altında Atatürk'ün söylediği "Türk, Öğün, Çalış, Güven" sözleri tunç harflerle yazılıdır. Bu yazının sağında Türk Polisinin, solunda Türk Jandarmasının halka olan yardımlarını sembolize eden çeşitli kabartmalar bulunmaktadır. Anıtın Bakanlıklara bakan yönünde ise; Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı'nda ve inkılap hareketlerinde beraber bulunduğu arkadaşları belirtilmektedir. Heykellerin altında anıtın yapılış tarihi olan 1935 yılı romen rakamlarıyla yazılıdır. Sağ tarafta insan zekasını, sol tarafta ise çiftçinin tarım çalışmalarını belirten kabartmalar yer almıştır.

Mimar Sinan Anıtı : Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin önündedir. 4.30 m. yüksekliğindeki mermer heykelde Mimar Sinan kendine özgü giysisiyle ayakta canlandırılmıştır.

Mithat Paşa Anıtı : Ulus'ta Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü binasının yanındaki Mithat Paşa heykeli, 1966 yılında banka tarafından heykeltıraş Prof. Hüseyin Anka'ya yaptırılmıştır, 1863'te Ziraat Bankası'nı kuran Sadrazam Mithat Paşa'nın koltukta oturur biçimdeki heykelinin solunda üç başak ve çark, sağında terazi figürleri vardır.

Ulus Cumhuriyet Anıtı : Ulus Meydanı'ndaki bu anıt, Kurtuluş Savaşı kahramanlarının anısına 1927 yılında Avusturyalı heykeltıraş Krippel'e yaptırılmıştır. Atatürk'ün atlı heykelinin altındaki yüksek ve üçgen kaide Ankara taşındandır. Kaidenin üzerindeki kabartmalarda Atatürk ve askerlerini Başkumandanlık Meydan Savaşı'nda tasvir eden figürlerden başka, Türk kadını, Türk askerini ve genç Türkiye Cumhuriyeti'ni simgeleyen figürler bulunmaktadır.

Zafer Anıtı : Yenişehir'de Atatürk Bulvarı üzerindeki bu anıt, 1927 yılında İtalyan heykeltıraş Pietro Cannonica'ya yaptırılmıştır. Atatürk'ün ayakta ve kılıcına dayanmış halde üniformalı, tunçtan yapılmış bir heykelidir. Tabanında kabartma halinde zafer çelenkleri yer almıştır.

Ankara Kale İçi Evleri : Kale içinde çoğu iki katlı olan Ankara evlerinin alt kat avlusunda uşakların, aşçıların, kâhyaların odaları, kiminde de bir ahır bulunur. Birinci katta ev sahibinin oturduğu odalar vardır. Genellikle evin dışında ve bir yanı açık merdivenden, "sergâh ya da sergâh" denilen sütunlu, dört bir yanı açık, üstü kapalı bir taraçaya çıkılır. Üst kattaki odalar, kimi evlerde bir sofanın, kimilerinde de sergâhın bir yanında yer alır. Konuk, toplantı ve yatak odaları ikinci katta bulunur. Kimi odalarda kadınların toplantıları izleyebilmeleri için kafesler vardır.

Yerler kare biçiminde tuğlalarla döşelidir. Tavanlar çubuklarla kare kafeslere bölünmüştür. Tavan ortasında bol süslemeli göbekler vardır. Cephede çıkıntı oluşturan alçı kabartmalarla süslü mihrap biçiminde ocakların yanlarında küçük gözler bulunur. Bunlara "tembel deliği" denilmektedir. Odalar, sokağa sergâh ve pencerelerle açılır. Kimi evlerde pencerelerin önünde panjur ve kafesler vardır. Süsleme olarak tavanlarda, tavan göbeklerinde, kapılarda ve evlerin

öbür bölümlerinde geometrik süslemeler, rumi ve hatai desenlere kadar her türlü süsleme vardır. Günümüzde bazı evler turistik amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Beypazarı Evleri : Ankara'nın 100 km. batısında yer alan Beypazarı'nın dik yamaçlar ve vadilere kurulmuş olan eski kesimi, çarşı ve geleneksel konutlardan oluşan karakteristik dokusuyla ve doğal peyzaj özellikleriyle tarihi ve görsel karakteri zengin olan bir yerleşimdir. 100 yıllık geçmişi olan bu evler, Osmanlı ve geleneksel Türk evlerinin tipik özelliklerini taşımaktadır.

Konut mimarisi açısından ana tip, cumbalı veya üstünde kuşkana olarak adlandırılan bir çatı katı olan iki veya üç katlı yapılardır.

Evlerin temel duvarları taştan, geri kalan kısımları ahşaptan

yapılmış ve dıştan sıvanmış olup üstleri çinko kaplı veya kiremitli çatıyla örtülüdür. Dış yapıda, bu ana tipin çeşitlemesi olarak balkon biçiminde çıkma veya kuşkanalar, ahşap kafesli pencereler görülür. İç yapıda zemin katı taşlık ve buna bağlı ahır, samanlık, kiler, hizmetkar bölümü gibi mekânlardan oluşur. Üst katlar asıl yaşama katlarıdır. Dikdörtgen veya kare planlı sofa etrafında odalar dışında mutfak, banyo gibi mekânlar oluşturulmuştur. Bütün mekânların üstü ahşap tavanla örtülüdür.

Ayaş Evleri : Vadi tabanındaki çarşı alanının çevresinde ve kuzeyde vadi yamaçlarında organik bir dokuda yoğunlaşan Ayaş Evleri'nden 37'si, tescil edilmiş ve korunmaya alınmıştır.

Mimari özellikleri açısından Osmanlı ve geleneksel Türk evlerinin tipik özelliklerini taşıyan tarihi Ayaş Evleri genellikle iki katlıdır. Yarı kâgir, yarı ahşap olan evlerin zemin katında ahır, kiler ve büyük evlerde hizmetkar odası gibi mekânlar bulunur. Asıl yaşama alanı olan üst katlarda sofa etrafına konumlanan iki veya üç odanın yanı sıra mutfak ve tuvalet-banyo gibi servis mekânları bulunmaktadır. Bütün mekânların üstü ahşap tavanla örtülüdür. Dış yapıda, balkon biçiminde çeşitli türde çıkmalar ve ahşap kafesli pencereler görülür.

Güdül Evleri : Ankara'nın kuzeybatısında, kente 89 km. uzaklıkta eski bir yerleşim olan Güdül ilçesinin kent merkezinde bugüne kadar ayakta kalan tarihi evlerin bulunduğu bölge

kentsel SİT alanı ilan edilmiştir. Osmanlı ve geleneksel Türk evlerinin tipik özelliklerini taşımaktadır.⁹¹

Ankara'yı baştan aşağı organize ederek, markalaştıracak yatırımların gündemde yer alması gerekmektedir. Kentin şehir mobilyalarının elden geçirilmesinden, restorasyonla tarihi dokunun ortaya çıkarılmasına kadar pek çok projenin gündeme alınması gerekmektedir. Tüm bu çalışmalar Ankara'yı Türkiye'nin lokomotifi yapacaktır.

Ankara'nın böylece bir turizm merkezi olmasıyla, işsizlik sorununun çözümü, bütçe açıklarının kapatılmasına yarayacağı gibi, buradan memnun ayrılan turistlerin yurt dışından Türkiye lobiciliğini yapması, ihraç ettiğiniz ürünlerin orada daha çok kullanılması sağlanmış olacağı değerlendirilmektedir.

Tahminlerin Yapılması

1980-1997 dönemindeki ortalama büyüme hızı baz alınarak yapılan projeksiyona göre, Türkiye'nin 2025 yılında SGP ile kişi başına milli geliri, 1997 fiyatlarıyla 19 bin 224 dolar olması hedeflenmektedir.

Geçmişteki performansından yola çıkarak geleceğe dönük yapılan hesaplamalar, Türkiye'nin 21. yüzyılın önde gelen ülkelerinde biri haline geleceğini gösteriyor.

Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu verilerinden yararlanarak, 1980-1997 dönemindeki ortalama büyüme hızını baz alarak yaptığı projeksiyona göre, Türkiye'nin, 2025 yılında satın alma gücü paritesi (SGP) ile kişi başına milli geliri, 1997 yılı fiyatlarıyla 19 bin 224 dolara yükselecek.

Büyüme hızları bu şekilde devam ederse Türkiye'nin kendisine tam üye olmak için hedef aldığı Avrupa Birliği'nin (AB) şu andaki üyelerinden Yunanistan'ın 2025 yılındaki kişi başına

---

⁹¹ <http://www.ankarakulturturizm.gov.tr/belge/1-27311/diger-tarihi-yerler.html>

milli geliri, 1997 fiyatlarıyla 20 bin 652 dolara, İsveç'in 26 bin 68 dolara, Portekiz'in 26 bin 811 dolara çıkacak

Bu durumun gerçekleşmesi halinde, Türkiye, AB'nin şu andaki bazı üyelerini ekonomide, refahta yakalayacak.

1980-1997 dönemine bakıldığında Türkiye'nin büyüme hızı yıllık ortalama yüzde 5.1'i buluyor. Aynı dönemde, büyüme hızı yıllık ortalama olarak, AB üyesi İrlanda'da yüzde 4.1'e, İngiltere'de yüzde 2.7'ye, İspanya'da yüzde 2.6'ya ulaşırken, Danimarka'da yüzde 2.4'te, Hollanda, Portekiz, Finlandiya'da yüzde 2.3'te, Fransa ve Avusturya'da yüzde 2, İtalya'da yüzde 1.9, İsveç ve Yunanistan'da ise yüzde 1.5 düzeyinde kaldı.

Almanya'nın büyüme hızı, 1980-1990 döneminde, yıllık ortalama yüzde 2.2, Belçika'nın 1980-1995 döneminde yüzde 1.6 düzeyinde gerçekleşirken, Lüksemburg'da 1985-1995 döneminde kişi başına milli gelir artışı yıllık ortalama yüzde 0.9 düzeyinde oldu.

Gelişme çizgileri böyle devam ederse 15 üyeli AB'nin kişi başına milli geliri 2025 yılında, 1997 yılı fiyatlarıyla 37 bin 526 dolara ulaşacak. 15 üyeli AB'nin en zengin ülkesi, 47 bin 937 dolarla İrlanda, şu anda da en fakir olan Yunanistan, 20 bin 652 dolarla bu özelliğini koruyacak.

Almanya'nın 1980-1990 dönemindeki gelişme trendi, 1998-2025 döneminde gerçekleşirse 2025 yılında kişi başına milli geliri 39 bin 742 dolara yükselecek. Türkiye İspanya'yı geçecek.

1980-1997 trendini sürdürmesi halinde, Türkiye 2025 yılında, 1997 fiyatlarıyla 1 trilyon 649.5 dolarlık toplam SGP-GSMH'ye ulaşacak. Bu rakam, Türkiye'nin toplam milli gelirini dörde katlaması demek. Türkiye, bunu gerçekleştirirse şu anda üç katı olduğu Yunan ekonomisini, 2025 yılında sekize katlayacak. Ekonomik büyüklükte Türkiye, şu anda dörtte birinden küçük

olduğu, AB'nin devi Almanya'nın da yarısını geçecek. Türkiye, bu ekonomik büyüklüğü ile İtalya'ya oldukça yaklaşacak, İspanya'yı ise geride bırakacak.

2025'te Türkiye, tam üye olması halinde Almanya, Fransa, İngiltere ve İtalya'nın ardından beşinci sırada yer alması hedefleniyor.

Fırsat ve Tehlikelerin Değerlendirilmesi

Ankara her şeyden önce 1900'lü yılların başında markaydı. Çünkü bu yıllarda bir üründü. Bir dünya kentiydi ve Türkiye'nin de başkentiydi Ankara. Ankara, Anadolu çanağında pek çok kentten daha önce metroya, telefona, sigorta sistemlerine, mal borsasına, kara borsasına, hisse senedi borsasına sahipti. Bunlar çok önemli şeylerdi ve 1900'lü yıllarda bu imkanlara sahip Ankara, bir dünya kenti olarak önemli bir üründü, önemli bir ürün olduğu için de önemli bir markaydı. Ama biz Ankara'nın bir marka olmak özelliğini ürünün içini boşaltıp, ürünü de yıllarca kötü yönettiğimiz için bu saydığımız artılar hep karşımıza eksiler olarak çıktı.

Bir yörenin turizm potansiyelinin değerlendirilmesinde fiziki özellikle ya da doğal kaynaklar kadar önem taşıyan onu destekleyen diğer turizm çekiciliklerini de tarihi ve kültürel değerler oluşturmaktadır. Yalnız bu tarihi ve kültürel değerlerin tanıtımını ülke bazında işleyip, dışarıya sürdüğümüz için ülkemiz yeteri önem ve değeri görmemiştir. Çünkü geçmişten günümüze kadar Türkler uluslar arası platformda pek de iyi tanınmamışlardır. Kısacası bazı güç odakları tarafından imajı lekelenmiştir. Geçmişe dönecek olursak Türkiye jeopolitik durumu, yer altı kaynakları ve iklimi ile bütün milletlerin gözdesi olan topraklar üzerinde yer almıştır. Dolayısıyla her kesimin geçmişi ülke topraklarımızda geçmiştir ki, geçmese bile mutlaka bir bağlantısı vardır. Bu bağlamda dünyanın neresinde olurlarsa olsun turistler için Türkiye, tarihsel değerleri açısından birinci derecede önem arz etmektedir. Lakin pozitif değerlerin yanı sıra ülkemiz açısından dezavantaj olarak ortaya çıkan ve özellikle turizmin baltalanması için diğer devletler tarafından yapılan propagandalar için ne gibi önlemler almalıyız ve ne gibi çalışmalar yapmamız lazım onun üzerinde durulmalıdır. Türk Milleti, tarih boyunca ön yargıların kurbanı olmuştur. Bize genellikle kötü gözle bakılmıştır. Dünya tarih ve edebiyatında Türklerin büyük yeri vardır; bunun önemli kısmı haksızlık ve yanlışla

doludur. Önyargılar, kültür, dil farklılığından, savaşlardaki mağbulyetlerden ve aleyhimizdeki yaygın propagandalardan kaynaklanmaktadır. Batı dünyası ve kiliselerin atalarımızı İstanbul'un fethi , Doğu Roma İmparatorluğuna son verilmesi, Avrupa'ya Balkan'lara, Viyana kapılarına kadar Türklüğü, İslamı, kültürümüzü götürmemizi kabul ve hazmetmiş değildir. Şuurlarının altında, kitaplarında bunun derin izleri bulunmaktadır. Günümüzde dış ilişkiler milletten millete yürütölmektedir. Kamu oyu oluşturmak önem kazanmıştır. Halkla İlişkiler de dış politikanın en önemli aracı haline gelmiştir. Ancak maalesef dış teşkilatlarımız acı tecrübelerle rağmen bu gerçeğe uymamaktadır. Türkiye, dışarıda tanıtılma ve savunulmadan mahrumdur. Meydan, aleyhimizdeki güçlere bırakılmıştır. Diplomamız klasik, pasif çizgiden çıkamamaktadır. Devletimize karşı yürütölen bu propagandaya son senelerde bazı insanlarımızın da katıldığı acı gerçeği yaşanmaktadır.⁹²

Ankara'nın çok büyük bir şanssızlığı var. Singapur'la Dubai ile veyahut diğer kendine benzer özellikteki şehirlerle karşılaştırıldığında neredeyse her yıl bir problem yaşadı. Deprem, Irak Savaşı, sonra yine Irak Savaşı, Abdullah Öcalan'ın yakalanması, bunlar peş peşe geldiği zaman Ankara'nın kongre turizmi merkezi olmasına indirilen en büyük darbeler oldu. Kongre turizminin öyle bir özelliği var ki bir problem patlak verdiğinde ilk iptal edilen turlar kongre turlarıdır. Şimdi burada bir bomba patlıyor, beş sene sonrasının kongresi iptal ediliyor. Nedeni psikolojik.

Yaklaşık 7-8 senedir Ankara'nın marka olması, kış turizmi, kongre turizmi tartışılıyor fakat sonuç yok. Çünkü bizim yaptığımız iş ürün bazında bir tanıtım yapmak değil, biz genel anlamda Türkiye'yi tanıtıyorduk, şimdi destinasyonları da tanıtmaya başladık. Ama bir segment daha aşağıya inip sektörün de buna katılıp pazarlama ayağını oluşturması lazım. Ama Turizm Bakanı'nın burada üstlenmesi gereken bir görev var. Sektörün bu şekilde örgütlenebilmesi için mevzuatın değiştirilmesi gerek, Akdeniz çanağında bugün otelcilik sektörünün örgütlenmediği tek ülke Türkiye'dir. Bu ayıbın ortadan kaldırılması lazım.

Ankara'nın konumlandırılması ve anlamlandırılması konusunda ciddi bir problem vardır. Tanzimat'tan bu yana Türkiye'nin şöyle bir problemi var. Batılıya batılıymış gibi kendimizi

---

⁹² Türkiye'nin İmaj Sorunu, s. 1-2

gösterme problemimiz var. Yani biz bizim gibiyiz, sizin gibi yaşıyoruz. Buna örnek olarak ta baktığımız zaman Ankara'da 12 tane bildiğimiz sinagog ve kilise var, cami sayısı ise 2700.

Ankara bizim tanımladığımız anlamda (tasarlanmış ve konumlandırılmış) bir marka değil, bir üründür. İyi bir üründür. Ankara gibi dev bir markanın konumlandırılması ve iletişimi ciddi bir projedir ve bir uzmanlar topluluğuna ihtiyaç vardır. Daha sonra ciddi bütçeler ayrılarak yatırım yapmak lazım. En önemlisi de ölçüleme. Ankara yeni kurulan bir şehir, yani yeni bir marka adayı değil. Binlerce yıllık tarihi olan bir metropol. Dünyanın değişik yerlerinde mevcut algı mutlaka ama mutlaka ölçülmelidir.

Artık globalizmin dünya çapında sınırları ortadan kaldırdığı için ülkelerin genel imajları kolayca sarsılabilmekte ve bu imaj çok kolay bir şekilde yaygınlaşabilip kalıcı olabilmektedir. Ülkemizde bunun en canlı örneğini 1991 Körfez Savaşı'nda gördük. Savaşla doğrudan ilgilimiz olmamasına karşın diğer ülkelerin gerçekleştirdiği aleyhimizdeki kampanyalar yüzünden turistlerin gözünde savaşın ülkemizde geçtiği imajı verildi. Bunun yanında o yıllardaki sıcak terör olayları bu kötü kampanyanın tuzu biberi oldu. Bu nedenle turizm pazarlamasında yükseler değer: "Marketing of Nations" den çok "Marketing of Destinations" oldu.

Alternatif Stratejilerin Belirlenip Geliştirilmesi

Her alan da hızla yaşanan değişimin ve globalleşmenin de etkisiyle bu gün bireylerin yaşam tarzları değişmiştir. Değişen bu yaşam tarzları bireylerin tüketim ve satın alma davranışlarına da yansımıştır. Günümüzde özellikle gerekli satın alma gücüne sahip bireyler tatil tercihlerini farklı ülkeler görmek, yeni kültürler ile tanışmak ve farklı heyecanlar tatmak doğrultusunda yurt dışına yönlendirmektedirler. Bunun sonucu olarak ülkeler gittikçe genişleyen bu turizm pazarından daha fazla pay kapabilmek için reklam ve tanıtım çalışmalarına daha fazla ağırlık vermeye başlamışlardır. Bu nedenle ülkeler giderek yoğunlaşan rekabet koşulları ve reklam ve tanıtıma yönelik mesajlar açısından kendi reklam ve tanıtım mesajlarının hedef kitleler tarafından rahatlıkla seçilip algılanabilmesi amacıyla bu çalışmalarında olabildiğince farklılaşmaya çalışmaktadırlar. Bizde bunu gerçekleştirebilmek için bir Ankara odaklı Türkiye

markası yaratmak amaçlı reklam ve tanıtım kampanyası çerçevesinde 5I olarak tanımlanan Idea, Impact, Interest, Information and Impulse kuramından faydalanılmalıdır.

Yaratıcı stratejileri belirlerken göz önünde bulundurulması gereken hususlar şunlar olacaktır:

- Hedef kitleleri diğer rakip ülkeler arasından en fazla Ankara'yı tercih etmesiyle maksimum tatmin sağlayacağına inandırmak,
- Ankara için hedef kitleler zihninde hatırlatıcı, çağrışımlara açık bir takım sembol ve işaretler yerleştirmek,
- Hedef kitlenin kolaylık ile belirleyebileceği bir slogan bulmak.

Bu faktörler göz önünde bulundurularak reklam kampanyası sırasında izlenecek olan ilk strateji konumlandırma stratejisidir. Bu bağlamda hedef kitlelerin ihtiyaç ve beklentilerinden türeyen, onlarla uyumlu iletişim kullanılarak, Ankara odaklı ve Ankara üzerinden Türkiye'nin değeri hedeflenen kitlelere fark ettirilerek, Ankara ve Türkiye adını tüketicilerin zihnindeki yarıştan ayırarak hedef kitlelerin kafasında marka ağlarında ilk sıralara yerleştirmek amaçlanmaktadır. Bu nedenle Türkiye ve Ankara'nın özellikleri üstünlükleri ve diğer nitelikleri hakkında hedef kitleler haberdar edilecek ve hedef kitlelerdeki bilinirlik ve farkındalık düzeyi arttırılmaya çalışılacaktır. Diğer taraftan rakip ülkeler tüm özellikleri ile açık bir şekilde tanımlanacak ve hedef kitleler tarafından nasıl algılandıkları öğrenilmelidir. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda Ankara üzerinden Türkiye'nin konumlandırılmasında kullanılacak olan stratejide; Ankara Türkiye'nin yeni kültür, sanat ve siyaset merkezi olarak konumlandırılırken ve aynı zamanda sahip olduğu sayısız doğal ve tarihi güzelliklerle dolu olduğu vurgulanacaktır. Bu doğrultuda STEP ve SWOT analizlerinden elde edilen bilgiler ışığında şu şekilde bir konumlandırma yapılmaya çalışılmalıdır.

Stratejinin Uygulanması

Ankara markası yaratılması amacıyla gerçekleştirilecek olan reklam ve tanıtım kampanyası çerçevesinde yapılacak olan çalışmaların üretilmesi aşamasında öncelikle uluslar arası alanda hitap edilen hedef kitleye hangi mesajlar ile ulaşılabileceğinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu aşamada reklam kampanyasının temelini oluşturan Ankara'nın Türkiye'nin yeni kültür ve sanat merkezi haline getirilerek Türkiye'nin Ankara adı ile özdeşleştirilmesi konseptinde öncelikle Ankara'nın sahip olduğu fiziksel ve psikolojik özellikler, nitelikler, üstünlükler, avantajlar ve bugüne kadar gerçekleştirilen tanıtım çalışmaları doğrultusunda hedef kitle zihninde yaratılmış olan algı temeli ve imaj; ve hitap edilen hedef kitlenin özellikleri ihtiyaç, istek ve beklentileri, tutum, düşünce ve davranışları gibi konularda bilgiler toplanarak göz önünde bulundurulmalıdır. Bu aşamada durum analizi kapsamında yapılan araştırma ve incelemeler kampanyaya kaynak oluşturulmalıdır. Yapılan tüm bu çalışmalar doğrultusunda hedef kitleye nasıl ulaşacağı belirlenmiş olmalıdır. Bu noktadan hareketle gerek gerçekleştirilecek olan hakla ilişkiler ve lobi faaliyetleri gerek reklam kampanyası bünyesinde oluşturulacak olan başlıklar, sloganlar, reklam metinleri ve diğer tutundurma çalışmaları yapılandırılmalıdır. Bu faaliyetler kapsamında elimizdeki bütçenin rasyonel ve verimli bir şekilde kullanılabilmesini sağlamak amacı ile hedef kitlenin bugüne kadar Ankara hakkında hali hazırda oluşturmuş olduğu bir imajın var olduğu ve bu imajın değiştirilmeli, Ankara üzerinden yeni bir konumlandırma yapılandırılacağı varsayılarak hedef kitleye yönelik olarak hazırlanacak mesajlar üzerinde önemle durulmalıdır.

Bu aşamada dikkat edilmesi gereken nokta uzun dönem süreci içinde yapılması düşünülen hakla ilişkiler, lobicilik gibi çalışmalar kapsamında oluşturulacak mesajlar ile kısa dönem içinde Ankara'nın ve dolayısı ile Türkiye'nin daha fazla tercih edilmesini sağlama amaçlı mesajların farklılık göstermesi söz konusu olmalıdır. Bu şekilde hedef kitle özellikleri

doğrultusunda oluşturulan mesajlar ile hedef kitlenin mesajları en iyi şekilde algılaması ve bu mesajlar üzerinde yoğunlaşarak istenilen yönde davranış göstermesi sağlanabilmelidir.

Kampanya kapsamında mesajlarda öncelikli amaç olarak benimsenen iletişim amacı doğrultusunda hedef kitleye yönlendirilecek mesajlar bilgilendirici, farkındalığı arttırıcı yönde mesajlar olacak, ve bu şekilde hedef kitlenin dikkati çekilerek kısa dönemde belirlediğimiz hedef kitlenin eyleme geçmesi amacı da gerçekleştirilebilmelidir.

Tüm bu faktörler göz önünde bulundurularak kampanya bünyesinde oluşturulacak olan mesajlarda temel fikir vurgulanacak ve mesajlar çarpıcı, ilginç, özgün ve çekici bir şekilde oluşturulmalıdır. Bu şekilde hedef kitlenin mesajları var olan iletişim yoğunluğu içinden algılayıp değerlendirmesi sağlanabilecektir ve bu mesajlarda hedef kitleye cazip gelecek öğeler bulundurularak tüketici dikkatinde doğal iniş çıkışlara olanak verecek şekilde düzenlenmelidir... Ancak daha sonra hedef kitlenin ele geçirilen ilgisinin devam ettirilmesi ve bu bağlamda amaçlanan davranışın sürdürülmesi, hedef kitlenin Ankara'ya karşı bir marka bağlılığı ve sadakatinin sağlanabilmesi sağlanmalıdır.

Mesajlar oluşturulurken iki yönlü bir süreç izlenmelidir. Mesajlar Ankara hakkında bugüne kadar yeterli bilgiye sahip olmayan bireylere yönlendirileceği için satış fikri sonda kullanılmalıdır. Diğer taraftan Ankara imajının uluslar arası platformda ve hedef kitle zihninde tartışmalı konumu göz önünde bulundurularak ve yine aynı şekilde hedef kitlenin Ankara hakkında belirli ve bilinirlik düzeyine sahip olmadığı göz önüne alınarak olumlu görüşü başta öne sürmesi sağlanmalıdır. Ayrıca mesajlar hedef kitleleri aktif bir şekilde harekete geçirmek için eylem yönünün gösterip önererek bir sonuç çıkarılmalıdır. Ankara odaklı bir marka oluşturulmasının kampanyanın temel amacı dikkate alındığında ise mesajlarda duygusal bir dil kullanılacak ve fiziksel farklılık ve üstünlüklerden çok psikolojik olanları mesajlarda vurgulanmalıdır. Öte yandan mesajlar oluşturulurken önemle üzerinde durulması gereken bir başka nokta ise sözsüz haberleşme yollarını harekete geçiren sözsüz işaretlere ve araçlara başvurulması ve hedef kitlenin bu işaretleri kolaylıkla çözümleyebileceği bir şekilde kodlanmış

olmasıdır. Ancak bu şekilde hedef kitlenin tutum, düşünce ve davranışları yönlendirilerek istenilen yönde bir davranış oluşturulabilmelidir.

Reklam kampanyası çalışmaları kapsamında Ankara üzerinden Türkiye için belirlenecek ve daha sonraki dönemlerde uzun yıllar görev yapacak bir slogan belirlenmelidir. Belirlenen bu slogan ile kampanyanın temel amaçları ve hedef kitleye aktarılacak istenilen diğer özellikler özetlenebilecek ve hedef kitlenin ilgisi çekilerek istenilen yönde bir tutum ve davranış oluşturulması sağlanabilmelidir.

Bu sloganlar gerek Ankara'yı uluslararası alanda yer alan diğer metropollerden gerekse de Türkiye'yi diğer rakip ülkelerden farklılaştıracak şekilde düzenlenmelidir. Diğer taraftan yaratıcı çalışmalar kapsamında belirlenen başlıklar da sloganların içerdiği öğelerle desteklenecektir. Bu şekilde hedef kitlenin mesajları hatırlayabilmesi ve özdeşleşmesi sağlanabilmelidir.

Bu doğrultuda gerçekleştirilecek olan yaratıcı çalışmalar için uluslararası alanda basılı reklam ortamları, yayın ortamları, açık hava reklam araçları fuarlar, sinema, cd-rom-multimedia ve internet gibi bilgisayar ortamlarından yoğun olarak yararlanılmalıdır. Kullanılacak olan basılı reklam ortamlarında yer alacak reklamlarda hedef kitlenin dikkatini sağladığı çarpıcılık ile çekecek ve bu reklamlara maruz kalanların reklamın geri kalan kısmı ile ilgilenmesini ve metni okumasını sağlayacak başlıklar belirlenirken; deklaratif ve merak uyandırıcı türde bir başlık kullanılmalıdır.

Billboard Reklamları: Bu billboardlardaki çalışmalar ile yılbaşı, sevgililer günü ve yaz aylarının yaklaştığı dönemlerde güncelleştirilerek farklı görseller ve farklı metinlerle; farklı mesajlar iletmeye çalışılmalıdır.

Reklam kampanyası bünyesinde hazırlanacak olan billboardlarda genel olarak Ankara'yı tüm yönleri ile; tarihi, kültürel, turistik değerleri, Ankara'da düzenlenen festivaller, konserler, organizasyonları kapsayacak şekilde sanat ve kültürel yaşamı, Ankara'nın yıllardan bu yana farklı medeniyetleri birleştiren özelliğini vurgulayacak farklı billboard çalışmalarından tek ve bütün konsept oluşturacak şekilde hazırlanmalıdır.

Türkiye'nin tanıtımı için gerçekleştirilecek olan reklam kampanyası kapsamında kullanılacak olan temel slogan "Great times are just a step away" olacaktır. Bu tüm billboardlarda ve farklı medyalarda yayınlanan reklamlarda kullanılacak ana slogandır. Bunun yanında reklam çalışmasının içeriği değişikçe uygun olarak farklı alt başlıklar ve metinler kullanılmalıdır.

Dergi Reklamları: Dergilerde yayınlanacak olan reklam çalışmaları farklı medyalardan hedef kitlelere iletilen mesajlar arasında bir bütünlük sağlanması ve farklı ortamlar aracılığı ile hedef kitlelere yönlendirilen mesajların birbirini desteklemesi açısından billboardların oluşturulmasında kullanılan reklam içeriklerinden (görsel+metin) oluşmalıdır. Sadece dergilerde yer alacak olan bazı reklam metinleri daha uzun olacaktır. Böylece belirlenen ana konsept içerisinde şekillendirilen ana başlıklar şunlar olmalıdır;

- Balance
- Explore
- Contrast
- History and Culture
- P"art"y
- New Year'Eve
- Valentine's Day

Televizyon Reklamları: Ankara'nın ve Türkiye'nin markalaşması ve yeniden konumlanması amacı ile yürütülen reklam kampanyası sırasında gösterime girecek olan televizyon filmi diğer reklam ortamları ile hedef kitlelere iletilen mesajlarla bütünlük göstermesi ve mesajların birbirini desteklemesi açısından ağırlıklı olarak billboard ve dergilerde kullanılan görsel materyallerden oluşturulmalıdır. Diğer taraftan hazırlanacak olan televizyon filmi sadece kampanyanın genel konseptini içeren Balance, Explore, P'art'y, History and Culture başlıklarını içermelidir.

Yılbaşı ve sevgililer günü için hazırlanarak farklı tarzdaki reklamları için ise farklı televizyon reklamları hazırlanmalıdır. Bunlar da 30 saniyelik, renkli ve hareketli olarak konseptte uygun bir müzik eşliğinde sunulmalıdır.

Genel Televizyon Reklamı: Bu reklam belirlenen medya stratejisine göre belirlenen farklı televizyon kanallarında yayınlanacak olan reklamdır. Bu televizyon reklamı yaratıcı stratejilere göre belirlemiş olduğumuz ve farklı alt başlıklara sahip olan ana konsepti taşıyan reklamdır. Kısa süreli, renkli ve hareketli tarzda hazırlanacak olan bu reklamın ilk görüntüsü alt başlıklardan biri olan ve Ankara'nın yüzyıllardan beri sahip olduğu farklı medeniyet ve kültürleri bugüne kadar nasıl dengeli ve kendine özgü bir şekilde barış içinde taşıdığını ifade edene Balance'ın görüntüsü ile başlamalıdır. Bu görüntüde Ankara'nın önemli ve farklı dönemlerinden kalma camileri, kiliseleri, sinagogları, bu dinlerin inananları ve benzeri gibi faktörler yer almalıdır. Bu televizyon reklamının bir sahnesinden alınan görüntü aynı zamanda Balance'ın billboard ve dergisini oluşturmalıdır. Daha sonra hemen ardından; Ankara'nın tarihi, kültürel ve coğrafik zengin background'undan kaynaklanan ve hedef kitleleri Ankara'nın sahip olduğu farklı boyutlardaki bu zenginlikleri keşfetmeye çağıran Explore'un görüntüsü gelmelidir. Gene bu bölümde yer alan sahnelerden biri seçilerek; bu seçilen görüntü Explore alt başlıklı billboard ve dergi reklamlarında kullanılmalıdır. Bu görüntünün hemen

ardından History and Culture alt başlıklı temayı temsilen Ankara'nın ünlü tarihi mekanları, bahçeleri, müzelerini içiren görüntüler ekrana gelmelidir. Ankara'nın Türkiye'nin ve Avrupa'nın yeni kültür ve sanat merkezi olarak konumlandırılmasında sahip olduğu bu kültürel ve tarihi zenginliklerin de desteği ile oluşturulan P'art'y alt başlığında Ankara'nın gece yaşamından, Ankara'da düzenlenen sanatsal ve kültürel faaliyetlerden, festivallerden, oyunlardan, konserlerden, sergilerden, fuarlardan ve uluslar arası tüm etkinliklerden görüntüler seçilerek verilmelidir. Böylece Ankara'nın tarihi, kültürel zenginliklerinin güncel sanat ve kültürel yaşamını desteklediğini, şehrin altyapısal olarak da bu tür faaliyetlere iyi derecede imkanlar tanıdığı belirtilmeye çalışılmalıdır. Yine diğerlerinde olduğu gibi televizyon reklamının P'art'y bölümünden de görsel açıdan etkin bir sahne alınarak, bu sahne billboard ve dergilerde de kullanılmalıdır. Televizyon reklamını sonunda ise kampanyanın temel sloganı olan "Great times are just a step away" ekrana gelmelidir.

Celebrate: Yılbaşı ve sevgililer günü gibi özel günlerde hedef kitleleri doğrudan tercih davranışına yönlendirmek üzere bu günlere özel televizyon reklamları hazırlanması düşünülmüştür.

Valentine'e Day Televizyon Reklamı: Öncelikle bu çalışmalar için billboard ve dergi reklamında kullanılacak olan görsel materyal olan Atakule görüntüsü başlangıç sahnesi olmalıdır. Bu sırada Atakule'nin ekranda belirmesi ile seslendirici "Feeling Romantic?" der. Daha sonra kamera Atakule'den geriye doğru açılarak Ankara'nın gece ışıklı görüntülerini verir; ve sonra kamera Ankara'nın nezih ve kaliteli bir mekanda sevgililer günü'nü romantik bir şekilde kutlayan bir çiftle odaklanır. Son olarak da kampanyanın sloganı olan "Great times are just a step away" ekranda belirmelidir.

New Year's Eve Televizyon Reklamı: Reklam filmi siyah fon üzerinde Arapça yazı karakterine benzer bir fontta 1001. night yazısı ekranın ortasından gelen küçük bir odaktan büyüyerek ekranı kaplar. Fonda mistik bir müzik eşliğinde gökyüzünden gelen kamera kalenin çevresini kuşbakışı olarak dolaşır. Daha sonra kale kapısından içeri girer, kale avlusunda köleleri, hizmetlileri, askerleri çekerek kalenin içinde doğru ilerler. En sonunda uzunca sakalını okşayan, bağdaş kurmuş tahtındaki sultana odaklanır. Gözlerinde meraklı bir dinleyici havası vardır. Kamera sultandan yavaş yavaş uzaklaşırken ekranı kırmızı ve beyaz giysileriyle tumbul bir adam kaplar. Kamera beyaz sakallı bu adamın dudaklarına odaklanır. Bu dudaklardan 2011 yılında Ankara'nın yılbaşı manzaralarını anlatan kelimeler dökülür. Sonra kamera mavi gözlü bu adamdan siyah gözlü sultana odaklanır ve her ikisi de hayallerinde 2011 manzaralarını görmeye başlar. Bu aşamada gökyüzünde havai fişekler gelecek yeni

yılları; eğlenen insanları yeni yılın neşesini; tarihi mekanlardaki restoranlarda otantik bir müzik ışığında kadehlerini kaldıranlar yeni yıldaki dostluğu; camii, kilise ve havralardaki dua eden insanlar yeni yıldaki ümitlerin Ankara'da yaşanacak bir yılbaşı gecesinde eşsiz tatlar bırakacağını tasvir eder. Reklam filminin sonunda sultanın gözlerinden uzaklaşan kamera ile başını sakince yukarı kaldırmış, yüzünde masum bir tebessüm olan sultanı görürüz. Kırmızı ve beyaz giysili, beyaz sakallı bu adam kameraya döner ve şunları söyler: Celebrate the new year's eve on the homeland of Santa Claus in Turkey. Make a change, spend christmas in the miracle atmosphere of Ankara... Let your wishes come true at that night.

Halkla İlişkiler Faaliyetleri: Bir Ankara markası yaratmak amacıyla yürütülmesi planlanan reklam kampanyasının desteklemesi açısından aynı amaca yönelik olmak üzere belirlenen hedef kitlelere yönlendirilmek üzere bir takım halkla ilişkiler faaliyetlerinin düzenlenmesi de gerekmektedir. Bu faaliyetler, hedef kitlelerimiz arasında belirlenen yurt içi ve dışındaki turizm ve seyahat acenteleri, uluslar arası kültür ve sanat faaliyetleri düzenlenen organizatör firmaları ve yine hedef kitlelerimiz arasında bulunan ülkelerin üst düzey bürokratları ve bu ülkelerde yer alan ve özellikle turizm konusunda etkin olan lobilere yönelik olarak

hazırlanmalıdır. Ayrıca bir halkla ilişkiler tekniği olan fuarlara uluslar arası bazda ağırlık verilmesi gereklidir.

Örneğin; uluslararası alanda çalışma gösteren etkin ve başarılı turizm ve seyahat acentelerinin yetkililerini Ankara'ya getirerek, onları birer haftalık programlar dahilinde şehrimizde ağırlayarak, şehrimizin sahip olduğu tarihi ve kültürel güzellikleri gezdirerek, bunları kendi gözleri ile görmelerini sağlamak düşünölmüştür. Böylece bu turizm acentelerine Ankara'nın hem doğal, kültürel ve tarihi güzelliklere hem de gelen turistleri ağırlayıp memnun edebilecek bir fiziksel altyapıya (otel, ulaşım, sağlık, güvenlik) sahip olduğu gösterilirken aynı zamanda ölkemizin var olan turizm potansiyeli pozitif yönde arttırılmalıdır.

Ankara'nın bir marka olarak değer kazanması, markalaşma sürecini tamamlayarak, farklı bir noktaya konumlanması amacıyla düzenlenen kampanyamızın bütönlüğu içerisinde önemli bir yer teşkil eden ve amacı destekleyici diğer bir konsept Ankara'nın Türkiye ve Avrupa'nın yeni kültür ve sanat merkezi olarak konumlanmasını sağlamak, böylece hem Ankara'nın kentsel bazda hem de bundan destek alarak ölkemizin uluslar arası boyutta hedef kitleler nezdinde olumlu görüş, değer ve desteğe sahip olabilmesi ve sonuç olarak pozitif bir imaj kazanabilmesi idi. Bu açıdan bakıldığında Ankara'nın da Amsterdam, Paris gibi tüm Avrupa'da geniş çevrelerde yankı bulan etkin sanatsal faaliyetlerin ve organizasyonların düzenlendiği tüm yıl boyunca aktif kültür şehirleri gibi bir imaj kazanması açısından çeşitli kültürel ve sanatsal faaliyetleri organize eden kurumların ve bu kurumların karar verici düzeydeki yetkililerinin bizim için önemi büyüktür. Düzenlenecek olan halkla ilişkiler faaliyetleri ve çalışmalarla bu kurumların ve kişilerin dikkatleri Ankara'ya çekilmeye çalışılacak ve gelecekteki organizasyonlar için Ankara'yı da bir potansiyel nokta olarak görmeleri sağlanmaya çalışılmalıdır.

Bu amaçla bu kurumlardan yetkili kişilerin düzenlenecek detaylı programlar çerçevesinde Ankara'ya getirilmeleri; Ankara'nın bu tip kültürel ve sanatsal organizasyonlar için hem yeterli bir talebe hem de düşünsel anlamda yeterince dolu ve destekleyici bir kültürel ve

sanatsal backgroundunda sahip olduğu gösterilirken aynı zamanda bu tip organizasyonların düzenlenmesine olanak sağlayan geniş altyapısal imkanlara da (otel, ulaşım, konser, sergi salonları kapasitesi...) sahip olduğu da ispatlanmalıdır. Bu şekilde hem Ankara'nın ulusal bazda zaten sahip olduğu bu potansiyel uluslar arası alana taşınabilecekken aynı zamanda da dünyaca ünlü, başarılı ve popüler sanatçıların da zaman içinde Ankara'nın gönüllü tanıtıcıları haline gelmesi de sağlanabilmelidir.

Tüm bunların yanı sıra önemli ve etkili bir halkla ilişkiler tekniği olarak bilinen fuarlardan da faydalanılması gerekliliği düşünölmüştür. Bu bağlamda şehrimizin her anlamda sahip olduğu potansiyeli gözler önüne serebilmek açısından özellikle hedef kitlelerimiz arasında belirlenen yerlerdeki turizm, seyahat ve kültürel boyutlarda ağırlıklı olarak düzenlenen uygun fuarlara en etkin şekilde katılım düşünölmüştür. Aynı şekilde de şehrimizin ev sahipliğinde de bu tip fuarların düzenlenmesi düşünölmüştür.

Öncelikle şehrimizin katılacağı uluslararası yurtdışı fuarlarında; büyük bir dikkat çekicilik ve etkili bir tanıtım ile hedef kitlelerin yakalanabilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu fuarlarda ölkemizin ulusal bazda sahip olduğu tüm tarihi, coğrafik, kültürel güzellikleri sergilenmeye çalışılırken özellikle de Ankara'nın Türkiye'nin yeni kültür ve sanat merkezi olarak konumlandırılmasına destek verici şekilde Ankara'ya da yer verilmelidir. Özellikle bu tip yurt dışı fuarlarında rekabet büyük bir önem kazanmaktadır. Katılımcı diğer ölkeler ile rekabet edebilmek adına Türkiye'nin ve Ankara'nın sahip olduğu biricik özellikler ön plana çıkarılarak vurgulanmalı, böylece Türkiye'nin ve Ankara'nın farklılığı gözler önüne serilerek yapılmakta olan konumlandırma ve markalaştırma çabaları en iyi şekilde desteklenmelidir.

Medya Planlama: Türkiye markası amacıyla gerçekleştirilecek olan reklam ve tanıtım kampanyası kapsamında medya planlaması ile ilgili kararları oluştururken Ankara ve Türkiye'nin özellikleri, nitelikleri ve ön plana çıkarılabilecek üstünlükleri ve avantajları kampanya amaçları, yaratıcı çalışmalar ve bütçe ile bütünlük içinde olması göz önünde bulundurulacak ve buna bağlı olarak da gerçekleştirilecek olan ve sadece reklamı değil; halkla

ilişkiler çalışmaları, lobi faaliyetleri ve diğer tutundurma çalışmalarına ilişkin etkin kararlar alınabilecektir. Ancak bu şekilde kampanya başlangıcında belirlenen amaçlar başarı ile gerçekleştirilebilecektir. Diğer taraftan medya planlama çalışmaları ile hedef kitleye en etkin ve ekonomik şekilde ulaşılmasını sağlayacak en doğru medya kanalları belirlenmelidir. Bu durumda hedef kitlede istenilen yönde bir davranış oluşturulması amacı ile gerçekleştirilen tüm çalışmaların başarısıyla paralel bir şekilde gelişmesi sağlanmalıdır.

Medya planlama ile ilgili kararlar oluşturulurken reklam kampanyasında hedef kitleye sunulan mesajlardaki yaratıcılığı ön plana çıkarabilecek, diğer taraftan da Ankara'nın hedef kitle zihninde bugüne kadar oluşturduğu imajı değiştirme gücüne sahip medya kanallarının seçilmesine dikkat edilmelidir. Bu doğrultuda kampanyanın öncelikli amacı olan iletişim amacı kapsamında hedef kitleyi bilgilendirici mesajlarla ve en doğru medya kararları ile mümkün olan en geniş tüketici grubuna ulaşılması hedeflenmektedir. Bu aşamada medya amaçları belirlenirken kalitatif ve kantitatif ölçütlerden yararlanılacaktır. Kalitatif faktörlere örnek olarak prestij sağlama, hoşla gitme, beğenilme, oyalama, vakit ayırma, eğlence sayılabilir.

Reklamların yayınlanacağı medya kanalları belirlenirken hedef kitleye ulaşma, çabukluk, mesajı taşıma ve bağlılık, taşınan mesajın kalıcılığı ve etkisi ve medya maliyeti gibi faktörler de göz önünde bulundurulmalıdır. Medya stratejilerinin oluşturulması aşamasında ise iletişim amacından hareketle ulaşılabilirlik unsuru kullanılmalıdır. Bu şekilde hedef kitleler gerek Ankara gerek Türkiye konusunda yoğun bir şekilde bilgilendirilerek farkındalık düzeyleri arttırılmalıdır. Ayrıca kampanya amaçları içinde yer alan Ankara'nın bir kültür ve sanat merkezi olarak daha fazla tercih edilmesinin sağlanması dolayısı ile de sıklık faktörüne de kampanyanın belirli aşamalarında başvurulmalıdır.

Ankara için bugüne kadar gerçekleştirilmiş olan tanıtım çalışmalarına rağmen Ankara'nın ürün yaşam eğrisinde hala giriş aşamasında yer alarak belirli bir gelişme gösterememesi ve

pazarın rekabetçi yapısı ve büyüklüğü nedeniyle öncelikli amaç sıklıktan çok ulaşılabilirlik olmalıdır.

Temel medya stratejileri oluşturulurken hedef kitlenin özellikleri ve alışkanlıkları, daha çok hangi medya kanalları takip ettiği, daha çok nerelerde ve hangi saatlerde iletişim araçlarının etkilerine maruz kaldığı, maliyet, medyaların karakteristik özellikleri, rekabetin yoğunluğu ve reklamdaki yaratıcı çalışmalar göz önüne alınacaktır. Ayrıca kampanya başlangıcında hedef kitlemizi belirlerken yaptığımız pazar bölümlene doğrultusunda reklam mesajları tanımlanacak, mesajın içeriği, yayınlama sıklığı, sürekliliği ve zamanlaması incelenmelidir. Tüm bu çalışmalar sırasında elbette bütçede reklam için yapılan ayırım hedef kitleye ulaşmada belirlenecek olan medya kanallarının seçimini büyük ölçüde etkilemelidir.

Medya stratejileri belirlenirken bu bütçenin medya kanalları arasında mümkün olan en rasyonel ve ekonomik şekilde paylaşılması gerekmektedir. Ayrıca faaliyet gösterilen pazar içinde Ankara'nın sahip olduğu özelliklere benzer özelliklere sahip olan çok sayıda rakip ülkenin varlığı göz önünde bulundurularak bu ülkelerin reklam ve tanıtım stratejileri incelenerek ve bunlar verilecek olan medya kararını yönlendirilmelidir.

Öte yandan dikkat edilmesi gereken önemli noktalardan biri de reklam amaçları belirlenirken seçilen itme&çekme stratejileri doğrultusunda son kullanıcılar ve aracı nitelikteki bir takım kuruluşların hedef kitle olarak belirlenmesi sonucunda bu kitlelere farklı medya kanalları ile seslenilmesi gerekliliğidir.

Reklam mesajlarında her bir mesaj için en düşük maliyetin hangi medya bileşimi tarafından gerçekleştirilebileceği reklam ve tanıtım çalışmalarına beklenen sonuçlarla karşılaştırıp değerlendirilmelidir.

Sonuç olarak tüm bu faktörler doğrultusunda Türkiye ve onun bir parçası olarak bir çok benzer özelliklere sahip olan Ankara'nın nitelikleri ile reklam ve tanıtım çalışmalarının yer alacağı mecraların özellikleri birbirleri ile bağdaştırılarak hedef kitleye en uygun reklam araçları belirlenmelidir.

Diğer taraftan hazırlanacak olan ve içinde reklamla başlayıp diğer tutundurma çalışmalarını izleyen süreci kapsayan konseptin türü ve bunun içinde yapılandırılan tüm yaratıcı çalışmalar da reklam araçlarının seçimini etkileyebilmelidir.

Bu özellikler doğrultusunda uluslar arası platformda kullanılabilir olan tüm reklam ortamlarının karşılaştırılması sonucunda Ankara markası yaratılması temelli reklam kampanyası içinde kullanılacak olan medya kanalları şu şekilde belirlenmiştir.:

- Basılı reklam ortamları: Uluslar arası gazeteler, dergiler, kataloglar
- Yayın ortamları: Uluslar arası televizyon kanalları
- Diğer ortamlar; Sinema, uluslar arası fuarlar, cd-rom, multimedia, internet gibi bilgisayar ortamları, açık hava reklam araçları (hava alanları, toplu taşıma araçları, metrolar...vs)
- Uluslar arası gazetelerde yayınlanan reklamların sağlayacağı prestij ve imajın diğer ortamlara göre daha düşük olacağından ve araçlara uygulayacağımız itme stratejisinden dolayı bu reklamların seyahat acentelerinin fiyat, yer bazlı paket programı konseptli reklamları aracılığı ile sunulması daha verimli olacaktır.

Reklam kampanyası kapsamında gerçekleştirilecek olan reklam çalışmalarının reklam ortamlarında yer alması aşamasında nabız stratejisi izlenecek ve bir yıla yayılan kampanya boyunca yapılacak olan reklam ve tanıtım çalışmalarında süreklilik sağlanmalıdır. Bu stratejiye göre üretilen reklamların medya kanallarında yer alma sıklıkları kampanya müddetince değişiklikler gösterilmelidir. Diğer taraftan belirli dönemler göz önünde

bulundurularak (yılbaşı, Avrupa'daki tatil dönemleri, mevsimsel değişiklikler... vs) reklam çalışmalarının içerikleri ve yoğunlukları bu doğrultuda düzenlenmelidir.

Öte yandan medya planlama çalışmaları kapsamında çeşitlenmeli karma stratejisi kullanılacaktır. Bu amaçla farklı medya türlerinden farklı hedef kitlelere farklı mesajlar gönderme şansı yaratılarak hedef kitlenin bölünmesi sağlanmalıdır.

Bu stratejinin kampanya başlangıcında uluslar arası alanda yaşayan bireyler ve kuruluşlar olarak belirlenen iki farklı hedef kitle bölünmesi ile uyum sağlayacağı düşünülmektedir.

Mesajın farklı medya kanalları ile hedef kitleye yönlendirilmesinin tek bir medya kanalından gönderilen bir mesajdan daha kalıcı bir etki yaratacağı düşünülmektedir. Çünkü hedef kitleler farklı kanallar aracılığı ile gelen mesajları daha kolay öğrenme eğilimi gösterilmelidir. Ayrıca çeşitlenmeli medya karması ulaşılabilirlik stratejisini de olumlu yönde etkilemelidir. Çünkü karma medyalar kullanıldığında hedef kitleye ulaşılabilirlik oranı bir tek medya kullanılarak elde edilecek olanından çok daha büyük olmalıdır. Ayrıca medya hedeflerine dayanarak hedef kitlelerin büyük bir kısmına seslenilmek istendiğinden çeşitlenmeli bir medya programı bu amacı başarı ile gerçekleştirilmelidir. Çeşitlenmeli medya karmasının kullanılması ile medyadaki seviye dengesizlikleri önlenmelidir.

Medya planının hazırlanmasında pazarlama yönetimi süreci diyebileceğimiz R---STP-MM-I-C ülkesine göre kar oranlarının ve satış marjlarının fazlaşması veya keskinleşmesi halinde medya planlamada uygulanacak nabız stratejisi grafiği satış ve kar grafiğinin teşri şekilde yapılandırılabilir. Böylece satış ve kar grafiğimiz yumuşayabilerek uzun süredeki markalaşma çalışmalarında geleceğe yönelik tutarlı aktiviteler gerçekleştirilebilir.

R: Research

STP: Segmentation targeting positioning

MM: Marketing Mix

I: Implementation

C: Control

BILLBOARDLAR

Billboardlar İngiltere, Fransa, İspanya, İtalya, Almanya gibi ülkelerde belli başlı büyük şehirlerin merkezlerinde, metrolarında ve halkın yoğun olarak bulunduğu iş merkezlerine yakın noktalarda bulunmalıdır. Medya stratejilerinde belirlenen nabız stratejisi izlenecek ve bu billboardlar ilettikleri mesajlara uygun dönemlerde, belirlenen noktalarda yer almalıdır. Kampanyanın başlangıç tarihi olarak insanların tatillerini planlamaya başladıkları ve tatiller nedeniyle kitlelerin hareketlenmeye başladıkları Mart ayı seçilmiştir. Mart ayından başlamak üzere iki aylık dönemler şeklinde Balance, Hystory&Culture, Explore ve P”art”y billboardları sırasıyla belirlenen noktalarda yer alacaktır. Bunun yanı sıra Celebrate konsepti altında oluşturulan New year’s eve ve Valentine’s Day billboardları da içeriklerine uygun olarak bu günlerden 1 ay önce billboardlarda sergilenmeye başlamalıdır.

Hedef Kitle

Ankara markası oluşturulması doğrultusunda gerçekleştirilecek olan reklam kampanyasının yönlendirileceği hedef kitle belirlenirken daha önceden belirlenen reklam amaçları dikkate alınmalıdır. Bu doğrultuda reklam ve tanıtım çalışmalarının temel ve birincil amacının iletişim amacı olması dolayısıyla pazarın tümü içinde yer alan mevcut ve potansiyel hedef kitlelere ulaşmaya ve bu kitlelerin Ankara adından haberdar edilerek bilinirlik düzeylerinin artırılması göz önünde bulundurulacaktır. Bu nedenle hedef kitlenin demografik, psikolojik, sosyo-kültürel ve ekonomik açılardan oldukça geniş bir alana yayılması söz konusu olmalıdır. İletişim amacıyla son kullanıcıları hedeflediğimiz, buna bağlı olarak çekme stratejisini

kullanacağımızdan dolayı pazar olabildiğince geniş ve homojen olarak biçimlendirilmelidir. Bu nedenle pazarı oluşturmadaki kriterlerimiz olabildiğince geniş olmalıdır.

Ancak markalaşma aşamasında seçici ilgiyi yaratmak amacıyla seyahat acenteleri, üst düzey bürokratlar, ünlü sanatçılar, uluslar arası sergi, festival gibi sanatsal faaliyetleri organize eden kuruluşlar gibi araçlara yönelik reklamları kullanan itme stratejisi izlenmelidir. Böylece hedef pazardaki yoğunlaştırılmış ve farklılaştırılmış pazar bölümlendirmesini araçlar kendi birikimleri ve kendi katkıları ile yapacaklardır. Burada bizim temel amacımız araçlara kendi hedef kitleleri üzerinde kullanabilecekleri hammadde altyapısını iletişim amacı ile gerçekleştirmektedir.

Hedef kitlenin bölümlenmesinin sağlayacağı avantajlar ise şunlar olacaktır:

- Müşteri Analizi: Hedef kitlelerin bölümlenmesi ile kampanyanın yönlendirildiği mevcut ve potansiyel bireyler ve gruplar daha iyi anlaşılacaktır.
- Rakip Analizi: Hedef kitle bazında bölümlendirme yapılmasıyla her bölümdeki rakiplerin tanımlanması, sınıflandırması ve karşı stratejinin oluşturulması daha kolay hale getirilecektir.
- Etkin kaynak Kullanımı: Pazarın bölümlendirilmesi elimizdeki sınırlı kaynakların, sınırlı ve farklı hedef kitlelere uyarlanması ile kaynaklar çok daha etkin ve verimli olarak kullanılacaktır.
- Stratejik Pazarlama Planı: Hedef pazarın bölümlendirilmesi ile müşteriler içindeki en verimli ve karlı müşteriler saptanabilecek ve onlara uygun projeler geliştirilecektir. (Pareto kuramı 80:20)

Diğer taraftan hedef pazarın bölümlenmesi doğrultusunda dikkate alınacak bölümlenme değişkenleri ise şunlar olacaktır:

- Bölümle ölçülebilir ve tanımlanabilir olacaktır. Yani bölümün üyelerini belirleyebilecek bir yöntem olmalıdır.
- Bölümlemenin ulaşılabilir olması sağlanacaktır. Bu doğrultuda hedef kitlelerin bölümle iletişim kurabilmesi ve markanın onlara aktarılabilmesi gerçekleştirilecektir.
- Bölüm kendisine yöneltilebilmesi için yeterli derecede büyük olarak yapılandırılacaktır.
- Bölümün yapısının ve üyeliklerinin belirli düzeyde istikrarlı olması sağlanacaktır.

Tüm bu faktörler göz önünde bulundurulduğunda reklam ve tanıtım kampanyası kapsamında belirlenecek olan hedef kitleler şunlardır:

- 1- AB ülkeleri ve Amerika'da yer alan G 7 ülkelerinde yaşayan tatillerini yurtdışında geçirme isteği olan, yeterli satın alma gücüne sahip bireyler
- 2- Bu ülkelerde yer alan seyahat acenteleri
- 3- Uluslar arası sanat ve kültür etkinliklerini tertipleyen organizasyonlar
- 4- Söz konusu ülkelerdeki üst düzey bürokratlar
- 5- Söz konusu ülkelerdeki lobiler
- 6- Uluslar arası alanda ünlü sanatçılar ve ünlü iş adamları
- 7- Uluslararası düzeyde bilimsel ve ekonomik çalışmalar düzenleyen bireyler ve dernekler

1. Bu kitlenin hedef olarak seçilmesinin nedeni Ankara markası yaratılması çalışmaları kapsamında belirlenen iletişim amacı doğrultusunda Ankara ve Türkiye adından haberdar edilerek bilinirlik düzeyinin artırılması ve bu bireylerin seyahat tercihlerini Ankara'ya yönlendirmelerinin sağlanması düşünülmüştür. Özellikle bu bireylerin arasından Ankara'nın

sahip olduğu ve sunduğu değerlere ilgi gösterecek, yüksek bir tercih ve kültür bilincine sahip, turizmin sadece 3S'den (sea, sun, sand) ibaret olmadığını düşünen bireyler seçilecektir. Diğer taraftan bu kitleler içinden belirli bir gelir düzeyine sahip bireylerin seçilmesinin de ekonomik anlamda katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. Seyahat acentelerinin seçilmesinin nedeni gelişmiş ülkelerde tüketiciler davranışlarına bakıldığında bu alıcıların planlı, paket halinde, güvenilir, sürprizlere fırsat vermeyen bir Şekilde biçimlendirilen seyahat acentelerine gerek ulaşım ve konaklama; gerekse fiyat alternatiflerinde çeşitli seçenekler sınımlıdır. Bundan sonraki satın almaya yönelik faaliyetler seyahat acentelerinin kendi hedef kitlelerine göre yapacakları çalışmalara bırakılmıştır.

3. Bu kitlenin hedef bölümler içinde yer almasının nedeni Ankara'nın sadece 3S turizmi ile değil; farklı alanlarda da faaliyet gösterebileceğini gösteren bu yönde bir konumlandırma yapmaktır. Bu doğrultuda Ankara'nın sahip olduğu hem üst yapıdaki kültürel, sanatsal potansiyel hem de alt yapıda sahip olduğu kaynak ve tesisler (salonlar, oteller, ulaşım olanakları ...vs) bu organizatör firmalara tanıtılması yoluyla Ankara'da daha fazla kültürel ve sanatsal etkinlikler düzenlenmesi ve Ankara'nın Türkiye ve Avrupa'nın yeni kültür ve sanat merkezi olarak konumlandırılması sağlanacaktır.

4-5- Bu kitlelerin hedef kitleler içinde yer almasının nedeni Ankara'nın bugüne kadar sahip olduğu olumsuz imaj ve değerlendirmelerin değiştirilerek olumluya çevrilmesinde uluslar arası kamuoyunda büyük bir etkiye sahip olmasından kaynaklanmaktadır.

6- Bu kitlenin seçilmesinin nedeni, bu bireylerin karar vericilerle karar başlayan bu sürecin tanıtım faaliyetlerinin yaratacağı etkinin geniş halk kitlelerine ulaştırabilmesini sağlayacak kişiler olmasıdır.

Bu kişilerin gerek tatil amaçlı gerekse de Ankara'daki gerçekleştirilen kültürel ve sanatsal çalışmalarda yer alması aracılığı ile bu kişilerin hayran kitlesi üzerinde bilgilendirici ve etkileyici bir rolü olacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda bu kişilerin tercihlerini Ankara ve Türkiye yönünde belirlemeleri sonucunda bu durumun uluslar arası kitle iletişim araçlarında yer alması sağlanabilecek ve bu şekilde İstanbul'un tanıtımına artı bir katkı sağlanabilecektir.

İş adamları boyutunda ise ilk olarak turizm, sanat ve kültür sektörlerinde faaliyet gösteren iş adamlarının ilgisi çekilecek; ikinci olarak ise bu canlılık genel anlamda tüm iş adamlarının yatırım ve finansman kararında etkili olmalıdır.

7. Bu derneklerin ve kişilerin hedef kitle olarak seçilmesinin amacı Ankara'nın genel olarak hem kongre turizm faaliyetlerinin genişlemesine katkı sağlayacak hem de dolaylı olarak Ankara'da faaliyet gösteren bilim kuruluşları ve üniversitelerin dünya çapındaki tanınırlığı ve kalitesi de arttırılmalıdır.